The Hague Centre for Strategic Studies

Jihadistisch terroristische aanslagen in de EU, 2004-2011

Onderzoek naar complexiteit, daderkarakteristieken en de relatie daartussen

The Hague Centre for Strategic Studies N° 11 | 01 | 12

Het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS) biedt strategisch inzicht op het gebied van geopolitieke, technologische, maatschappelijke veranderingen en nieuwe veiligheidsrisico's. HCSS ontwikkelt concrete beleidsopties voor besluitvormers, en vormt zo een strategisch partner voor overheden, internationale organisaties en het bedrijfsleven.

The Hague Centre for Strategic Studies

Jihadistisch terroristische aanslagen in de EU, 2004-2011
The Hague Centre for Strategic Studies (HCSS)

Rapport N° 11 | 01 | 12
ISBN/EAN: 978-94-91040-39-9

Auteur: *Teun van Dongen*

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid.

© 2012 Het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS) behoudt zich alle rechten voor. Geen enkel onderdeel van dit rapport mag gereproduceerd of gepubliceerd worden in welke vorm dan ook, in print, microfilm, fotografie, of op enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van HCSS. De rechten van alle foto's zijn voorbehouden aan hun respectievelijke eigenaars.

Grafisch ontwerp: *Studio Maartje de Sonnaville, Den Haag*
Drukwerk: *De Swart bv, Den Haag*

The Hague Centre
for Strategic Studies

Lange Voorhout 16
2514 EE Den Haag
Nederland

info@hcss.nl
www.hcss.nl

Jihadistisch terroristische aanslagen in de EU, 2004-2011

Onderzoek naar complexiteit, daderkarakteristieken en de relatie daartussen

The Hague Centre for Strategic Studies N° 11 | 01 | 12

Inhoudsopgave

Samenvatting 7

1 Inleiding 11
1.1 Doelstelling 12
1.2 Centrale onderzoeksvragen 13
1.3 Afbakening 13
1.4 Definities 14
1.5 Werkwijze 16
1.6 Leeswijzer 16

2 Raamwerk complexiteit aanslagen 19
2.1 Onderzoek naar complexiteit van terroristische aanslagen 19
2.2 Toelichting raamwerk 22
2.3 Berekening van de complexiteit van een terroristische aanslag 34

3 Selectie van (verijdelde) aanslagen 39
3.1 Selectieproces 39
3.2 Beschrijving (verijdelde) aanslagen 42

4 Complexiteit van jihadistische aanslagen in EU-landen 53
4.1 Overzicht scores complexiteit aanslagen 53
4.2 Doelwitkeuze 55
4.3 Uitvoering 57
4.4 Wapengebruik 59
4.5 Conclusies complexiteit aanslagen 61

5 Karakteristieken van daders van jihadistische aanslagen in EU-landen 65
5.1 Toelichting gekozen karakteristieken 65
5.2 Expertise opgedaan door bezoek aan trainingskamp of strijdgebied 66
5.3 Omvang van de groep daders 68
5.4 Aansturing van buitenaf 70
5.5 Samenwerking tussen cellen 73
5.6 Conclusies daderkarakteristieken 75

6 Relatie complexiteit aanslagen en daderkarakteristieken 79
6.1 Relatie complexiteit en expertise opgedaan door bezoek aan trainingskamp of strijdgebied 79
6.2 Relatie complexiteit en omvang van de groep daders 81
6.3 Relatie complexiteit en aansturing 82
6.4 Relatie tussen complexiteit en karakteristieken in samenhang 84
6.5 Conclusies complexiteit aanslagen en daderkarakteristieken 87

7 Slotbeschouwing 89

Literatuur en bronnen 91

Samenvatting

Doel van dit onderzoek was het inzichtelijk maken van de complexiteit van jihadistisch geïnspireerde terroristische (verijdelde) aanslagen, karakteristieken van daders die achter de aanslagen zitten en de relatie tussen complexiteit en daderkarakteristieken. Ook heeft dit onderzoek tot doel het in kaart brengen van veranderingen die zich in de complexiteit van aanslagen, in daderkarakteristieken en de relatie daartussen hebben voorgedaan.

Complexiteit aanslagen

Voor het meten van de complexiteit van een terroristische aanslag, is een raamwerk ontwikkeld, bestaand uit zestien indicatoren. Elke indicator vertegenwoordigt een element dat een terroristische aanslag complex maakt. Dit raamwerk is vervolgens toegepast op tweeëntwintig (al dan niet verijdelde) aanslagen in de EU in de periode maart 2004 – april 2011. Uit de meting van de complexiteit op de hoofdcategorieën doelwitkeuze, uitvoering en wapengebruik, komen de volgende bevindingen naar voren:

Doelwitkeuze. De doelwitkeuze van de daders is over het algemeen weinig complex. De meeste aanslagen worden gepleegd tegen weinig beveiligde doelwitten die niet uitgebreid zijn verkend en die zich in hetzelfde land bevinden als de vaste woon- en verblijfplaats van de daders.

Uitvoering. Evenals de doelwitkeuze is de uitvoering van de aanslagen over het algemeen eenvoudig. De daders van de aanslagen in de onderzochte set hebben zich nauwelijks laten leiden door een bepaalde datum en werkten bij de daadwerkelijke uitvoering van de aanslag zelden met een taakverdeling. Ook andere zaken die een aanslag complexer maken, zoals manipulatie van slachtoffers om deze in een kwetsbare positie te brengen of de uitvoering van een vooraf opgesteld vluchtplan, komen weinig voor. De indicator waar de meeste aanslagen op scoren is het simultaan of in een reeks uitvoeren van aanslagen, maar het meest recente geval daarvan dateert uit 2007.

Wapengebruik. De scores op deze hoofdcategorie liggen meestal hoger dan die op de andere twee. In alle gevallen kozen daders voor conventionele wapens, en de meeste daders kozen voor explosieven die in elkaar gezet zijn uit bestanddelen die vrij verkrijgbaar zijn. Sommige daders beschikten over enige mate van training met en expertise over het wapen, hoewel desondanks in de helft van deze gevallen essentiële fouten werden gemaakt waardoor de aanslag mislukte. Het gekozen wapens zijn in het overgrote deel van de gevallen goed op het operationele doel afgestemd.

Daderkarakteristieken

Voor alle daders of dadergroepen van de tweeëntwintig (verijdelde) aanslagen is nagegaan of:

- Minstens één van de daders expertise en ervaring hadden verworven door een trainingskamp van een andere terroristische organisatie te bezoeken of door met een andere terroristische organisatie aan de jihad deel te nemen;
- De daders werden aangestuurd door of handelden in opdracht van een andere terroristische organisatie;
- De aanslag met één persoon, met twee tot tien personen of met meer dan tien personen is voorbereid en uitgevoerd;
- De aanslag is uitgevoerd door cellen die elkaar materieel, financieel, personeel of logistiek ondersteunen.

Voor wat betreft de omvang van de dadergroep vertoont de set aanslagen de nodige variatie, daar zowel aanslagen gepleegd door grote groepen als aanslagen gepleegd door eenlingen voorkomen. Echter, duidelijk is ook dat er in de loop der jaren sprake is van een dalende omvang van aantallen daders die bij een aanslag betrokken zijn. Uit deze inventarisering blijkt dat de aanslagen in de laatste jaren van de periode 2004-2011 vaker zijn gepleegd door zelfstandig opererende kleinere groepen en eenlingen. De vier gevallen waarin de dadergroep uit meer dan tien man bestond, hebben zich met één uitzondering in de periode 2004-2006 voorgedaan. Verder is bij iets meer dan de helft van de aanslagen minstens één dader betrokken geweest die in een trainingskamp is geweest. Bij iets minder dan de helft van de aanslagen was sprake van enige vorm van aansturing. Ook deze twee daderkarakteristieken komen in de laatste jaren van de onderzochte periode minder vaak voor.

Relatie complexiteit aanslagen en daderkarakteristieken

Drie daderkarakteristieken vertonen een verband met de complexiteit van de aanslagen. Zo is er is een duidelijke relatie tussen aan de ene kant de complexiteit van aanslagen en aan de andere kant het bezoek aan een trainingskamp of strijdgebied. De meest complexe aanslagen zijn gepleegd door daders waarvan één of meer een trainingskamp hebben bezocht en de minst complexe aanslagen grotendeels door niet getrainde daders. Ook kan de complexiteit duidelijk gerelateerd worden aan de omvang van de dadergroep. Grote dadergroepen plegen overwegend de meest complexe aanslagen en eenlingen de minst complexe aanslagen. De derde daderkarakteristiek, aansturing, laat ook een verband met complexiteit zien. De daders van de vier meest complexe aanslagen zijn aangestuurd door een externe groepering, terwijl de tien minst complexe aanslagen grotendeels zonder aansturing zijn uitgevoerd.

De drie daderkarakteristieken vallen vaak samen, waardoor geconcludeerd kan worden dat de daders die de drie daderkarakteristieken vertonen, complexere aanslagen plegen dan daders die minder of geen van de daderkarakteristieken vertonen. De vier meest complexe aanslagen zijn uitgevoerd door een grote en aangestuurde groep daders waarvan één of meer leden training hebben ondergaan of en strijdgebied hebben bezocht. De tien minst complexe aanslagen zijn overwegend uitgevoerd door eenlingen of een kleine groep daders die geen training hebben ondergaan en die niet zijn aangestuurd.

1 Inleiding

Wanneer we terugblikken op de jihadistische terroristische aanslagen van de afgelopen jaren in Europa, dan valt te constateren dat deze op verschillende kenmerken sterk van elkaar verschillen. Zo zijn ze met verschillende soorten wapens uitgevoerd, waren ze tegen verschillende soorten doelwitten gericht en hadden ze verschillende motieven, meest het afstraffen van militaire aanwezigheid in Irak of Afghanistan of het wreken van vermeende beledigingen van de islam. Ook vertonen de aanslagen verschillende maten van complexiteit. In sommige gevallen vergde de aanslag een hoge mate van samenwerking en coördinatie van de daders, terwijl in andere gevallen de aanslag in operationeel opzicht weinig meer inhield dan een gewone steekpartij. Deze complexiteit van terroristische aanslagen is het onderwerp van dit rapport.

De dreiging van het jihadistisch terrorisme, de grootste terroristische dreiging tegen EU-lidstaten, is niet alleen divers, maar is de afgelopen jaren ook veranderd, onder meer wat betreft de complexiteit van de aanslagen. Zo veronderstellen deskundigen dat kern-al Qa'ida momenteel minder dan enkele jaren geleden in staat is tot het plegen van grootschalige terroristische aanslagen zoals die in de VS in 2001. Deze analyse wordt bevestigd door het gegeven dat jihadisten in hun propaganda individuen oproepen tot het zelfstandig plegen van aanslagen met alle middelen die voorhanden zijn, hoe eenvoudig ook.

Voor instanties die verantwoordelijk zijn voor contra-terrorisme is het, zeker gezien het diffuse en steeds veranderende dreigingsbeeld, van belang inzicht te hebben in de complexiteit van aanslagen, karakteristieken van daders achter deze aanslagen en de relatie tussen de complexiteit en deze karakteristieken. Op strategisch niveau is het verband tussen complexiteit en daderkarakteristieken van belang omdat, mocht een dergelijk verband bestaan, het mogelijk is om op basis van waargenomen daderkarakteristieken een inschatting te maken van de soort aanslagen die in de toekomst te verwachten zijn. Ook op meer operationeel niveau kan dergelijke informatie nuttig zijn. Bijvoorbeeld, bij complexe aansla-

gen horen andere voorbereidingshandelingen waar inlichtingendiensten naar uit moeten kijken dan bij eenvoudige aanslagen. Hoewel terroristische aanslagen uit het verleden niet noodzakelijkerwijze representatief zijn voor de toekomst, zijn er wel lessen uit te trekken.

Voor zover bekend is er geen systematisch vergelijkend onderzoek uitgevoerd naar de complexiteit van terroristische aanslagen, naar de relatie met karakteristieken van daders en naar mogelijke verschuivingen in deze relatie. Dit onderzoek beoogt die lacune in te vullen door de complexiteit van aanslagen te analyseren en te relateren aan enkele daderkarakteristieken. De complexiteit van aanslagen wordt nader uitgewerkt in drie hoofdbestanddelen: doelwitkeuze, uitvoering en wapengebruik (zie paragraaf 2.2). Dit onderzoek beperkt zich tot jihadistische aanslagen die zijn verijdeld, mislukt of geslaagd in de periode maart 2004 tot en met april 2011 en zijn uitgevoerd tegen doelwitten in minstens één EU-land (zie paragraaf 1.3).

Dit inleidende hoofdstuk zal de doelstelling en de probleemstelling van dit onderzoek benoemen en kort toelichten, de afbakening bespreken, enkele relevante definities uitwerken en een toelichting geven op de werkwijze. Tot slot zal in een leeswijzer worden ingegaan op de verdere opzet van dit rapport.

1.1 Doelstelling

De primaire doelstelling van dit onderzoek is het inzichtelijk maken van:

1. de complexiteit van jihadistisch geïnspireerde terroristische (verijdelde) aanslagen, karakteristieken van daders die achter de aanslagen zitten en de relatie daartussen;
2. veranderingen in de complexiteit van aanslagen en karakteristieken van de daders.

De secundaire doelstelling is de ontwikkeling van een instrument voor de systematische beoordeling van terroristische aanslagen. Aan de hand van dit instrument kunnen in de toekomst (verijdelde) aanslagen volgens dezelfde systematiek worden vergeleken met eerdere (verijdelde) aanslagen.

1.2 Centrale onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvragen luiden:

1. Hoe kan op systematische wijze op basis van doelwitkeuze, uitvoering en wapengebruik de complexiteit van een (verijdelde) aanslag worden bepaald?
2. Welke jihadistische terroristische aanslagen en verijdelde aanslagen hebben zich voorgedaan in de EU in de periode maart 2004 – april 2011?
3. Hoe complex zijn de onder 2 geselecteerde (verijdelde) aanslagen op de hoofdelementen doelwitkeuze, uitvoering en wapengebruik en in hoeverre hebben zich verschuivingen voorgedaan in deze complexiteit?
4. Hoe kunnen op systematische wijze karakteristieken van daders van (verijdelde) aanslagen worden bepaald?
5. Hoe vallen de daders van de onder 2 geselecteerde (verijdelde) aanslagen te typeren aan de hand van de onder 4 uitgewerkte karakteristieken en in hoeverre hebben zich daarin verschuivingen voorgedaan?
6. In hoeverre bestaat er een relatie tussen de complexiteit van aanslagen en karakteristieken van daders?

1.3 Afbakening

Dit onderzoek beperkt zich om een aantal redenen tot terroristische aanslagen in EU-landen. In de eerste plaats is de complexiteit van een terroristische aanslag relatief in de zin dat deze moet worden gerelateerd aan wat in een bepaalde context voor een terroristische cel of organisatie haalbaar is. Wat in de ene context vrijwel onmogelijk uit te voeren is, is in de andere context vrij eenvoudig. Sommige omgevingen zijn 'permissiever' dan andere en laten meer illegale activiteit toe, waardoor het gemakkelijker wordt om een terroristische aanslag voor te bereiden. In een omgeving waar het staatsgezag is uitgehold of op instorten staat, is het vaak gemakkelijker om aan wapens te komen dan in een streng gereguleerde omgeving. Een goed voorbeeld is Irak. In de eerste jaren na de Amerikaanse invasie van 2003 was het Irakese staatsgezag zwak en ontstond een situatie waarin een aanslag door middel van een RPG (rocket propelled grenade) vrij normaal werd. Een terroristische cel in Europa zou veel meer moeite moeten doen om aan een RPG te komen dan een cel in Irak in deze periode. Het gebruik van hetzelfde wapen duidt dus in verschillende contexten op verschillende maten van complexiteit. Ook biedt een omgeving met minder staatsgezag meer ruimte voor het voorbereiden van grote aanslagen en voor het aanleren van terroristische vaardigheden. Verder is het in een dergelijke context gemakkelijker voor terroristische cellen om met elkaar in contact te treden om van elkaars expertise en ervaringen te profiteren.

De betrekkelijkheid van de complexiteit maakt het noodzakelijk de analyse te beperken tot een groep landen waarin het voor terroristen grofweg even moeilijk was om te opereren en waarin zich geen grote verschuivingen in de permissiviteit – de mate waarin het mogelijk is om illegale activiteiten te ontplooien – hebben voorgedaan. Daarom is gekozen voor aanslagen en verijdelde aanslagen die zich hebben voorgedaan binnen de Europese Unie na de aanslagen van 11 maart 2004 in Madrid. Na die tijd is immers op Europees niveau veel wetgeving geïnitieerd en is terrorismebestrijding voor alle lidstaten nog hoger op de agenda komen te staan. Ook zijn er geen EU-lidstaten die in deze periode de macht over hun territorium zijn verloren. Dit alles maakt de EU in de periode 2004-2011, hoewel er nog wel verschillen bestaan in bijvoorbeeld de wetgeving en de werkwijze van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, tot een geschikte afbakening voor dit onderzoek.

Dit onderzoek beperkt zich verder tot jihadistisch terrorisme. Hoewel het merendeel van de aanslagen in de EU in de onderzochte periode is gepleegd door separatistische groeperingen, is toch gekozen voor een analyse van jihadistisch geïnspireerde aanslagen.[1] Het jihadisme is immers, in tegenstelling tot het separatistisch terrorisme, een belangrijke drijvende kracht achter de huidige internationale terroristische dreiging voor Nederland en EU-landen en vormt in die hoedanigheid de grootste terroristische bedreiging voor de Nederlandse nationale veiligheid.

1.4 Definities

Aanslagen

Een terroristische aanslag (hieronder: aanslag) is een tegen mensenlevens gerichte en ideologisch geïnspireerde fysieke gewelddaad die een strafbaar feit inhoudt en als doel heeft maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen, politieke besluitvorming te beïnvloeden of maatschappijontwrichtende zaakschade te veroorzaken.[2] Hierbij horen ook de in operationeel opzicht mislukte aanslagen, waarbij explosieven niet, te vroeg, of

1 Voor aantallen aanslagen per ideologische categorie, zie bijvoorbeeld Europol, *TE-SAT 2011: EU terrorism situation and trend report* (European Police Office, 2011), 15 en 21; Europol, *TE-SAT 2009: EU terrorism situation and trend report* (European Police Office, 2010), 12.

2 Deze definitie van terroristische aanslag is afgeleid van de NCTV-definitie van terrorisme. Zie daarvoor http://www.nctb.nl/onderwerpen/wat_is_terrorisme/.

niet met de door de daders gewenste kracht zijn ontploft. Met een verijdelde aanslag wordt gedoeld op een aanslag waarvan de planning het stadium heeft bereikt waarin de daders tot de doelwitkeuze, wijze van uitvoering en het wapengebruik hebben besloten, maar waarvan de daadwerkelijke uitvoering door politie en/of veiligheidsdiensten is voorkomen. Hoewel dit onderscheid niet altijd eenvoudig te maken zal zijn, is het voor dit onderzoek van belang om een verijdelde aanslag te onderscheiden van minder uitgewerkte voornemens tot een aanslag, die zich in een minder vergevorderd stadium van voorbereiding bevinden (zie hoofdstuk 3).

Verder is het belangrijk hier op te merken dat in enkele gevallen meerdere aanslagen samen als één aanslag worden gezien en geanalyseerd. Deze beslissing betreft de gevallen waarin verschillende aanslagen door dezelfde personen zijn voorbereid en rond dezelfde tijd zijn uitgevoerd. Strikt genomen zijn er op 7 juli 2005 in Londen vier aanslagen gepleegd, maar omdat deze vier aanslagen duidelijk in samenhang voorbereid en uitgevoerd zijn, worden ze in onderstaande analyse als één aanslag beschouwd.

Daders

De daders van een terroristische aanslag zijn diegenen die bij de voorbereiding en/of de daadwerkelijke uitvoering van de aanslag betrokken zijn geweest. Omdat de in de voorbereidingsfase beschikbare expertise en mankracht mede bepalen wat er in de uitvoering van een aanslag mogelijk en haalbaar is, gaat het niet alleen om de uitvoerders van de daadwerkelijke aanslag. Ook degenen die in samenwerking met de uitvoerders aan de planning en voorbereiding van de aanslag hebben meegewerkt, zullen tot de daders worden gerekend. Te denken valt daarbij aan concrete bijdragen als het inwinnen van operationele inlichtingen of het vervaardigen van explosieven. Wat er niet onder valt, is het geven van training ter verbetering van deze vaardigheden als die training niet plaats heeft gevonden ter voorbereiding van een concrete aanslag. Soms zitten er jaren tussen het ondergaan van de training en de uitvoering van de aanslag. Omdat trainers bezwaarlijk kunnen worden gezien als betrokken bij de voorbereiding van aanslagen die jaren later en mogelijk buiten hun medeweten door de rekruten worden uitgevoerd, worden zij niet tot de daders gerekend. Echter, als de training is gegeven in het kader van een specifieke opdracht tot een aanslag, zullen degenen die de training hebben gegeven wel tot de daders worden gerekend.

Hoewel verijdelde aanslagen wel in juridische, maar niet in praktische zin een dader hebben, zal gemakshalve toch worden gesproken van daders van verijdelde aanslagen. Daarmee wordt dus gedoeld op de personen die de verijdelde aanslag wilden gaan plegen maar door politie en/of inlichtingendiensten tegen zijn gehouden.

Jihadisme

Met jihadisme wordt gedoeld op de ideologie die geweld voor het vestigen van de politieke macht van de fundamentalistische islam noodzakelijk en legitiem acht. Het is "een stroming binnen de politieke islam die op basis van een specifieke invulling van de salafistische leer en op basis van het gedachtegoed van Sayyid Qutb door middel van gewapende strijd (jihad) streeft naar een mondiale heerschappij van de islam en de heroprichting van de Islamitische Staat (Kalifaat)".[3] Overigens betekent dit niet dat de directe doelstellingen van de in dit onderzoek meegenomen aanslagen de invoering van het kalifaat betroffen. In veel gevallen gaat het om aanslagen die zijn gepleegd of die men had willen plegen om belediging van de islam af te straffen of als daad van verzet tegen de westerse militaire aanwezigheid in Irak en Afghanistan, een motief dat men in principe ook bij meer nationalistisch georiënteerde groeperingen aan zou kunnen treffen.

1.5 Werkwijze

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). Het onderzoek is uitgevoerd door een medewerker van The Hague Centre for Strategic Sudies (HCSS) in de periode mei tot en met augustus 2011. Het onderzoek is uitsluitend gebaseerd op open bronnen. Medewerkers van de NCTb zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van de methodiek voor het bestuderen van de complexiteit van aanslagen en daders en de selectie van terroristische aanslagen. Een medewerker van de AIVD en medewerkers van de NCTV hebben kritisch meegelezen met conceptversies van het rapport.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het raamwerk waarmee de complexiteit van een terroristische aanslag gemeten kan worden. Ook zal hier worden uitgelegd hoe de complexiteit uitgedrukt kan worden in een score waarmee het mogelijk wordt

3 NCTb, *Ideologie en strategie van het jihadisme* (Den Haag: NCTb, 2009), 18.

om de verschillende aanslagen op hun complexiteit te vergelijken. Hoofdstuk 3 gaat in op de selectie van de aanslagen die in dit onderzoek zijn geanalyseerd. Het gaat hier zowel om het selectieproces als om de uiteindelijke set aanslagen die de basis vormen voor dit onderzoek. Elke aanslag zal in een korte beschrijving worden toegelicht. Het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 4, beschrijft de complexiteit van de aanslagen aan de hand van het raamwerk dat in hoofdstuk 2 aan de orde is gekomen. Hoofdstuk 5 beschrijft welke karakteristieken van daders zijn geanalyseerd en beschrijft welke karakteristieken van toepassing zijn op de daders achter de in hoofdstuk 3 geselecteerde aanslagen. Hoofdstuk 6 beschrijft in hoeverre een relatie bestaat tussen de complexiteit van aanslagen en karakteristieken van daders. De slotbeschouwing geeft nog enkele observaties op basis van de in de eerdere hoofdstukken gepresenteerde informatie.

2 Raamwerk complexiteit aanslagen

Dit hoofdstuk zal een antwoord geven op de eerste onderzoeksvraag: hoe kan de complexiteit van een terroristische aanslag worden gemeten? Voor een antwoord op deze vraag is in eerste instantie een literatuuronderzoek uitgevoerd.

2.1 Onderzoek naar complexiteit van terroristische aanslagen

Tot op heden is de complexiteit van terroristische aanslagen niet vaak het onderwerp van systematische studie geweest. Wel bestaat er een vrij uitgebreide literatuur over de relatie tussen kenmerken van terroristische organisaties en verschillende deelaspecten van de terroristische modus operandi. Zo is er met betrekking tot de doelwitkeuze van terroristische organisaties veel geschreven over de relatie tussen de ideologische overtuigingen van een aanslagpleger en het soort doelen dat wordt aangevallen. De vijandbeelden die aan de terroristische acties ten grondslag liggen, zouden bepalend zijn voor de uiteindelijke voorkeur voor bepaalde doelwitten.[4] Ook is wel opgemerkt dat groeperingen met een ideologie waarin de bevolking als 'in-group' wordt gezien hun doelen preciezer kiezen en veel moeite doen om alleen slachtoffers te maken onder specifieker gedefinieerde slachtoffercategorieën als de politie of het leger. De bevolking, de potentiële achterban van deze groeperingen, moet buiten schot blijven.[5] Sommige auteurs suggereren een tegenstelling tussen groepen als de IRA, die de aantallen burgerslachtoffers zouden willen beperken, en groepen als al Qa'ida, die juist zoveel mogelijk slachtoffers zouden willen maken. Echter, deze analyse wordt onder-

4 C.J.M. Drake, *Terrorists' target selection* (Basingstoke en Londen: Macmillan, 1998); C.J.M. Drake, "The role of ideology in terrorists' target selection", *Terrorism and Political Violence* 10, nr. 2 (1998): 53-85; L. Mccartan e.a., "The logic of terrorist target choice: an examination of Chechen rebel bombings from 1997-2003", *Studies in Conflict and Terrorism* 31, nr. 1 (2008): 60.

5 S. Kalyvas en I. Sánchez-Cuenca, "Killing without dying: the absence of suicide missions", in *Making sense of suicide missions* (Oxford and Madison: Oxford University Press, 2005), 209-232; I. Sánchez-Cuenca, "The dynamics of nationalist terrorism: ETA and the IRA", *Terrorism and Political Violence* 19, nr. 3 (2007): 289-306.

mijnd door het gegeven dat ook leiders van kern-al Qa'ida al enige tijd blijk geven zich bewust te zijn van de nadelige effecten van aanslagen waarvan moslims het slachtoffer worden.[6]

Andere auteurs kiezen een iets andere insteek en leggen in hun verklaring van de doelwitkeuze van terroristische organisaties meer de nadruk op de strategische logica achter terroristische acties. Zij betogen bijvoorbeeld dat een groep die een gewelddadige reactie van de staat uit wil lokken andere doelen zal bestoken, dan wanneer de aanslagen dienen om de staat tot de aanpassing van beleid te dwingen.[7] Sommige auteurs voeren het verband tussen doelwitkeuze en strategische logica verder door en hebben pogingen ondernomen om te komen tot een model dat enige voorspellende waarde zou moeten hebben met betrekking tot de doelwitkeuze van terroristen. Zij leiden de mogelijke doelwitten af uit het effect dat de aanslagplegers willen bereiken.[8]

Een tweede veelbesproken deelaspect van de terroristische modus operandi is de wapenkeuze. Veel aandacht is hierbij uitgegaan naar het verband tussen religieuze inspiratie en een voorkeur voor chemische, biologische, radiologische en nucleaire (CBRN) wapens en massavernietigingswapens. De redenering die bij het beargumenteren van dit verband vaak wordt gehanteerd, houdt in dat religieus geïnspireerde terroristen door hun perceptie van geweld als religieuze plicht eerder geneigd zouden zijn tot het gebruik van CBRN- en massavernietigingswa-

6 Een bekend voorbeeld is de beroemde brief van Ayman al-Zawahiri aan Abu-Musab al-Zarqawi. Zie daarvoor A. Zawahiri, "Letter from al-Zawahiri to al-Zarqawi", 9 juli 2005, http://www.globalsecurity.org/security/library/report/2005/zawahiri-zarqawi-letter_9jul2005.htm.

7 M. C. Libicki, P. Chalk, en M. Sisson, *Exploring terrorist targeting preferences* (Santa Monica: RAND Corporation, 2007).

8 F. Jordan, "Predicting target selection by terrorists: a network analysis of the 2005 London underground attacks", *International Journal of Critical Infrastructures* 4, nr. 1 (2008): 206-214; T. Sandler en H.E. Lapan, "The calculus of dissent: an analysis of terrorists' choice of targets", *Synthese* 76, nr. 2 (1988): 245-261; G.E. Stungis en T.R. Schori, "Terrorist target selection and prioritization model", *Journal of Homeland Security* (2003), http://www.homelandsecurity.org/newjournal/articles/stungis.html.

pens.[9] Terroristen die meer uit nationalistische ambities handelen, zouden daarentegen gevoeliger zijn voor de consequenties van hun acties voor de steun die zij van de bevolking krijgen.[10] Ook op dit thema zijn er echter auteurs die verschillen in wapenkeuze eerder toeschrijven aan verschillen in strategie dan aan verschillen in ideologische motivatie.[11] Andere verklaringen voor de wapenkeuze van terroristische organisaties en cellen worden wel gezocht in technologische ontwikkelingen, waarvan wordt gesteld dat deze tot veranderingen in terroristisch wapengebruik hebben geleid.[12]

9 Ook Osama bin Laden zelf heeft het verwerven van CBRN-wapens een religieuze plicht genoemd. Zie daarvoor N.A. Busch en D.H. Joyner, *Combating weapons of mass destruction: the future of international nonproliferation policy* (Athens, GA: University of Georgia Press, 2009), 39–40.

10 T. Copeland, "Is the 'new terrorism' really new? An analysis of the new paradigm for terrorism", *Journal of Conflict Studies* 21, nr. 2 (2001): 12-13; B. Hoffman, *"Holy terror": the implications of terrorism motivated by a religious imperative* (Santa Monica: RAND Corporation, 1995); C. Quillen, "A historical analysis of mass casualty bombers", *Studies in Conflict and Terrorism* 25, nr. 5 (2002): 279-292; Walter Laqueur, *The new terrorism: fanaticism and the arms of mass destruction* (New York: Oxford University Press, 2000); N.K. Hayden, *Terrifying landscapes: a study of scientific research into understanding motivations of non-state actors to acquire and/or use weapons of mass destruction* (Albuqurque: Sandia National Laboratories, 2007).

11 D.K. Gupta en K. Mundra, "Suicide bombing as a strategic weapon: an empirical investigation of Hamas and Islamic Jihad", *Terrorism and Political Violence* 17, nr. 4 (2005): 573; R. Pape en J.K. Feldman, *Cutting the fuse: the explosion of global suicide terrorism and how to stop it* (Londen: University of Chicago Press, 2010); R. Pape, *Dying to win: the strategic logic of suicide terrorism* (New York: Random House, 2005); J. Dingley, "The bombing of Omagh, 15 August 1998: the bombers, their tactics, strategy, and purpose behind the incident", *Studies in Conflict & Terrorism* 24, nr. 6 (2001): 451-465; A. Dolnik en A. Bhattacharjee, "Hamas: suicide bombings, rockets, or WMD?", *Terrorism and Political Violence* 14, nr. 3 (2002): 109-128.

12 L. Clutterbuck, "The progenitors of terrorism: Russian revolutionaries or extreme Irish republicans?", *Terrorism and Political Violence* 16, nr. 1 (2004): 154-181; J. Bonomo e.a., *Stealing the sword: limiting terrorist use of advanced conventional weapons* (Santa Monica: RAND Corporation, 2007).

2.2 Toelichting raamwerk

Gezien het kwalitatieve karakter van bovengenoemde studies en de beperkte aantallen afhankelijke en onafhankelijke variabelen die erin worden behandeld, biedt de boven besproken literatuur onvoldoende aanknopingspunten voor een methode om de complexiteit van een terroristische aanslag vast te stellen. Daarom is besloten tot de constructie van een nieuw raamwerk. Dit raamwerk bestaat uit zestien indicatoren, die elk een dimensie van de complexiteit van een terroristische aanslag vertegenwoordigen. Deze lijst van zestien indicatoren is een soort 'checklist'. Voor alle aanslagen zal worden bekeken welke van de zestien indicatoren van toepassing zijn. In onderstaande paragrafen zullen alle indicatoren worden toegelicht. Vervolgens zal de scoreberekening worden uitgelegd.

Doelwitkeuze

Beveiligingsniveau. Een belangrijke indicator van de complexiteit van een aanslag is het beveiligingsniveau, of de 'hardheid', van het doelwit. Sommige daders kiezen voor doelwitten die goed beveiligd zijn, bijvoorbeeld als ze een specifiek persoon of groep willen treffen. Dit soort aanslagen tegen 'harde' doelwitten hebben als voordeel dat ze een krachtig signaal uitzenden over het ontwrichtende vermogen van terroristen. In dit opzicht zijn vooraanstaande politici en militaire bases aantrekkelijke doelwitten. Het belang dat wordt gehecht aan de slachtoffers weegt bij een keuze voor een dergelijk doelwit op tegen de moeite die moet worden gedaan om de aanslag tot een succes te brengen. Als het terroristen daarentegen niet uitmaakt wie het slachtoffer wordt, of als het de bedoeling is om een bevolking – in plaats van bijvoorbeeld alleen het leger of de politie – vrees aan te jagen, ligt de keuze voor zachte doelwitten meer voor de hand. Te denken valt dan aan marktplaatsen, treinstations, grote evenementen en andere weinig beveiligde en gemakkelijk te treffen doelwitten.

Het beveiligingsniveau van de doelwitten van de in hoofdstuk 3 geselecteerde aanslagen wordt aan de hand van een vijftal criteria bepaald:

1. Voorzag de beveiliging in de mogelijkheid om daders uit te schakelen, bijvoorbeeld door gewapende bewakers?
2. Waren er specifieke maatregelen getroffen om te voorkomen dat het voor een dader mogelijk was om in de buurt van het doelwit te komen?
3. Waren er specifieke maatregelen genomen om te voorkomen dat het voor het wapen of projectiel mogelijk was om in de buurt van het doelwit te komen?
4. Was het doelwit, bijvoorbeeld met behulp van speciale bouwtechnieken (de aanleg van vijvers en trappen, of bepantsering), gebouwd om geweld te weerstaan?

5. Waren er rond het doelwit mogelijkheden tot detectie van terroristische aanslagen, bijvoorbeeld door middel van cameratoezicht?

Het aantal criteria dat op het doelwit van toepassing is, is ook de score van het doelwit op de indicator 'Beveiligingsniveau', waarbij 5 punten staat voor een hoog beveiligingsniveau. Overigens is niet alleen de aan- of afwezigheid van beveiliging van belang, maar ook de kwaliteit. Een niet oplettende bewaker of een slecht onderhouden pantser kunnen de uitvoering van een aanslag aanzienlijk vergemakkelijken. Het was in de uitvoering van dit onderzoek echter niet mogelijk om voor alle gevallen ook de kwaliteit van de beveiliging na te gaan, dus de aanname bij de toepassing van de vijf criteria is dat de beveiliging niet alleen aanwezig was, maar ook op adequate wijze is uitgevoerd.

Geografische nabijheid. Een terroristische aanslag kan plaatsvinden in het thuisland van de dader (het land waar de dader op het moment van de aanslag een vaste woon- en verblijfplaats heeft), maar ook in het buitenland. Omdat het verplaatsen van middelen en personen naar het doelwit een aparte schakel in de uitvoering van de aanslag vormt en een extra inspanning van de daders vergt, is ervoor gekozen om 'Geografische nabijheid' op te nemen als indicator van complexiteit van de doelwitkeuze van een aanslag. Bij verplaatsingen waarbij de daders zich in het vliegverkeer begeven of de buitengrenzen van de EU over gaan, worden zij meestal onderworpen aan controles door douane- en immigratiediensten. Hiermee worden dergelijke verplaatsingen zichtbaar voor de autoriteiten en zouden de terroristische doeleinden aan het licht kunnen komen. Dit verplicht de daders tot een verhulling van hun acties die niet nodig zou zijn als ze een doelwit dichtbij hun eigen vaste woon- of verblijfplaats zouden kiezen. De mogelijke scores voor deze karakteristiek zijn 'Dader van buiten EU, doelwit in EU', 'Doelwit in andere EU-lidstaat dan dader' en 'Dader en doelwit in dezelfde EU-lidstaat'.

Bekendheid met doelwit. Het verkennen van het doelwit kan een onderdeel zijn van de planning van een terroristische aanslag. De meest complexe – en risicovolle – variant van de verkenning is de 'dry run', waarbij de daders zoveel mogelijk stappen van hun plan doorlopen om te zien of de aanslag op de beoogde wijze uitgevoerd kan worden. Een minder vergaande variant is de fysieke verkenning. In dit geval zal een dader zich wel naar het doelwit van de aanslag begeven, maar alleen om waarnemingen te doen omtrent zaken als de aard van de beveiliging of de dagelijkse routine van de beoogde slachtoffers. Er is in dit geval geen sprake van het doorlopen van de voor de aanslag geplande stappen. Een nog eenvoudiger

en minder riskante variant is de virtuele verkenning, waarbij de daders voor het plegen van de aanslag via internet informatie over het doelwit verzamelen. Uiteraard is het ook denkbaar dat een terroristische aanslag gepleegd wordt zonder dat de daders zich al te veel moeite hebben getroost – of hebben hoeven troosten – om operationele inlichtingen over het doelwit in te winnen. De vier scores voor 'Bekendheid met doelwit' zijn derhalve "Dry run' uitgevoerd', 'Fysieke verkenning uitgevoerd', 'Virtuele verkenning uitgevoerd' en 'Beperkte inspanning geleverd om doelwit te verkennen'.

De indicatoren en bijbehorende scores voor de doelwitkeuze zijn samengevat in onderstaande tabel.

DOELWITKEUZE				
INDICATOR	SCORES			
	COMPLEX		EENVOUDIG	
BEVEILIGINGSNIVEAU	Score van 1 tot 5, gebaseerd op: • Mogelijkheid om daders uit te schakelen • Mogelijkheid voor dader om in de buurt te komen • Mogelijkheid voor wapen of projectiel om in de buurt te komen • Constructie van doelwit om geweld te weerstaan • Mogelijkheid om daders te detecteren			
GEOGRAFISCHE NABIJHEID	Dader van buiten EU, doelwit in EU	Doelwit in andere EU-lidstaat dan dader	Doelwit en dader in dezelfde EU-lidstaat	
BEKENDHEID MET DOELWIT	'Dry run' uitgevoerd	Fysieke verkenning uitgevoerd	Virtuele verkenning uitgevoerd	Beperkte inspanning geleverd om doelwit te leren kennen

FIGUUR 1: TABEL MET INDICATOREN EN SCORES VOOR DOELWITKEUZE

Uitvoering

Flexibiliteit in datumkeuze. De indicator 'flexibiliteit in datumkeuze' betreft het streven naar een aanslag op een dergelijke speciale dag: moest de aanslag op een bepaalde dag worden gepleegd of speelde de datumkeuze geen rol? De datumkeuze voor de uitvoering van een terroristische aanslag kan van groot belang zijn voor de duidelijkheid van de boodschap die de daders over willen brengen.

Zo is met betrekking tot de aanslagen in Madrid in 2004 wel aangenomen dat deze met opzet vlak voor de verkiezingen zijn gepleegd in de hoop dat het Spaanse electoraat de zege zou schenken aan José Zapatero, de Partido Socialista Obrero Español (PSOE)-leider die zich had uitgesproken tegen de Spaanse militaire aanwezigheid in Irak.[13] Een andere overweging die in de datumkeuze van een aanslag een rol kan spelen, is de symbolische lading van bepaalde data. Sommige terroristische cellen of organisaties plegen aanslagen op dagen die een speciale betekenis hebben, mogelijk omdat het de geboortedag van een voorbeeldfiguur is, of omdat er in het verleden op die dag een grote aanslag is gepleegd. Het plegen van een aanslag op een speciale dag kan een effectieve manier zijn om aandacht te vestigen op een bepaalde politieke agenda of gepercipieerde misstand.

De reden dat de timing hier als indicator van complexiteit wordt gezien, is dat de keuze voor een aanslag op een bepaalde dag de daders voor een deadline stelt. Dit betekent dat de daders in staat moeten zijn om voor die deadline alles in gereedheid te hebben en het zich niet kunnen veroorloven om de zaak uit te stellen als er iets mis gaat of als de omstandigheden niet gunstig zijn.

De twee scores die voor de datumkeuze worden gehanteerd zijn 'Uitvoering gebonden aan bepaalde datum' en 'Uitvoering op willekeurige datum'.

Meervoudigheid. Sommige aanslagen, bijvoorbeeld die van 11 september, vormen een geheel van aanslagen die tegelijkertijd of kort achter elkaar worden uitgevoerd. Deze manier van werken heeft voor terroristen verschillende voordelen. In de eerste plaats wordt de kans op operationeel succes verhoogd. Als één van de aanslagen mislukt, zijn er nog andere acties die wel kunnen slagen. Verder maken simultaan uitgevoerde acties vaak meer indruk en verhogen ze de kans op overbelasting van nooddiensten, waardoor de slachtofferaantallen hoog op kunnen lopen. Dergelijke aanslagen vergen echter wel meer coördinatie van de daders.

13 Hoewel er geen direct bewijs is dat de aanslagen in Madrid zijn gepleegd in een poging om de verkiezingen te beïnvloeden, bevatte de e-mail waarin de aanslagen werden opgeëist een oproep tot de beëindiging van de Spaanse militaire aanwezigheid in Irak. De verklaring stelde onder meer: "Waar is Amerika, Aznár? Wie zal jou, Groot-Brittannië, Italië, Japan en de andere pionnen beschermen? Toen we de Italiaanse troepen in Nasiriya een slag toedienden, hebben we al een waarschuwing afgegeven aan alle Amerikaanse pionnen: trek je terug uit de alliantie tegen de islam." F. Reinares, "The Madrid bombings and global jihadism", *Survival* 52, nr. 2 (2010): 96.

Deze vereiste coördinatie is de reden dat meervoudige aanslagen als complexer zullen worden gezien dan enkelvoudige. De complexiteit neemt nog verder toe als wordt gekozen voor verschillende acties tegen verschillende doelwitten.

Voor de indicator 'Meervoudigheid' zijn drie scores geformuleerd. Een aanslag die uit meerdere acties bestaat en waarbij meerdere doelwitten worden getroffen, krijgt de score 'Meerdere acties tegen meerdere doelwitten'. Deze wordt voor wat betreft de meervoudigheid gezien als complexer dan aanslagen die uit een enkele gewelddaad bestaan en daarom de score 'Één actie tegen één doelwit' krijgen. De tussenliggende score, voor gevallen waarin meerdere acties tegen hetzelfde doelwit zijn uitgevoerd, is 'Meerdere acties tegen één doelwit'.

Getraptheid. De indicator 'Getraptheid' betreft aanslagen waarbij de daders eerst een gewelddaad moeten verrichten voordat de aanslag gepleegd kan worden. Deze eerste gewelddaad is dus niet de aanslag zelf, maar een handeling waarmee de daders zichzelf in staat stellen om de daadwerkelijke aanslag te kunnen plegen. Het kan hier gaan om het met geweld binnendringen van een gebouw of terrein of het kapen van een vliegtuig. De aanslagen van 11 september zijn bekende voorbeelden van de vliegtuigkaping als voorfase van de eigenlijke aanslag. Eerst werden de vliegtuigen gekaapt, daarna werden de doelwitten getroffen.

De aanslagen zullen voor 'Getraptheid' de score 'Uitvoering aanslag(en) beslaat meerdere fasen' of de score 'Uitvoering aanslag(en) bestaat uit één enkele gewelddaad' toegekend krijgen. Het verschil met 'Meervoudigheid' (zie boven) is dat meervoudigheid slaat op het aantal malen dat een doelwit getroffen wordt (één doelwit meerdere malen of een aantal doelwitten elk één maal), terwijl in het geval van een getrapte aanslag de eerste gewelddaad dient om een situatie te creeren waarin het doelwit getroffen kan worden. De kaping van de vliegtuigen op 11 september waren geen aanslagen op zichzelf, maar acties om de daadwerkelijke aanslagen mogelijk te maken.

Beïnvloeding gedrag slachtoffers. Er zijn verschillende manieren waarop daders van terroristische aanslagen kunnen proberen om het gedrag van hun beoogde slachtoffers zo te beïnvloeden dat deze in een positie komen waarin ze kwetsbaar zijn voor de aanslag. Zo kiezen terroristen er soms voor om het effect of de slagingskans van hun aanslagen te verhogen door aanpassingen te doen aan de locatie waar de aanslag plaats moet gaan vinden, bijvoorbeeld het blokkeren van vluchtwegen. Een andere mogelijkheid, met name relevant voor daders van

een aanslag op een voertuig, is het op de weg plaatsen van voorwerpen om de beoogde slachtoffers ongemerkt naar de juiste plaats te leiden. Tijdens de voorbereiding van de aanslag op Franco's rechterhand Luís Carrero-Blanco, parkeerde de ETA een auto op de weg om Carrero-Blanco's chauffeur te dwingen over de plek te rijden waar de groep onder het asfalt explosieven had verstopt.[14] Naast het aanpassen van de fysieke omgeving waarin de aanslag plaats moet vinden, valt ook het meelokken van beoogde slachtoffers onder 'Beïnvloeding gedrag slachtoffers'.
Voor 'Beïnvloeding gedrag slachtoffers' gelden de scores 'Gedrag slachtoffers beïnvloed' en 'Gedrag slachtoffers niet beïnvloed', waarbij aanslagen met de tweede score in dit opzicht minder complex worden geacht.

Taakverdeling. Een terroristische aanslag kan uit een enkele taak bestaan, bijvoorbeeld het neerschieten van een slachtoffer of het tot ontploffing brengen van een bomvest. Het is echter ook mogelijk dat een aanslag een geheel van op elkaar afgestemde en door verschillende personen uitgevoerde taken is. Zo hadden de daders van 9/11 niet allen dezelfde taak. Enkele daders waren belast met het besturen van de vliegtuigen, terwijl anderen de passagiers in bedwang hielden.[15] Een aanslag met een arbeidsverdeling vraagt meer coördinatie en interactie van de uitvoerders en is daarmee complexer dan een aanslag waarin de daders allen dezelfde taak uitvoeren.

De scores bij deze karakteristiek zijn 'Taakverdeling' voor aanslagen waarbij verschillende taken uitgevoerd moesten worden en 'Geen taakverdeling' voor aanslagen waarbij alle uitvoerders dezelfde taak hadden.

Heimelijke benadering van het doelwit. Het is denkbaar dat in de voorbereiding van een aanslag actie moet worden ondernomen om op heimelijke wijze toegang tot het doelwit te kunnen verkrijgen. Te denken valt aan het gebruik van gestolen of vervalste toegangspassen of uniformen of het verkrijgen van de medewerking van rond het doelwit werkzame personen. In tegenstelling tot de indicator 'Getraptheid' gaat het bij deze indicator om handelingen die worden getroffen in de voorbereiding van de aanslag, en niet direct voorafgaand aan de uitvoering.

14 J. Bowyer Bell, *Assassination: theory and practice of political violence* (New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 2005), 254–255.

15 O. Zwikael, "Al Qaeda's operations: project management analysis", *Studies in Conflict & Terrorism* 30, nr. 3 (2007): 275–276.

Een voorbeeld van heimelijke benadering van het doelwit is de liquidatie van de Amerikaanse soldaat Edward Pimental, die in 1985 door een vrouwelijk lid van de Rote Armee Fraktion (RAF) onder valse voorwendselen uit een café in Wiesbaden werd gelokt. Buiten werd hij door leden van de extreem-linkse terroristische organisatie doodgeschoten. Het doel van deze liquidatie was het in handen krijgen van Pimentals identiteitsbewijs, waarmee de RAF een NAVO-legerbasis zou kunnen binnendringen om daar een aanslag te plegen.[16]

De scores voor deze indicator zijn 'Speciale handelingen verricht voor heimelijke benadering doelwit' en 'Geen speciale handelingen verricht voor heimelijke benadering doelwit'.

Verwijdering van de plaats van de aanslag. In sommige gevallen is de uitvoering van de aanslag niet afgelopen met de ontploffing van de bom of het neerschieten van de beoogde slachtoffers. Als het de bedoeling van de daders is om op vrije voeten te blijven om later nog andere aanslagen te kunnen plegen, zullen ze zich moeten verwijderen van de plaats waar de aanslag heeft plaatsgevonden. De meest complexe variant van de verwijdering van de plaats van de aanslag is de voorbereide vlucht. In dergelijke gevallen is de aanslag gepleegd en kan dus aangenomen worden dat er politie op de been is om de daders aan te houden. Onder deze druk van de politie moeten de daders het laatste deel van hun plan uitvoeren, bijvoorbeeld met behulp van vluchtauto's of via vooraf uitgestippelde vluchtroutes. Deze vorm van verwijdering van de plaats van de aanslag krijgt de score 'Voorbereide vlucht' en geldt, vanwege de extra planning die het vereist, als de meest complexe variant op deze indicator.

Het is ook mogelijk dat de vlucht onvoorbereid is. Er is dan wel de druk van de politie die op de plaats van de aanslag af zal komen, maar is er geen vooraf uitgedacht plan dat uitgevoerd wordt om weg te komen. De verwijdering is dus wel een schakel in de uitvoering van de aanslag, maar een eenvoudiger variant dan de voorbereide vlucht. 'Onvoorbereide vlucht' is de op één na meest complexe score bij deze indicator.

De derde variant is de verwijdering zonder druk. Als een terroristische cel een

16 A. Strassner, *Die dritte generation der "Rote Armee Fraktion": Entstehung, Struktur, Funktionslogik und Zerfall einer terroristischen Organisation* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2003), 146.

bom heeft geplaatst en deze later van afstand of met een timer tot ontploffing brengt, moeten de daders zich verwijderen van de plaats waar de aanslag plaats gaat vinden, maar is er geen druk van de politie en dus ook minder noodzaak tot het plannen van een uitweg of het zoeken van geschikte vluchtwegen. Wel moeten de daders hier, net als bij de onvoorbereide en voorbereide vlucht, oppassen dat ze geen sporen nalaten of later geïdentificeerd kunnen worden, maar het uit de handen blijven van de politie zal hier weinig problemen geven. Omdat in deze gevallen niet van een vlucht kan worden gesproken en het niet aannemelijk is dat er sprake is van een meer dan normale druk van de politie, is de score die hier van toepassing is 'Verwijdering zonder druk'.

Nog eenvoudiger is het voor de dader om zich in het geheel niet van de plaats van de aanslag te verwijderen. Dit is het geval bij zelfmoordaanslagen, waarvan om die reden kan worden gezegd dat ze operationele voordelen hebben voor de daders.[17] Het plannen van vluchtroutes, het ontwijken van beveiligingscamera's en het regelen van vluchtvoertuigen zijn alle zaken waar een terrorist die er vanuit gaat dat hij gedood of gearresteerd zal worden, zich niet mee bezig hoeft te houden. Daarom zullen dit soort aanslagen, maar ook aanslagen gepleegd door middel van bombrieven, voor deze indicator minst complexe score krijgen: 'Geen verwijdering'.

17 E. Sprinzak, "Rational fanatics: what makes suicide bombers tick?," *Foreign Policy*, oktober 2000, 66-67.

De indicatoren en scores voor de complexiteit van de uitvoering van de terroristische aanslag zijn weergegeven in onderstaande tabel.

UITVOERING				
INDICATOR	SCORES			
	COMPLEX		EENVOUDIG	
FLEXIBILITEIT IN DATUMKEUZE	Uitvoering gebonden aan bepaalde datum		Uitvoering op willekeurige datum	
MEERVOUDIGHEID	Meerdere acties tegen meerdere doelwitten	Meerdere acties tegen één doelwit		Één actie tegen één doelwit
GETRAPTHEID	Uitvoering aanslag(en) beslaat meerdere fasen		Uitvoering aanslag(en) bestaat uit één enkele gewelddaad	
BEÏNVLOEDING GEDRAG SLACHTOFFERS	Gedrag slachtoffers beïnvloed		Gedrag slachtoffers niet beïnvloed	
TAAKVERDELING	Taakverdeling		Geen taakverdeling	
HEIMELIJKE BENADERING VAN HET DOELWIT	Speciale handelingen verricht voor heimelijke benadering doelwit		Geen speciale handelingen verricht voor heimelijke benadering doelwit	
VERWIJDERING VAN DE PLAATS VAN DE AANSLAG	Voorbereide vlucht	Onvoorbereide vlucht	Verwijdering zonder druk	Geen verwijdering

FIGUUR 2: TABEL MET INDICATOREN EN SCORES VOOR UITVOERING

Wapengebruik

Toepassing. Een cruciaal onderdeel van de uitvoering van een terroristische aanslag is de manier waarop de wapens worden ingezet. Dit kan op professionele wijze gebeuren, maar kan ook het amateurisme van de dader verraden. Voor de toepassing van wapens zijn drie scores geformuleerd. Ten eerste is er de mogelijkheid dat de wapens op professionele wijze worden ingezet. In dat geval wordt de score 'Wijst op training / expertise' toegekend. Voor aanslagen waarbij deze professionaliteit duidelijk ontbreekt, geldt de score 'Wijst niet op training / expertise'. Het komt echter ook voor dat de daders van een terroristische aanslag blijk geven van enige expertise, maar dat de aanslag toch mislukt, vaak als gevolg van constructiefouten in de explosieven. Omdat een aanslag die door dergelijke fouten in de explosieven is mislukt niet meteen op een totaal gebrek aan exper-

tise wijst, is er een tussenscore toegevoegd. De gevallen waarin de daders wel blijk gaven van enige kennis van hun wapens, maar de aanslag niettemin door hun eigen fouten is mislukt, krijgen de score 'Wijst op training / expertise, maar fouten gemaakt'.

Het is belangrijk om op te merken dat het bij deze indicator niet draait om de wapens als zodanig. Het onderscheid tussen wapen en toepassing van het wapen is van belang omdat de in de toepassing van het wapen getoonde expertise niet noodzakelijkerwijs iets zegt over de geavanceerdheid van het wapen. Als met een simpel handvuurwapen over langere afstand een slachtoffer wordt neergeschoten, geeft de dader blijk van de nodige training, maar daarmee is niet gezegd dat het wapen geavanceerd is.

Beschikbaarheid. Deze karakteristiek heeft betrekking op het gemak waarmee de in de aanslagen gebruikte wapens verkregen kunnen worden. Zijn de wapens vrij te koop of opgebouwd uit bestanddelen die vrij te koop zijn, of is er toegang tot een smokkelnetwerk nodig om deze wapens in handen te krijgen? Of zijn er tijdens de voorbereiding van de aanslag inbraken of andere strafbare feiten nodig geweest om het juiste materiaal in handen te krijgen? De beschikbaarheid van een wapen wordt afgemeten aan drie criteria:

1. Is de verkoop van de wapens of van de bestanddelen van de wapens geregulleerd?
2. Hebben de daders en planners hoge kosten moeten maken om aan de wapens of aan de bestanddelen van de wapens te komen?
3. Hebben de daders en de planners strafbare feiten (inbraak, heling) moeten plegen om aan de wapens of bestanddelen van de wapens te komen?

Het aantal criteria dat op de beschikbaarheid van de wapens van toepassing is, is ook de score voor 'Beschikbaarheid bewapening'. Evenals bij het bepalen van het beveiligingsniveau, wordt voor de regulering aangenomen dat deze adequaat wordt geïmplementeerd.

Conventionaliteit. Het overgrote deel van de daders van terroristische aanslagen kiest voor conventionele wapens, dat wil zeggen voor wapens zonder CBRN-component. Het gebruik van CBRN-componenten zou voor terroristen echter grote voordelen kunnen hebben. De kans op hogere slachtofferaantallen is niet per se groter na een aanslag met CBRN-wapens, maar vaak wordt aangenomen dat een aanslag met een CBRN-wapen tot grote angst onder het publiek zal leiden, waardoor de impact van een CBRN-aanslag groter zal zijn. Een belangrijk

operationeel nadeel, en dat is meteen één van de redenen dat een CBRN-component in een aanslag hier als indicator van complexiteit wordt opgevat, is dat CBRN-componenten lastig in het gebruik zijn en risico's voor de daders met zich meebrengen. CBRN-middelen zijn vaak erg vluchtig, wat betekent dat er een reële kans bestaat dat de daders zelf, nog voor de aanslag is uitgevoerd, het slachtoffer worden. Voor 'Conventionaliteit' gelden de scores 'CBRN-component' en 'Geen CBRN-component'.

Diversiteit. De meeste plegers van een terroristische aanslag gebruiken maar één soort wapen per aanslag, maar het is ook denkbaar, vooral in gevallen waarin aanslagen gefaseerd worden uitgevoerd, dat terroristen hun acties met behulp van meerdere soorten wapens uitvoeren.[18] Een aanslag uitgevoerd met meerdere soorten wapens zal een score 'Meerdere soorten wapens gebruikt' krijgen en als complexer gelden dan een aanslag met de score 'Één soort wapen gebruikt'. Immers, het is waarschijnlijk dat het verwerven van verschillende soorten wapens een grotere inspanning van de daders vraagt dan het verwerven van één soort wapen.

Het is wel belangrijk op hierbij om te merken dat het moet gaan om wapens waarvan gesteld kan worden dat ze geschikt zijn voor het operationele doel (zie 'Geschiktheid voor operationeel doel'). Als dat namelijk niet het geval is, kan het zijn dat de daders in staat waren om van de gewenste soorten wapens er één te krijgen en daarna naar een minder geschikt substituut hebben moeten zoeken. Het gaat bij 'Diversiteit' dus niet alleen om diversiteit in wapengebruik, maar om diversiteit in gebruik van voor het operationele doel geschikte wapens.

Bewerking. Een wapen kan gebruikt worden in de vorm die het had toen de dader het in handen kreeg, maar kan ook door de daders zijn aangepast om het verborgen te kunnen houden voor beveiligingspersoneel of omstanders. Voorbeelden hiervan zijn de bomvesten die door zelfmoordterroristen worden ingezet, en de bom van Umar Farouk Abdulmutallab, die zo was geconstrueerd dat deze in de onderbroek van de jonge Nigeriaan paste.

Aanpassing van het wapen aan de missie vergt een extra inspanning van de daders en zal in de analyse van de aanslagen als een teken van complexiteit worden

18 B.A. Jackson en D.R. Frelinger, "Rifling through the terrorists' arsenal: exploring groups' weapon choices and technology strategies", *Studies in Conflict & Terrorism* 31 (2008): 583-604.

beschouwd. Als wapens zijn aangepast, zal de score 'Wapens aangepast' toegewezen worden. Als er niets aan de wapens is veranderd om ze geschikt te maken voor de uitvoering van de aanslag of als ze niet speciaal aan de missie zijn aangepast, zal de score 'Wapens niet aangepast' worden toegewezen.

Geschiktheid voor operationeel doel. Met het operationeel doel van een aanslag wordt bedoeld de beoogde directe uitkomst van een aanslag, bijvoorbeeld een grote groep slachtoffers of de dood van een bepaalde persoon. Hoewel een ongeschikt wapen de uitvoering van een aanslag kan bemoeilijken, is het geen factor die de aanslag complexer maakt. De liquidatie van een persoon is mogelijk moeilijker uit te voeren met een mes of een bijl dan met een vuurwapen, maar de keuze voor een mes of een bijl voor de uitvoering van een liquidatie wijst erop dat er weinig moeite is gestoken in rationele overwegingen aangaande de doelmatigheid van de gekozen middelen. De keuze voor een geschikt wapen betekent daarentegen dat de wapenkeuze is afgestemd op het operationele doel. De opzet van de aanslag is daardoor complexer. De twee mogelijke scores zijn 'Wapen(s) ongeschikt' en 'Wapen(s) geschikt'. Onderstaande tabel biedt een overzicht van de scores en indicatoren voor de complexiteit van het wapengebruik.

WAPENGEBRUIK			
INDICATOR	SCORES		
	COMPLEX		EENVOUDIG
TOEPASSING	Wijst op training / expertise	Wijst op training / expertise, maar fouten gemaakt	Wijst niet op training / expertise
BESCHIKBAARHEID WAPENS	Score van 1 tot 3 gebaseerd op: • Regulatie van wapens of bestanddelen van wapens • Hoge kosten van wapens of bestanddelen van wapens • Benodigde strafbare feiten voor verwerving wapens of bestanddelen van wapens		
CONVENTIONALITEIT	CBRN-component		Geen CBRN-component
DIVERSITEIT	Meerdere soorten wapens gebruikt		Één soort wapen gebruikt
BEWERKING	Wapens aangepast		Wapens niet aangepast
GESCHIKTHEID VOOR OPERATIONEEL DOEL	Wapen(s) geschikt		Wapen(s) ongeschikt

FIGUUR 3: TABEL MET INDICATOREN EN SCORES VOOR WAPENGEBRUIK

2.3 Berekening van de complexiteit van een terroristische aanslag

Om op basis van het in de voorgaande paragraaf uitgewerkte raamwerk te komen tot een kwantificering van de complexiteit van aanslagen, zal voor elke geselecteerde aanslag een berekening worden gemaakt. Deze berekening begint met een optelling van de scores die een aanslag behaalt op de zestien in voorgaande paragrafen besproken indicatoren. Hiervoor moeten alle kwalitatieve scores in de figuren 1 tot en met 3 omgezet worden in een puntenaantal. Bij het toekennen van de scores op de afzonderlijke indicatoren geldt in alle gevallen dat aanslagen met de minst complexe score (rechts in de samenvattende tabellen) 0 punten krijgt. Aanslagen met de meest complexe score (links in de samenvattende tabellen) krijgen in alle gevallen 1 punt. De waarden van de tussenliggende scores hangen af van hoeveel tussenliggende scores er zijn. Is er één tussenliggende score, dan krijgt de aanslag op deze indicatoren een score uit de reeks 0 - 0,5 - 1. Zijn er twee tussenliggende scores, dan krijgt de aanslag een score uit de reeks 0 - 0,33 - 0,67 - 1. Op een indicator met vier tussenliggende scores krijgt de aanslag een score uit de reeks 0 – 0,2 – 0,4 – 0,6 – 0,8. Figuur 4 geeft de numerieke puntenverdeling voor de verschillende aantallen tussenscores weer. Omdat er in het raamwerk geen indicator is met vijf mogelijke scores, is deze optie niet in het schema weergegeven.

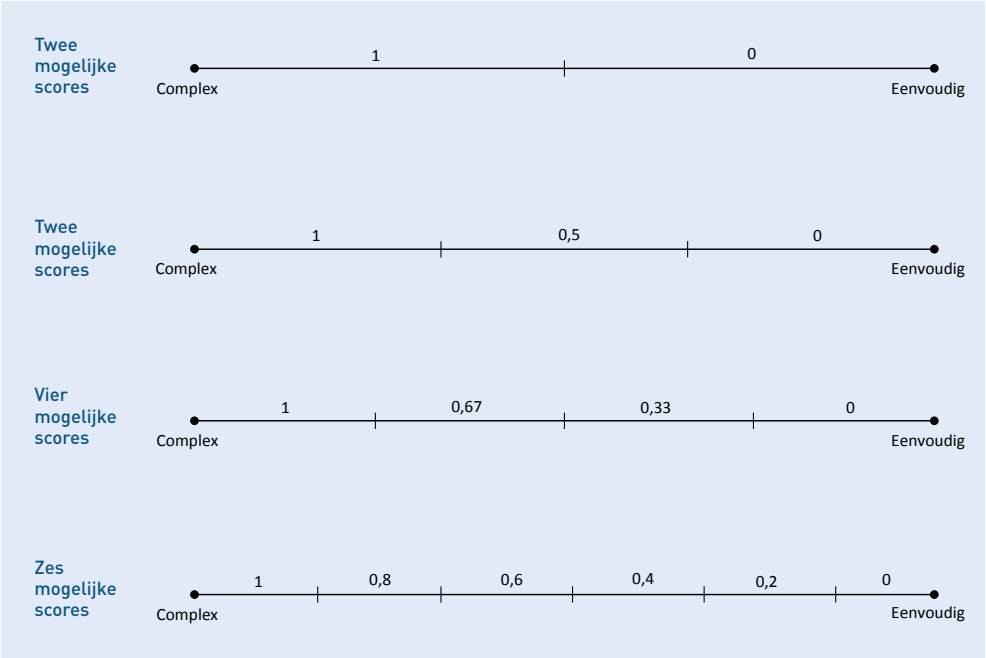

FIGUUR 4: PUNTENVERDELING VOOR TUSSENSCORES

Nadat een aanslag op alle indicatoren een score toegewezen heeft gekregen, worden de scores bij elkaar opgeteld om te komen tot een totaalscore. Omdat er zestien indicatoren zijn met elk een maximale score van 1 punt, kan de totaalscore nooit hoger uitvallen dan 16. Om de zeggingskracht van de scores te verhogen, zal uiteindelijk de absolute score van elke aanslag worden uitgedrukt als een percentage van de maximale score van 16 punten.

In onderstaande tabel (figuur 5) is een rekenvoorbeeld met de aanslagen van 11 september uitgewerkt. De acties van al Qa'ida scoren 2,8 punten op doelwitkeuze, 3 punten op de uitvoering en 4 op het wapengebruik. De absolute totaalscore is dus 9,75. Afgezet tegen de maximale score betekent dit dat de aanslagen van 11 september uitkomen op 60,9% van de in totaal 16 te behalen punten.

INDICATOR	KWALITATIEVE SCORE	NUMERIEKE SCORE
DOELWITKEUZE		
Beveiligingsniveau	4 van de 5 criteria	0,75
Geografische nabijheid	Daders van buiten de EU, doelwit in EU	1
Bekendheid met doelwit	Dry run' uitgevoerd	1
UITVOERING		
Flexibiliteit in datumkeuze	Uitvoering op willekeurige datum	0
Meervoudigheid	Meerdere acties tegen meerdere doelwitten	1
Getraptheid	Uitvoering aanslag(en) beslaat meerdere fasen	1
Beïnvloeding gedrag slachtoffers	Gedrag slachtoffers niet beïnvloed	0
Taakverdeling	Taakverdeling	1
Heimelijke benadering van doelwit	Geen speciale handelingen verricht voor heimelijke benadering doelwit	0
Verwijdering van de plaats van de aanslag	Geen verwijdering	0
WAPENGEBRUIK		
Toepassing wapens	Wijst op training / expertise	1
Beschikbaarheid	3 van de 3 criteria	1
Conventionaliteit	Geen CBRN-component	0
Diversiteit	Één soort wapen gebruikt	1
Bewerking	Wapens niet aangepast	0
Geschiktheid voor operationeel doel	Wapens geschikt	1
Totaal (punten)		9,75
Totaal (procentueel)		60,9%

FIGUUR 5: BEREKENING COMPLEXITEIT AANSLAGEN 11 SEPTEMBER

Aan deze berekeningen ligt een aantal aannamen ten grondslag. In de eerste plaats is er de aanname dat alle indicatoren even belangrijk zijn, wat tot uitdrukking komt in het gegeven dat ze alle voor maximaal 1 van de 16 punten meetellen. Het is echter mogelijk om indicatoren zwaarder door te laten wegen door deze scores zwaarder mee te laten tellen dan andere. Mocht een groep deskundigen bijvoorbeeld van oordeel zijn dat de meervoudigheid van een aanslag belangrijker is dan andere indicatoren, dan kan ervoor gekozen worden om deze score 1,5 of 2 keer mee te tellen. Ook is het mogelijk om scores zwaarder door te laten wegen als ze in speciale combinaties voorkomen. Als wordt geoordeeld dat het extra lastig is om een meervoudige en tegelijk getrapte aanslag te plegen, dan kunnen de scores op die indicatoren voor de gevallen waarin de combinatie voorkomt 1,5 of 2

keer meegeteld worden. De aanpassing van de weging kan ook betrekking hebben op de drie hoofdcategorieën. Als wordt besloten dat bijvoorbeeld de doelwitkeuze belangrijker is dan de andere hoofdcategorieën kan een vergelijkbare correctie worden toegepast om de score van één van de hoofdcategorieën zwaarder door te laten wegen.

Een tweede aanname is dat de verschillen in complexiteit tussen de verschillende scores gelijk zijn. Voor 'Meervoudigheid' zou men van mening kunnen zijn dat het verschil in complexiteit tussen de scores 'Meerdere acties tegen meerdere doelwitten' en 'Meerdere acties tegen één doelwit' kleiner is dan tussen 'Meerdere acties tegen één doelwit' en 'Één actie tegen één doelwit'. Het is eenvoudig om de verschillen tussen de scores aan te passen om recht te doen aan deze mening. In plaats van 0 voor 'Één actie tegen één doelwit', 0,5 voor 'Meerdere acties tegen één doelwit' en 1 voor 'Meerdere acties tegen meerdere doelwitten' zou dan de scorereeks 0 – 0,75 – 1 gehanteerd kunnen worden.

Ten derde is er nog de aanname, vooral van belang bij de indicatoren waarbij alleen een score van 0 of 1 mogelijk is, dat alle verschijningsvormen van de score 1 van dezelfde orde zijn. De betekenis van deze aanname kan worden geïllustreerd aan de hand van de karakteristiek 'Meervoudigheid'. Of een aanslag nu uit twee, vier of zes gewelddaden bestaat, in al deze gevallen krijgt deze aanslag de score 1. Hoewel te beargumenteren valt dat de mislukte aanslag met twee treinbommen in Duitsland in 2007 op 'Meervoudigheid' een lagere graad van complexiteit had dan het verijdelde 'Heathrow Airport Bomb Plot', waarbij verschillende vliegtuigen betrokken zouden zijn geweest, moet er aan alle scores een bepaald maximum zitten om mee te kunnen tellen als één van de zestien indicatoren in het raamwerk. Het tellen van het aantal bestanddelen van een aanslag (twee treinbommen of zes vliegtuigen) biedt hier geen uitkomst, omdat deze absolute aantallen nergens aan gerelateerd kunnen worden om uit te komen op score tussen 0 en 1. Verdere uitsplitsing van scores om recht te doen aan de diversiteit die zich ook binnen de verschillende scores voordoet, is wellicht mogelijk, maar zal aan de uitkomst van dit onderzoek vermoedelijk weinig veranderen en is daarom achterwege gelaten.

Er zijn dus verschillende mogelijkheden tot verdere verfijning van het raamwerk, maar voor dit onderzoek is daarvan geen gebruik gemaakt. De intentie is om de analyse uit te voeren op basis van een raamwerk met zo weinig mogelijk naderhand aangebrachte sturing.

Een vierde aanname, die losstaat van de scoretoekenning en vooral van belang is voor verijdelde aanslagen, is dat het plan zou zijn uitgevoerd op de manier waarop de daders het op het moment van de verijdeling voor ogen hadden. Het kan zijn dat een aanslag op bepaalde indicatoren niet scoort omdat de daders in de planning nog niet aan alle indicatoren waren toegekomen. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat in de planning van een aanslag later zou zijn besloten om deze simultaan uit te voeren en deze aanslag dus hoger had gescoord als deze later was verijdeld. Het tegenovergestelde is ook mogelijk: misschien zijn er aanslagen waar op het moment van verijdeling een plan voor bestond waar de daders later vanaf zouden zijn gestapt omdat het te moeilijk uitvoerbaar zou zijn.

Het plannen van een terroristische aanslag is geen lineair proces. Het is goed mogelijk dat in de voorbereiding van een aanslag de daders vooruitgang boeken om vervolgens stappen terug te zetten, mogelijk omdat bepaalde zaken niet haalbaar zijn. In zekere zin wordt bij verijdelde aanslagen dus een tussenstand opgemeten. Omdat dit onderzoek zich nu eenmaal alleen kan baseren op informatie over bestaande plannen en een verre vordering van de plannen als eis is gesteld aan opname in de te onderzoeken selectie aanslagen, kunnen we aannemen dat de uitvoering van de verijdelde aanslagen weinig zou hebben verschild van het plan zoals dat bestond op het moment van verijdeling.

Tot slot is het nog van belang om met betrekking tot de scoretoekenning op te merken dat de score 0 is toegekend in gevallen van afwezigheid van informatie over een voornemen van terroristen om een bepaalde indicator in de aanslag op te nemen. Bijvoorbeeld, als er geen informatie beschikbaar is waaruit blijkt dat terroristen voorafgaand aan een bepaalde aanslag met geweld een doelwit binnen wilden dringen, heeft die aanslag op de indicator 'Getraptheid' de score 0 toegewezen gekregen. In het overgrote deel van de gevallen valt deze afwezigheid van informatie te verklaren door het gegeven dat de bewuste indicator in de planning (nog) geen rol speelde, maar in een enkel geval mogelijk ook doordat ten tijde van dit onderzoek nog niet alle details van het plan bekend waren gemaakt.

3 Selectie van (verijdelde) aanslagen

Dit hoofdstuk gaat in op deelvraag 2: welke jihadistische terroristische aanslagen en verijdelde aanslagen hebben zich voorgedaan in de EU in de periode maart 2004 – april 2011? Eerst zal de wijze waarop de selectie tot stand is gekomen, worden besproken. Daarna worden alle in de selectie opgenomen aanslagen kort beschreven.

3.1 Selectieproces

Het startpunt van de selectie van geschikte incidenten lag bij de in paragraaf 1.4 geformuleerde definities van een (verijdelde) terroristische aanslag. Deze definities zijn noodzakelijk, maar het bleek lastig om enkel op basis van een definitie een eenduidig onderscheid te maken tussen terroristische plannen die wel en die niet voldoende ver gevorderd waren om bruikbaar te kunnen zijn voor dit onderzoek. Daarom is ervoor gekozen dit onderscheid te maken aan de hand van de inbreng van deskundigen. De eerste stap in deze opzet was het opstellen van een 'longlist' met aanslagen en verijdelde aanslagen die zich in de EU in de periode maart 2004 – april 2011 hebben voorgedaan. Voor het opstellen van de lijst is gebruik gemaakt van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), de overzichten uit de publicaties van Rob de Wijk en Carla Relk, de overzichten van de Noorse terrorismedeskundige Petter Nesser, het Worldwide Incidents Tracking System van het Amerikaanse NCTC en de lijsten die terug te vinden zijn op de betreffende Wikipedia pagina's.[19]

19 R. de Wijk en C. Relk, *Doelwit Europa: complotten en aanslagen van moslimextremisten* (Amsterdam: Mets & Schilt, 2006); P. Nesser, "Chronology of jihadism in Western Europe 1994-2007: planned, prepared, and executed terrorist attacks," *Studies in Conflict & Terrorism* 31, no. 10 (2008): 924-946; P. Nesser, *Chronology of jihadism in Western Europe update 2008-2010* (Kjeller: FFI, 2010); R. de Wijk en C. Relk, "Thwarted, failed and successful plots by Muslim extremists in the European Union," in *Terrorism: ideology, law and policy* (Dordrecht: Republic of Letters, 2011). Zie verder de verschillende edities van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland van de NCTb, http://www.nctb.nl/Actueel/DTN/, het Worldwide Incident Tracking System van het Amerikaanse NCTC, http://www.nctc.gov/site/other/wits.html, en de lijsten van Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Terrorist_incidents_in_the_2000s.

Voor plaatsing op de longlist zijn drie criteria gehanteerd. In de eerste plaats kwamen alleen gevallen in aanmerking waarbij duidelijk was dat het ging om een terroristische aanslag uit jihadistische hoek. Gevallen van gewelddadige incidenten waarbij in de berichtgeving hier en daar een jihadistische motivatie van de dader werd gesuggereerd, maar onvoldoende door feiten kon worden gestaafd, zijn buiten beschouwing gelaten. Voorbeelden van dergelijke incidenten zijn de aanval in Roosendaal uit 2007 waarbij de dader het 22-jarige slachtoffer met een bijl dodelijk verwondde, en het voorval Brescia, waar in 2004 een vermeende zelfmoordterrorist met zijn auto op een vestiging van McDonald's inreed.[20]

Het tweede criterium betreft, voor de gevallen waarin het niet tot uitvoering van de aanslag is gekomen, het stadium waarin de planning van de aanslag zich bevond. Omdat de lijst uitgevoerde en verijdelde aanslagen, maar geen ruwe plannen of voornemens tot aanslagen moest bevatten, stonden op de longlist alleen aanslagen die zich in een dermate vergevorderd stadium bevonden dat de doelwitkeuze, beoogde uitvoering en wapengebruik met de nodige zekerheid vastgesteld kunnen worden. Met enige regelmaat worden er in EU-landen terroristische plannen doorkruist, maar het gaat lang niet in alle gevallen om vergevorderde plannen.

Een duidelijk voorbeeld betreft de arrestaties in het Verenigd Koninkrijk in december 2010.[21] Er is geen reden om te twijfelen aan de ernst van deze zaak, maar het feit dat Westminster Abbey, de Big Ben, de ambtswoning van burgemeester Boris Johnson en een gebouw van de Scientology Kerk als mogelijke doelwitten werden genoemd, laat zien dat deze plannen nog niet het stadium hadden bereikt waarin met een bepaalde mate van zekerheid gesteld kan worden welke doelen

20 "Man overleden na aanval met bijl op station Roosendaal", *BN / De Stem*, 8 september 2007, http://www.bndestem.nl/regio/roosendaal/1855931/Man-overleden-na-aanval-met-bijl-op-station-Roosendaal.ece; P. Popham, "Bomber dies in blast at Italian McDonald's", *Independent*, 30 maart 2004, http://www.independent.co.uk/news/world/europe/bomber-dies-in-blast-at-italian-mcdonalds-568159.html.

21 Voor alle in deze paragraaf besproken gevallen geldt dat er naar het analytisch oordeel van de auteur niet van een modus operandi kan worden gesproken. Het is geenszins de bedoeling om de juistheid van het oordeel van de rechters of de ernst van deze zaken in twijfel te trekken.

de daders voor ogen hadden.[22] Daarom is deze verijdelde aanslag niet geschikt voor dit onderzoek. Hetzelfde geldt voor operatie die gepland werd door de aan al Qa'ida gelieerde verdachten die in september 2007 in Denemarken werden gearresteerd.[23] Twee van hen, Hammad Khurshid en Abdoulghani Tokhi, werden in 2008 veroordeeld voor het voorbereiden van terroristische aanslagen, maar de aanklagers zeiden dat nog niet duidelijk was of de aanslag in Denemarken of elders plaats zou vinden.[24] Een in dit opzicht vergelijkbaar geval deed zich voor rond de arrestaties in Antwerpen, Amsterdam en Aken in november 2010.[25] De openbare aanklager in België verklaarde met betrekking tot die zaak dat nog niet duidelijk was waar en wanneer de aanslagen gepleegd zouden gaan worden. Als mogelijke doelwitten werden zowel NAVO-gebouwen als synagogen genoemd. In dergelijke gevallen komt het ook wel voor dat de betrokken personen niet worden vervolgd of veroordeeld voor het voorbereiden van een terroristische aanslag, maar voor aanverwante misdrijven. Zo werden de leden van de terroristische cel die in 2008 in Barcelona werd opgerold, aangeklaagd wegens het bezit van explosieven, niet voor het voorbereiden van een terroristische aanslag.[26] Ook in de Parijse zaak van november 2010 was er te weinig bewijsmateriaal om een rechtszaak wegens het voorbereiden van een terroristische aanslag te voeren, waardoor de openbare aanklager besloot de verdachten aan te klagen wegens lidmaatschap van een terroristische organisatie.[27]

Ten derde zijn met het oog op de geografische afbakening alleen aanslagen tegen doelwitten behorend tot één van de EU-lidstaten in de lijst opgenomen. Dit crite-

22 C. Gammell, "Christmas bomb plot: nine men remanded over plan to 'blow up Big Ben and Westminster Abbey'", *Telegraph*, 27 december 2010, http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/8227193/Christmas-bomb-plot-nine-men-remanded-over-plan-to-blow-up-Big-Ben-and-Westminster-Abbey.html.

23 "Denmark arrests 'bomb' suspects", *BBC News*, 5 september 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/6977741.stm.

24 Danmarks Domstol, "Pressemeddelelse (Terrorsagen fra Glasvej)", 26 juni 2009, http://www.domstol.dk/oestrelandsret/nyheder/Pressemeddelelser/Pages/Pressemeddelelse%28TerrorsagenfraGlasvej%29.aspx.

25 "Terreurverdachten opgepakt in Amsterdam", *NOS*, 23 november 2010, http://nos.nl/artikel/200220-terreurverdachten-opgepakt-in-amsterdam.html.

26 F. Reinares, "A case study of the January 2008 suicide bomb plot in Barcelona", *CTC Sentinel* 2, nr. 1 (2009): 5-7.

27 E. Ganley, "French charge 4 suspected in terror training", *Associated Press*, 13 november 2010, http://news.yahoo.com/french-charge-4-suspected-terror-training.html.

rium lijkt eenduidig, maar behoeft toelichting voor de gevallen waarin de daders hebben gepoogd vliegtuigen in de lucht op te blazen, zoals de plannen uit 2006 om een aantal vliegtuigen op weg naar Canada en de VS op te blazen en de poging van Umar Farouk Abdulmutallab om op kerstavond 2009 in een vliegtuig op weg naar Detroit een bom tot ontploffing te brengen. In het eerste geval zouden de aanslagen zich hebben voorgedaan in het open luchtruim en zijn gericht tegen toestellen van onder andere British Airways. Het zogenoemde Heathrow Airport Bomb Plot is daarom in de set te onderzoeken aanslagen opgenomen. In het tweede geval daarentegen, probeerde de dader de aanslag tijdens de landing, en dus op Amerikaans grondgebied, te plegen en was het doelwit een vliegtuig van de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Northwest Airlines. De actie van Abdulmatallab is daarom niet in de set te onderzoeken aanslagen opgenomen.

De aldus opgestelde longlist is voorgelegd aan bij de NCTV werkzame deskundigen met de vraag of zij vonden dat de aanslagen op de longlist voldeden aan de drie in voorgaande paragraaf besproken criteria. Ook konden zij aanslagen inbrengen die volgens hen ontbraken. De lijst waar dit proces in resulteerde, is het antwoord op deelvraag 2. Alle aanslagen op de lijst worden hieronder kort besproken.

3.2 Beschrijving (verijdelde) aanslagen

De data verwijzen naar de dag van de uitvoering van de aanslag of naar de dag dat de aanslag door arrestaties van de daders werd verijdeld. Elke korte omschrijving eindigt met een naam of kernwoord waarmee de bewuste aanslag zal worden aangeduid in tabellen en figuren. De korte beschrijvingen zijn opgesteld aan de hand van de opvallendste aspecten waarmee de aanslag in het boven beschreven raamwerk scoort.

1. Aanslagen in Madrid (11/3/2004)

Bij een viertal simultaan uitgevoerde aanslagen op vier forensentreinen in Madrid vielen in totaal 191 doden en bijna 1800 gewonden.[28] De daders hadden de explosieven in de illegale handel verkregen. De aanslag was vermoedelijk een succesvolle poging om het politieke en draagvlak voor de Spaanse militaire aanwezigheid in Irak te ondermijnen. De daders pleegden de aanslagen vermoedelijk

28 J. Barrett, "Court finds 21 guilty of Madrid train bombings", *Reuters*, 31 oktober 2007, http://www.reuters.com/article/2007/10/31/us-spain-trial-idUSL308491320071031?pageNumber=2&virtualBrandChannel=0.

in de verwachting dat de drie dagen later geplande verkiezingen als gevolg van de aanslagen zouden uitvallen in het voordeel van de PSOE van Zapatero, die voorstander was van terugtrekking van de Spaanse troepen.
Korte naam: Madrid

2. Moord op Theo van Gogh (2/11/2004)

De controversiële filmmaker Theo van Gogh werd op straat in Amsterdam door Mohammed B. neergeschoten. Directe aanleiding voor B.'s eenmansactie was de film Submission, die Van Gogh samen met toenmalig VVD-politica Ayaan Hirsi Ali had gemaakt. Op het lichaam van Van Gogh liet Mohammed B. een dreigbrief aan Hirsi Ali achter. Na een korte schotenwisseling met de politie werd hij aangehouden.[29]
Korte naam: Van Gogh

3. Simultane aanslagen in Londen (7/7/2005)

Vier mannen brachten ongeveer tegelijkertijd elk in het openbaar vervoer in Londen een bom tot ontploffing. Er vielen 56 doden, onder wie de daders. In vooraf opgenomen videoboodschappen verklaarden de daders zich loyaal aan Bin Laden en Zawahiri.[30] Een van de daders, Mohammed Siddique Khan, had enkele jaren voor de aanslag training ondergaan in Pakistan of Afghanistan.[31]
Korte naam: Londen I

4. Simultane aanslagen in Londen II (21/7/2005)

Twee weken na de aanslagen van 7 juli in Londen probeerden vier mannen om ook een simultaan uitgevoerde aanslag op het Londense openbaar vervoer te plegen. De explosies die de vier veroorzaakten, hadden bij lange na niet de gewenste kracht, en er viel slechts één gewonde. Een van de daders verklaarde later dat ze tot hun daad waren aangezet door het lijden van onschuldige burgers in de oorlog in Irak.[32] Ten onrechte is rond deze aanslagen het beeld ontstaan dat het een

29 "Theo van Gogh vermoord (video)", *Nu.nl*, 2 november 2004, http://www.nu.nl/algemeen/435082/theo-van-gogh-vermoord-video.html.

30 "7 July bombings", *BBC News*, z.d., http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/russell_sq.stm.

31 Intelligence and Security Committee, *Could 7/7 have been prevented? Review of the intelligence on the London terrorist attacks* (Norwich: TSO, 2009), 38.

32 "21 July attacks", *BBC News*, z.d., http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/21_07_05.stm.

'copycat' aanslag was waartoe de daders waren aangezet door de aanslagen van 7 juli. De voorbereidingen voor deze aanslag waren al lang gaande op het moment dat de aanslagen van 7 juli werden gepleegd.[33]
Korte naam: Londen II

5. Piranha-zaak (14/10/2005)

Zeven leden van de Hofstadgroep, of in ieder geval personen met nauwe banden met de Hofstadgroep, werden in 2005 gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van terroristische aanslagen. Bij een huiszoeking in de woning van een van de zeven, Samir A., werden vuurwapens, bomgordels en een afscheidsboodschap aangetroffen.[34] In 2006 werd Samir A. tot acht jaar cel veroordeeld wegens het plannen van aanslagen tegen enkele politici en het gebouw van de AIVD. In 2008 werden hij en enkele medeverdachten in hoger beroep alleen schuldig bevonden aan het plannen van aanslagen tegen politici. A. en de andere daders hadden met vuurwapens enkele vooraanstaande landelijke politici om het leven willen brengen.[35] Omdat Samir A. en de andere daders in hoger beroep alleen voor deze laatste acties zijn veroordeeld, zal de toekenning van de scores alleen betrekking hebben op deze voornemens, en niet op het plan om een aanslag te plegen tegen het gebouw van de AIVD.
Korte naam: Piranha-zaak

6. Bommen in koffers in treinen van Aken naar Hamm en van Mönchengladbach naar Koblenz (31/7/2006)

Twee Libanezen plaatsten bommen in treinstellen op de trajecten Aken-Hamm en Mönchengladbach-Koblenz. De bommen, die tegelijkertijd af hadden moeten gaan, waren niet goed in elkaar gezet, waardoor ze niet tot ontploffing kwamen. Een van de daders verklaarde later dat de in 2005 in de Deense krant Jyllands Posten gepubliceerde cartoons van de profeet Mohammed de aanleiding voor de aanslag waren geweest. De bedoeling van de daders was dat ze na het uitvoeren van deze aanslag naar jihadistische strijdgebieden zouden afreizen om daar als

33 "The July 21 failed bombings", *Guardian*, 4 februari 2008, http://www.guardian.co.uk/uk/2008/feb/04/terrorism.world1.

34 "Negen jaar cel voor terrorist Samir A.," *Nu.nl*, 2 oktober 2008, http://www.nu.nl/algemeen/1771027/negen-jaar-cel-voor-terrorist-samir-a.html.

35 Gerechtshof 's-Gravenhage, "Uitspraak hoger beroep Piranha-zaak", 2 oktober 2008, http://zoeken.rechtspraak.nl/resultpage.aspx?snelzoeken=true&searchtype=ljn&ljn=BF3987&u_ljn=BF3987.

martelaars te sterven.[36]
Korte naam: Bomkoffers in treinen

7. Verijdelde Heathrow Airport Bomb Plot (9/8/2006)

In 2006 verijdelde de Britse politie een plan van een groep Britse moslims om met vloeibare explosieven enkele vliegtuigen die vanaf Heathrow naar Canada en de VS zouden vliegen, op te blazen.[37] De daders waren van plan om de verschillende bestanddelen van de bommen in ondoorzichtige frisdrankflesjes aan boord van de vliegtuigen te smokkelen en deze daar te vermengen en met behulp van een ontsteker tot ontploffing te brengen. In videoboodschappen die de daders hadden opgenomen, legden zij hun actie uit als een daad van verzet tegen de westerse militaire aanwezigheid in het Midden-Oosten.[38]
Korte naam: Heathrow Airport Bomb Plot

8. Geplande ontvoering van Britse militair (1/2/2007)

Deze verijdelde aanslag is de enige jihadistisch geïnspireerde ontvoering die zich in de onderzochte periode in de EU heeft voorgedaan. Negen Britse islamisten werden gearresteerd op verdenking van een geplande ontvoering van een Britse militair met een islamitische achtergrond. Een van de daders had als taak de militair uit een café te lokken door hem drugs aan te bieden. Vervolgens zou de militair op de plaats van de daadwerkelijke aanslag door de overige daders overmeesterd en onthoofd worden. De daders hadden de beelden van de onthoofding op het internet willen zetten als protest tegen de Britse militaire aanwezigheid in het Midden-Oosten.[39]
Korte naam: Motorway Madness

9. Plaatsing autobom in Londen (29/6/2007)

In een uitgaanscentrum in Londen werden twee autobommen ontdekt en on-

36 "German suitcase bombs 'part of terrorist plot'", *CNN*, 18 augustus 2006, http://articles.cnn.com/2006-08-18/world/germany.suitcase.bombs_1_federal-criminal-police-joerg-ziercke-suitcases?_s=PM:WORLD.

37 "The eight in the dock", *Times*, 9 september 2008, http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/crime/article4707712.ece.

38 "Would-be suicide bombers jailed for life", *BBC News*, 12 juli 2010, http://www.webcitation.org/5wfdoTJSe.

39 H. Carter, "Fanatic planned to kidnap British Muslim serviceman and behead him 'like a pig'", *Guardian*, 30 januari 2008, http://www.guardian.co.uk/uk/2008/jan/30/terrorism.world.

schadelijk gemaakt. De twee daders, de een geboren in het Verenigd Koninkrijk en opgegroeid in Irak, de ander geboren in India en voor studie naar Ierland en later het Verenigd Koninkrijk geëmigreerd, hadden geprobeerd om deze bommen met behulp van mobiele telefoons tot ontploffing te brengen. De bedoeling was om eerst een bom af te laten gaan vlak bij de Londense nachtclub Tiger Tiger, om vervolgens een tweede autobom tot ontploffing te brengen op de plaats waar het discotheekpubliek naartoe zou vluchten.[40] Door een constructiefout konden de explosieven echter niet tot ontploffing worden gebracht. De daders handelden uit woede over de gevolgen van de westerse aanwezigheid in Irak en Afghanistan.[41]
Korte naam: Tiger Tiger

10. Mislukte aanslag met autobom op vliegveld Glasgow (30/6/2007)

De twee mannen die een dag eerder de aanslag bij de Tiger Tiger nachtclub hadden gepleegd, reden in een met explosieven gevulde auto in op de hoofdterminal van het vliegveld van Glasgow. De ontploffing van de auto had tot een grote steekvlam moeten leiden en had de rond de bom aangebrachte spijkers en schroeven in het rond moeten doen vliegen. De zelfmoordaanslag resulteerde niet in veel slachtoffers: buiten een politieagent en een burger raakten alleen de twee daders gewond, één zo ernstig dat hij een maand later overleed.[42]
Korte naam: Glasgow

11. Ontmanteling van plannen voor aanslagen tegen vliegveld Frankfurt en militaire basis Ramstein (4/9/2007)

Twee Duitse bekeerlingen en een Turkse man, die samen bekend kwamen te staan als de Sauerland Gruppe, wilden met naar verluidt zware explosieven een bomaanslag plegen op het vliegveld van Frankfurt en de Amerikaanse militaire vliegbasis in Ramstein, beide belangrijke knooppunten in de aanvoer van Amerikaanse troepen naar Irak en Afghanistan. De drie hadden training ondergaan in Pakistan, in een kamp van de Islamitische Jihad Unie (IJU).[43] Een vierde man werd

40 C. Milmo, "Doctors 'planned bombing campaign to punish Britain'", *Independent*, 10 oktober 2008, http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/doctors-planned-bombing-campaign-to-punish-britain-956687.html.

41 "London bomb attempt: police briefing", *Sky News*, 29 juni 2007, http://news.sky.com/home/sky-news-archive/article/1272962.

42 "Airport incident 'was terrorism'", *BBC News*, 1 juli 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/6257846.stm.

43 "Germans thwart plot against US base", *CBS News*, 11 februari 2009, http://www.cbsnews.com/stories/2007/09/05/terror/main3233880.shtml.

vanwege medewerking in de voorbereidingsfase veroordeeld.[44] Vermoed wordt dat ze hun aanslag op de zesde verjaardag van de aanslagen van 11 september hadden willen plegen.[45]
Korte naam: Sauerland Gruppe

12. Arrestatie wegens voorbereiding zelfmoordaanslag in Bristol (30/4/2008)

De 19-jarige Andrew Ibrahim werd gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van een aanslag op een winkelcentrum in Bristol. Ibrahim had verkenningen rond het winkelcentrum uitgevoerd en had zichzelf op willen blazen met een zelfgemaakt bomvest.[46] In 2009 werd hij veroordeeld tot minstens tien jaar cel. Volgens de rechter waren de plannen van Ibrahim in een vergevorderd stadium en was het duidelijk dat Ibrahim van plan was om veel slachtoffers te maken.[47]
Korte naam: Andrew Ibrahim

13. Mislukte aanslag in Exeter (22/5/2008)

De aan het Asperger syndroom lijdende Nick Reilly probeerde in een restaurant in de Britse plaats Exeter drie spijkerbommen tot ontploffing te brengen. Reilly probeerde de explosieven in het toilet van het restaurant in elkaar te zetten om ze vervolgens op zijn lichaam aan te brengen en het restaurant binnen te stormen. De explosieven, die later door de politie werden omschreven als amateuristisch, ontploften echter te vroeg en alleen Reilly zelf raakte gewond. Gedacht wordt dat Reilly door Pakistaanse radicalen tot zijn daad is aangezet. In januari 2009 werd hij tot minimaal 18 jaar cel veroordeeld.[48]
Korte naam: Nick Reilly

---

44 "Helfer der Sauerland-Gruppe muss ins Gefängnis", *Spiegel Online*, 15 oktober 2010, http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,723422,00.html.

45 "'Klarer Auftrag' für Attentate kam aus Pakistan", *Welt Online*, 7 september 2007, http://www.welt.de/politik/deutschland/article1166730/Klarer_Auftrag_fuer_Attentate_kam_aus_Pakistan.html?page=10; A. Purvis, "German plot signals al-Qaeda revival", *TIME Magazine*, september 5, 2007, http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1659033,00.html.

46 "Terror suspect 'staked out mall'", *BBC News*, 5 juni 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/8086537.stm.

47 "Jail for 'suicide vest' student", *BBC News*, 17 juli 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/8155978.stm.

48 J. Adetunji, "Man pleads guilty to attempted restaurant suicide bombing", *Guardian*, 15 oktober 2008, http://www.guardian.co.uk/uk/2008/oct/15/uksecurity.

14. Arrestaties op verdenking voorbereiding aanslagen op Jyllands Posten (9/11/2009)

In 2009 werden in de VS David Headley en Tahawwur Hussain Rana gearresteerd wegens het voorbereiden van een aanslag op Jyllands Posten. Vermoedelijk zou het een zelfmoordaanslag zijn geweest. Headley, een Amerikaan met een Pakistaanse achtergrond, was ook bij de aanslagen in 2008 in Mumbai betrokken. Beide mannen hebben trainingskampen bezocht in Pakistan. Verder reisde Headley vanuit de VS naar Kopenhagen om daar verkenningen uit te voeren. Hij maakte video-opnamen en kwam onder valse voorwendselen het gebouw van Jyllands Posten binnen om de mogelijkheden voor een aanslag op te nemen. De daders wilden met vuurwapens een groot bloedbad aanrichten. Aanvankelijk werd aangenomen dat de twee zonder Europese steun te werk gingen, maar later bleek dat ze toch contacten hadden met jihadistische netwerken.[49]

Korte naam: David Headley

15. Libiër pleegt aanslag tegen Carabinieri in Milaan (12/10/2009)

Mohamed Game, een man van Libische afkomst, drong een legerbarak in Milaan binnen om daar een in een gereedschapskist verborgen bom tot ontploffing te brengen. Slechts een klein deel van de explosieven kwam tot ontploffing, waardoor het aantal slachtoffers beperkt bleef. Game verloor een hand en één soldaat raakte gewond. De politie schatte dat er doden zouden zijn gevallen als alle explosieven tot ontploffing waren gekomen.[50] Game zou vlak voor de explosie hebben geroepen dat het Italiaanse leger zich uit Afghanistan terug moest trekken.[51] Aanvankelijk leek het op een actie van een eenling, maar later werden twee vermeende handlangers gearresteerd.[52]

Korte naam: Carabinieri Milaan

49 "Terrorist who planned Copenhagen attack had European supporters", *International Community*, 26 april 2011, http://www.internationalcommunity.dk/news/2752/terrorist-who-planned-copenhagen-attack-had-european-supporters.

50 F. Bordonaro, "The October 2009 terrorist attack in Italy and its wider implications," *CTC Sentinel* 2, no. 10 (2009): 4-6.

51 "Libyan hurt after throwing bomb at Milan barracks", *Reuters*, 12 oktober 2009, http://www.reuters.com/article/2009/10/12/us-italy-bomb-idUSTRE59B1Z520091012.

52 "More arrests over Milan bombing", *BBC News*, 13 oktober 2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8304506.stm.

16. Poging tot moord op Westergaard (1/1/2010)

De 29-jarige Somaliër Muhideen Mohammed Geelle verschafte zich toegang tot het huis van Kurt Westergaard, tekenaar van een controversiële spotprent van de profeet Mohammed, door de achterdeur te forceren. Vervolgens viel de cartoonist aan met een bijl. Westergaard wist te ontkomen en vluchtte zijn zwaar beveiligde badkamer in. Geelle hakte op de deur in, maar werd enkele minuten later gearresteerd. Hij had ook nog een mes bij zich, maar heeft dat bij de actie niet gebruikt.[53] In februari 2011 werd hij tot negen jaar cel veroordeeld.[54]

Korte naam: Westergaard

17. Mislukte poging om Brits parlementslid neer te steken (14/5/2010)

De 21-jarige Roshonara Choudhry, een studente Engels en communicatiewetenschappen aan King's College, maakte een afspraak met de parlementariër Stephen Timms en viel hem tijdens de kennismaking aan met een mes. Ze werd door de beveiliging overmeesterd. Choudry had als martelaar willen sterven en verklaarde dat ze Timms had willen straffen voor zijn steun aan de oorlog in Irak.[55] Timms raakte gewond, maar zijn toestand was al snel weer stabiel. Choudhry opereerde alleen en had zonder direct contact met anderen haar radicaliseringsproces doorlopen. De preken van Anwar al-Awlaki waren voor haar een belangrijke inspiratiebron.[56] In november 2010 werd zij wegens poging tot moord tot levenslang veroordeeld.[57]

Korte naam: Roshonara Choudhry

53 "Assassination attempt on Mohammed cartoonist", *Copenhagen Post Online*, 2 januari 2010, http://www.cphpost.dk/news/national/88-national/47853-assassination-attempt-on-mohammed-cartoonist.html.

54 Associated Press, "Danish cartoonist attacker is jailed", *Independent*, 4 februari 2011, http://www.independent.co.uk/news/world/europe/danish-cartoonist-attacker-is-jailed-2204353.html.

55 R. Pantucci, "Trial of would-be assassin illustrates al-Awlaki's influence on the British jihad", *Terrorism Monitor* VIII, nr. 44 (2010): 5-7.

56 V. Dodd, "Profile: Roshonara Choudhry", *Guardian*, 2 november 2010, http://www.guardian.co.uk/uk/2010/nov/02/profile-roshonara-choudhry-stephen-timms.

57 "Woman jailed for life for attack on MP Stephen Timms", *BBC News*, 3 november 2010, http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-11682732.

18. Vroegtijdig ontplofte explosieven bedoeld voor kantoor Jyllands Posten (10/9/2010)

In een hotel in Kopenhagen ontplofte in de constructiefase een bom die Lors Doekajev, een 25-jarige Tsjetsjeense bokser die een been was verloren toen hij op een landmijn was gaan staan, in een bombrief naar het kantoor van Jyllands Posten had willen sturen. Doekajev, de enige gewonde, liep voornamelijk verwondingen aan zijn gezicht op. Hij was vanuit België, waar hij woonde, naar Denemarken gereisd om daar de aanslag uit te voeren. Kort na de explosie werd hij door de politie aangehouden.[58] Hij had het serienummer van zijn prothese afgeveild om identificatie te bemoeilijken.[59] In 2011 werd hij tot twaalf jaar cel veroordeeld.[60]

Korte naam: Lors Doekajev

19. Mislukte zelfmoordaanslag in Stockholm (11/12/2010)

Taimour Abdulwahab al-Abdaly, een Zweed met een Irakese achtergrond, bracht eerst een autobom tot ontploffing en liep vervolgens in de richting van een drukke winkelstraat om daar een bomvest tot ontploffing te brengen. Door een defect gingen de explosieven echter te vroeg af en kwam alleen al-Abdaly zelf om het leven. Twee mensen raakten licht gewond.[61] Vlak voor de aanslag kreeg de Zweedse Säkerhetspolisen een e-mail waarin de aanslag werd aangekondigd. In deze e-mail werd Zweden bekritiseerd over de militaire aanwezigheid in Afghanistan en over de publicatie van de spotprent van tekenaar Lars Vilks, die Mohammed als een hond had afgebeeld.[62] Al-Abdaly was vanuit zijn woonplaats Luton in Engeland naar Zweden gereisd om daar de uitslag uit te voeren.

Korte naam: Stockholm

58 "Man held after 'suicide' blast at hotel in Copenhagen", *BBC News*, 10 september 2010, http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11265576.

59 "Lors Doukaiev, de bommenlegger van Kopenhagen", *Humo*, 28 september 2010.

60 "Copenhagen bomber gets 12 years in prison", *CNN*, 31 mei 2011, http://edition.cnn.com/2011/WORLD/europe/05/31/denmark.attempted.terror.sentence/index.html.

61 "Stockholm blasts: Sweden probes 'terrorist attack'", *BBC News*, 12 december 2010, http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11978389.

62 P. Nyberg, "Explosions in Stockholm believed to be failed terrorist attack", *CNN*, 12 december 2010, http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/12/11/sweden.explosion/index.html?hpt=T1.

20. Verijdelde aanslag tegen Jyllands Posten (29/12/2010)

Bij invallen door de Zweedse en Deense politie werden vijf mannen gearresteerd wegens het plannen van een 'Mumbai'-achtige aanslag op het kantoor van Jyllands Posten. De politie nam verschillende vuurwapens in beslag. Drie van de vijf mannen verbleven in Zweden en stonden op het punt om af te reizen naar Denemarken om daar het gebouw van Jyllands Posten binnen te dringen en op de redactie een bloedbad aan te richten.[63] Ter vergroting van het schokeffect van hun actie zouden de daders zelfs van plan zijn geweest om personen in het gebouw te onthoofden en de hoofden uit het raam te gooien. In de woningen van de verdachten werd tape aangetroffen die zou dienen om gijzelaars te knevelen.[64]
Korte naam: Jyllands Posten

21. Beschieting militairen op luchthaven Frankfurt (2/3/2011)

Arid Uka, een 21-jarige Kosovaar, schoot op de luchthaven van Frankfurt op een bus met Amerikaanse militairen. De bus stond voor het vliegveld geparkeerd en enkele soldaten, gekleed in burger, waren uitgestapt. De dader schoot eerst op de soldaten buiten de bus en drong vervolgens de bus binnen om daar nog meer slachtoffers te maken. Er vielen twee doden, onder wie de chauffeur van de bus. Twee mensen raakten gewond. Uka probeerde te vluchten, maar werd al snel na het incident aangehouden. Hij verklaarde dat zijn actie een daad van verzet was tegen de Amerikaanse aanwezigheid in Afghanistan.[65]
Korte naam: Arid Uka

22. Arrestaties terroristische cel in Duitsland (29/4/2011)

De Duitse politie arresteerde drie mannen op verdenking van het voorbereiden van een aanslag met een fragmentatiebom op een bus of busstation. De drie werden afgeluisterd tijdens hun pogingen om een bom in elkaar te zetten. Minstens één van de drie zou contact hebben gehad met al Qa'ida-leider Atiyah Abd al-

63 C. Wienberg, "Police arrest 'militant islamists' planning attack in Denmark", *Bloomberg*, 29 december 2010, http://www.bloomberg.com/news/2010-12-29/five-people-arrested-in-denmark-sweden-under-suspicion-of-terrorist-plot.html.

64 P. Walker, "Denmark and Sweden arrest five over suspected 'Mumbai-style' terror plot", *Guardian*, 29 december 2010, http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/29/denmark-arrests-terror-plot.

65 "'Afghanistan' motief schutter Frankfurt", *Volkskrant*, 4 maart 2011, http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/1855519/2011/03/04/Afghanistan-motief-schutter-Frankfurt.dhtml.

Rahman, die ook de opdrachtgever van de aanslag zou zijn.[66] Naast de drie daders zou er nog een groep van een man of acht betrokken zijn geweest bij de planning en voorbereiding van de aanslag.[67]

Korte naam: Düsseldorf Gruppe

66 H. Stark en M. Rosenbach, "Homegrown terror takes on new dimensions", *Der Spiegel Online*, 9 mei 2011, http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,761391,00.html.

67 "Top terrorist had ties to Düsseldorf cell", *Spiegel Online*, 5 juni 2011, http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,761101,00.html.

4 Complexiteit van jihadistische aanslagen in EU-landen

Dit hoofdstuk beantwoordt deelvraag 3: hoe complex zijn de (verijdelde) aanslagen en in hoeverre hebben zich verschuivingen voorgedaan in deze complexiteit? Er zal een totaalbeeld worden geschetst van de complexiteit van de aanslagen, gevolgd door analyses van de complexiteit van de drie in hoofdstuk 2 gehanteerde deelaspecten van de complexiteit.

4.1 Overzicht scores complexiteit aanslagen

Voor alle aanslagen in de onderzochte set is de complexiteit berekend op basis van de in hoofdstuk 2 besproken formule. De in onderstaande figuren weergegeven scores zijn dus percentages van het maximumaantal van zestien punten – één punt voor elke in hoofdstuk 2 besproken indicator van complexiteit – dat een aanslag kan scoren. De gemiddelde complexiteit is 20,7%. Het is interessant om op te merken dat er een verschil is tussen de complexiteit van de 6 verijdelde en de 16 niet-verijdelde aanslagen. De verijdelde aanslagen scoren een gemiddelde van 24,5%, een verschil van zo'n vijf procent met de niet-verijdelde aanslagen, die gemiddeld 20,4% scoren.

Figuur 6 geeft de scores van de aanslagen weer in chronologische volgorde, beginnend met de aanslagen in Madrid van 11 maart 2004 en eindigend met de in april 2011 opgerolde Düsseldorf Gruppe. De rode lijn geeft de gemiddelde score van 20,7% aan.

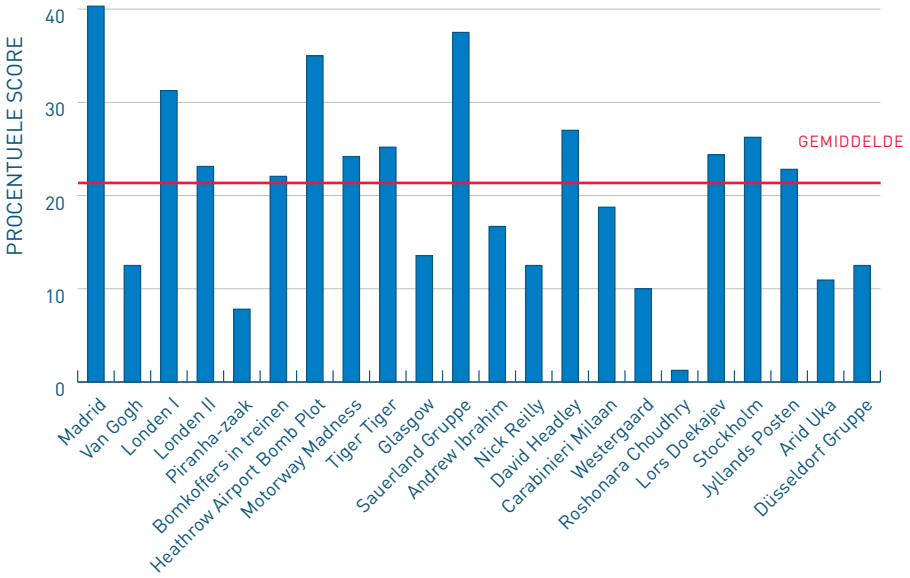

FIGUUR 6: GRAFIEK MET AANSLAGEN IN CHRONOLOGISCHE VOLGORDE

De grafiek laat geen duidelijke neerwaartse trend zien, maar het is wel zo dat de uitschieters – de aanslagen in Madrid en van 7 juli 2005 in Londen, het Heathrow Airport Bomb Plot en de plannen van de Sauerland Gruppe – in de periode 2004 tot en met 2007 vallen. De meeste laag scorende aanslagen, zoals de mislukte aanslag van Nick Reilly, en Arid Uka's beschieting van de Amerikaanse legerbus op de luchthaven van Frankfurt, zijn van 2008 of later. Verder scoren in de periode 2004 tot en met 2007 acht van de elf aanslagen (van Madrid tot en met de Sauerland Gruppe) bovengemiddeld. Van de elf aanslagen van na 2007 (van Andrew Ibrahim tot de Düsseldorf Gruppe) scoren er daarentegen slechts vier boven het gemiddelde.

Aanslagen die tussen de uitschieters en de laag scorende aanslagen in vallen, zoals de tweede reeks aanslagen in Londen, Operation Motorway Madness, de bombrief van Lors Doekajev en de in december 2010 ontdekte voorgenomen aanval op het kantoor van Jyllands Posten, komen gedurende de hele periode voor. Figuur 7 geeft een beter beeld van hoe de aanslagen zich qua complexiteit tot elkaar verhouden. In deze figuur zijn de aanslagen gerangschikt op de mate van complexiteit, beginnend met de meest complexe.

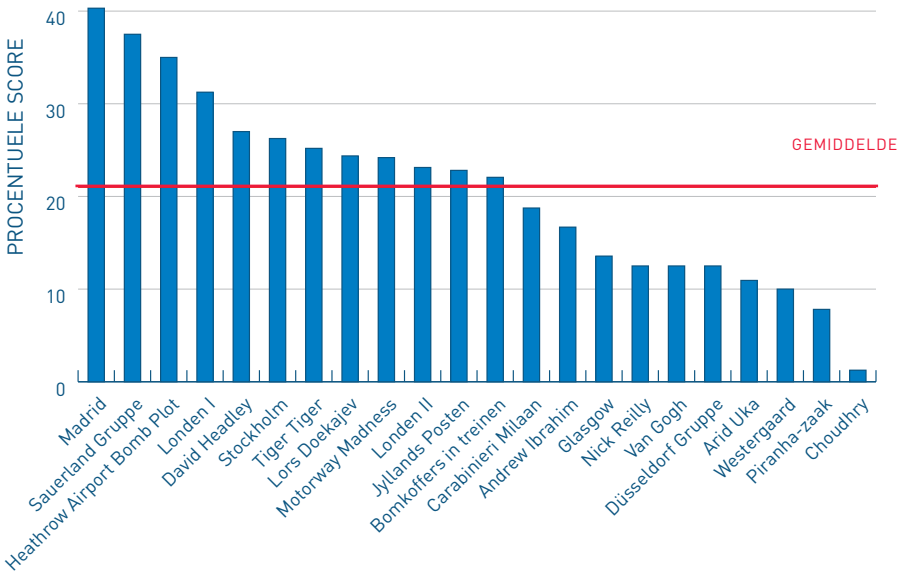

FIGUUR 7: GRAFIEK MET AANSLAGEN OP VOLGORDE VAN COMPLEXITEIT

Grofweg zijn er, afgaand op bovenstaande figuur, drie clusters te onderscheiden. Het eerste cluster wordt gevormd door de vier uitschieters, de aanslagen die meer dan 30% scoren. Het tweede cluster loopt van de verijdelde plannen van David Headley tot de mislukte aanslagen met bomkoffers in Duitse treinen en omvat de aanslagen die tussen 22% en 27% scoren. Tot slot is er het cluster van aanslagen die minder dan 20% scoren. Hierbij valt nog op te merken dat de actie van Roshonara Choudhry zo veel lager scoort dan de op één na laagst scorende aanslag dat haar mislukte poging om parlementslid Stephen Timms te doden nog een aparte categorie zou kunnen vormen. Het verschil tussen de actie van Choudhry en de Piranha-zaak (6,6%) is groter dan bijvoorbeeld dat tussen de Piranha-zaak en de mislukte aanslag op het vliegveld van Glasgow (5,8%).

4.2 Doelwitkeuze

De scores voor de onderzochte aanslagen zijn voor wat betreft doelwitkeuze laag. De meeste aanslagen worden gepleegd tegen weinig beveiligde doelwitten die niet uitgebreid zijn verkend en die zich in hetzelfde land bevinden als de vaste woon- en verblijfplaats van de daders. De aanslagen scoren gemiddeld 21,6% van de punten die voor de complexiteit van de doelwitkeuze behaald kunnen worden. De plannen van David Headley scoren met 69% het hoogste, gevolgd door het

Heathrow Airport Bomb Plot met 53,3%. De Piranha-zaak en de acties van Nick Reilly, de Düsseldorf Gruppe en Arid Uka scoren alle 0%.

Beveiligingsniveau

Ongeveer tweederde (15 van de 22) van de aanslagen was niet gericht tegen doelwitten die duidelijk beveiligd waren, dat wil zeggen waar op het moment van de aanslag twee of meer van de vijf soorten in het raamwerk genoemde beveiligingsmaatregelen waren getroffen. Opvallend is dat van de zeven aanslagen tegen beveiligde doelwitten er vier bedoeld waren als wraak voor de in Jyllands Posten gepubliceerde cartoons van de profeet Mohammed. Van deze aanslagen waren er drie tegen Jyllands Posten zelf gericht, en één tegen Kurt Westergaard, de tekenaar van de bekendste cartoon uit de reeks. De overige drie aanslagen tegen 'harde' doelwitten betreffen twee acties tegen legerbases en één tegen het vliegverkeer. In de overige aanslagen, die dus tegen zachte doelwitten waren gericht, tekent zich geen duidelijk patroon af. De doelwitten in deze categorie vertonen de nodige variatie: deze acties waren gericht tegen onder meer publieke personen, openbaar vervoer, horecagelegenheden en winkelcentra.

Geografische nabijheid

Het transnationale gehalte van de aanslagen is gering. De daders hoefden zich over het algemeen voor de uitvoering van hun aanslagen niet over grote afstanden te verplaatsen. In achttien van de tweeëntwintig gevallen planden de daders een aanslag tegen een doelwit dat zich bevond in het land waar zij hun vaste woon- en verblijfplaats hadden. Opvallend is dat de gevallen die wel internationale verplaatsing vereisten, wederom de aantrekkingskracht van Jyllands Posten als doelwit onderstrepen. Van de vier aanslagen waarbij de daders en het doelwit zich in verschillende landen bevonden, waren er drie gericht tegen Jyllands Posten.

Bekendheid met doelwit

Van alle daders voerde David Headley een van de meest vergaande verkenningen uit. Hij maakte video-opnamen van het gebouw van Jyllands Posten en kwam er binnen door zich voor te doen als een zakenman die in de krant zou willen adverteren.[68] Een moeilijk – tenzij door toeval – te verklaren gegeven met betrekking

68 US Attorney's Office, "Chicagoans Tahawwur Rana and David Headley indicted for alleged roles in India and Denmark terrorism conspiracies. Ilyas Kashmiri and retired Pakistan Major charged in Denmark plot", 14 januari 2010, http://www.fbi.gov/chicago/press-releases/2010/cg011410.htm.

tot de gevallen waarbij verkenning is uitgevoerd, is dat vijf van deze gevallen zich in het Verenigd Koninkrijk hebben voorgedaan. In totaal zijn negen van de tweeentwintig aanslagen gericht tegen Britse doelen, wat betekent dat in 44,4% van de Britse gevallen een verkenning is uitgevoerd. Voor het niet-Britse deel van de aanslagen ligt dit percentage op 15,4%.

4.3 Uitvoering

Ook de scores op de indicatoren in de categorie 'Uitvoering' laten de aanslagen over het algemeen een geringe mate van complexiteit zien. De gemiddelde score ligt hier met 12% nog een stuk lager dan bij de doelwitkeuze. Achttien van de tweeëntwintig aanslagen scoren op de uitvoering minder dan 15%. Het in paragraaf 4.1 opgemerkte verschil tussen de eerste elf aanslagen en de meest recente elf aanslagen is ook hier zichtbaar. De vier aanslagen die meer dan 15% scoren, staan allemaal bij de eerste elf aanslagen. Ook komt dit verschil verder duidelijk tot uitdrukking bij het vergelijken van de gemiddelde scores op de uitvoering van de twee helften: 18% voor de eerste elf aanslagen (van Madrid tot en met de Sauerland Gruppe) en 7,1% voor de meest recente elf aanslagen (van Andrew Ibrahim tot en met de Düsseldorf Gruppe).

Voor wat betreft de uitvoering vertonen de plannen van de Sauerland Gruppe (42,9%), de aanslag tegen de Tiger Tiger nachtclub (33,3%) en de aanslagen in Madrid (32,5%) de hoogste mate van complexiteit. Er is echter ook een aanzienlijk aantal daders die in het geheel hebben afgezien van operationele stappen die hun aanslag complexer zouden maken. Acht van de tweeëntwintig aanslagen scoorden op geen enkele indicator.

Flexibiliteit in datumkeuze

Bij negentien van de tweeëntwintig aanslagen heeft de datumkeuze geen rol gespeeld. Voor slechts drie aanslagen bestaat een vermoeden – geen uitsluitsel – dat de aanslagen op een bepaalde datum uitgevoerd hadden moeten worden. Met betrekking tot de aanslagen in Madrid in 2004 wordt vaak aangenomen dat deze drie dagen voor de nationale verkiezingen zijn uitgevoerd om het Spaanse electoraat te bewegen op Zapatero te stemmen, de kandidaat die beloofde de Spaanse troepen uit Irak terug te trekken als hij aan de macht zou komen. Of de daders bewust voor deze datum hebben gekozen, is nooit helemaal vast komen te staan. In de andere twee gevallen kan evenmin definitief uitsluitsel worden gegeven. Er bestaan vermoedens dat de Sauerland Gruppe, de in 2007 ontmantelde Duitse terroristische cel, hun voorgenomen bomaanslagen op 11 september uit hadden

willen voeren. Ook voor Lors Doekajev is 11 september mogelijk een belangrijke symbolische datum geweest: hij zou de explosie van zijn aan Jyllands Posten gerichte bombrief samen hebben willen laten vallen met de negende verjaardag van de aanslagen van 11 september. In beide gevallen is echter nooit helemaal duidelijk geworden of de daders echt de ambitie hadden om uitgerekend op 11 september hun aanslagen te plegen.

Meervoudigheid

Van de indicatoren die in boven besproken raamwerk bij de uitvoering van de aanslag zijn besproken, is meervoudigheid de meest gebruikte. Zeven van de aanslagen uit de set (31,8%) bestonden of zouden hebben bestaan uit meer dan één enkele aanslag. Het meest recente geval dateert echter uit 2007, wat erop lijkt te duiden dat deze manier van werken in onbruik is geraakt. Net als bij de verkenning valt ook hier op dat relatief veel (vier van de zeven) gevallen waarin de daders een meervoudige aanslag voor ogen hadden, zich hebben voorgedaan in het Verenigd Koninkrijk. Mogelijk ligt de verklaring hiervoor in de voorkeur die al Qa'ida heeft voor het Verenigd Koninkrijk als doelwit. Bij drie van de vier meervoudige aanslagen in het Verenigd Koninkrijk was sprake van betrokkenheid van al Qa'ida.

Verder valt op dat het bij vrijwel alle aanslagen waar de indicator meervoudigheid van toepassing is, gaat om aanslagen tegen een vorm van openbaar vervoer. De aanslagen op de metro van Londen in 2005 en op de treinen in Madrid in 2004 zijn de bekendste gevallen, maar ook de in 2006 verijdelde aanslagen tegen de vliegtuigen die vanaf Heathrow zouden vertrekken, laten dit verband zien. Een ander geval dat deze regel bevestigt, is de mislukte aanslag in Duitsland in 2006, waarbij de twee daders op hetzelfde moment in verschillende treinen kofferbommen tot ontploffing hadden willen brengen. De enige uitzondering in de onderzochte set is de aanslag tegen de Tiger Tiger nachtclub in Londen.[69]

Overige indicatoren

De overige indicatoren hebben in de onderzochte aanslagen geen prominente rol gespeeld. Bij twintig van de 22 aanslagen werd niet gewerkt met een vorm van getraptheid: alleen de man die Kurt Westergaard met een bijl om het leven wilde brengen en de groep jihadisten die met behulp van vuurwapens het kantoor

69 Milmo, "Doctors 'planned bombing campaign to punish Britain'".

van Jyllands Posten binnen wilden dringen, voorzagen in een gewelddaad die begaan moest worden voordat de daadwerkelijke aanslag gepleegd kon worden. Ook hadden in twintig gevallen de daders niet de intentie om het gedrag van de slachtoffers te beïnvloeden. Een uitzondering is de aanslag tegen de Tiger Tiger nachtclub waarbij, zoals boven vermeld, de eerste aanslag mede bedoeld was om het discotheekpubliek in de richting van de tweede autobom te drijven. De tweede uitzondering betreft de vier mannen die een Britse militair wilden ontvoeren en onthoofden. Zij waren van plan om één van hen het beoogde slachtoffer in een café te laten benaderen en mee te laten lokken naar de plaats waar de onthoofding plaats zou vinden. Deze actie is daarmee tevens de enige aanslag waarbij sprake was van een verdeling van taken tussen de daders. In het verijdelde plan zou het ontvoeren en onthoofden van de militair door andere leden van de cel gebeuren dan het meelokken van de militair uit het café. In alle overige gevallen handelden de daders alleen of deden zij allen hetzelfde.

4.4 Wapengebruik

Van de drie hoofdcomponenten van complexiteit van terroristische aanslagen heeft wapengebruik de hoogste gemiddelde score. Met 29,7% ligt deze gemiddelde score duidelijk hoger dan die van doelwitkeuze en uitvoering. Vier van de vijf aanslagen die op wapengebruik hoger scoren van 40% hebben zich voorgedaan voor 2007, waarmee duidelijk wordt dat ook in het wapengebruik de complexiteit van de aanslagen in de eerste jaren van de onderzochte periode hoger lag dan later. De eerste helft van de aanslagen scoort op wapengebruik 34,8%, tegen 24,6% voor de tweede helft.

De aanslagen in Madrid scoren met 66% veruit het hoogste op de complexiteit van wapengebruik. De andere vier aanslagen met scores van meer dan 40% zijn de aanslagen van 7 en 21 juli in Londen (respectievelijk 50% en 41,7%), het Heathrow Airport Bomb Plot en de zelfmoordaanslag van al-Abdaly in Stockholm. De aanslagen van Mohammed Geele en Roshonara Choudhry zijn de enige gevallen die 0% scoren. Het grootste deel van de aanslagen komen voor wat betreft het wapengebruik uit op scores tussen de 20 en de 35%.

Toepassing

In veertien van de tweeëntwintig gevallen legden de daders geen training of expertise aan de dag. In vier van de acht gevallen waarin de daders wel enige expertise vertoonden, mislukte de aanslag door een fout bij het construeren van de explosieven. Ook hier vallen de cijfers van het Verenigd Koninkrijk weer op. Van

de acht aanslagen die enige expertise van de daders verraden, hebben zich er zes in het Verenigd Koninkrijk voorgedaan.

Beschikbaarheid

De daders van de onderzochte aanslagen vertonen een duidelijke voorkeur voor vrij beschikbare wapens. Duidelijke voorbeelden zijn Mohammed Geele en Roshonara Choudhry, die hun slachtoffers met respectievelijk een bijl en een mes te lijf gingen. Maar ook de daders die met explosieven werkten, kozen vrijwel altijd voor vrij beschikbare middelen. Bij vijftien van de zestien aanslagen die uitgevoerd zijn of uitgevoerd hadden moeten worden met explosieven, gaat het om aanslagen waarbij de daders explosieven in elkaar hebben gezet uit bestanddelen die vrij verkrijgbaar zijn, zoals haarbleekmiddel, gasflessen en petroleum. De daders van de aanslagen in Madrid zijn de enigen in de set die hun explosieven niet uit eenvoudig verkrijgbare bestanddelen in elkaar hebben gezet. In de voorbereiding van de aanslagen van maart 2004 hebben de daders zich op de zwarte markt begeven om daar van criminele organisatie explosieven te kopen.[70] De meeste overige gevallen waarbij nog een score op 'Beschikbaarheid' werd gehaald, zijn gevallen waarin gebruik is gemaakt van vuurwapens, waar doorgaans een vergunning voor nodig is.

Conventionaliteit

In alle gevallen wilden de daders conventionele wapens gebruiken. Er zijn geen aanwijzingen dat een van de daders van zins is geweest om een aanslag met een CBRN (chemisch, biologisch, radiologisch, nucleair) wapen te plegen.

Diversiteit

Bij geen van de onderzochte aanslagen zijn meerdere geschikte soorten wapens gebruikt. Alle aanslagen werden gepleegd of zouden volgens de planning van de daders gepleegd moeten worden met uitsluitend explosieven (zestien van de tweeëntwintig aanslagen), vuurwapens (drie van de tweeëntwintig aanslagen) of slag- en steekwapens (drie van de tweeëntwintig aanslagen). Combinaties van deze soorten wapens in één operatie zijn niet voorgekomen.

Bewerking

70 Reinares, "The Madrid bombings and global jihadism", 85.

Wat in veel van de onderzochte aanslagen voorkomt, is het bewerken van wapens om deze uit het zicht van beveiligingspersoneel en potentiële slachtoffers te houden. Bijna de helft van de tweeëntwintig onderzochte gevallen, en dus het merendeel van de zestien met explosieven uitgevoerde aanslagen, betrof aanslagen waarbij de explosieven zo in elkaar waren gezet dat ze in een rugzak of een bomvest pasten. De daders van de aanslagen in Londen en Madrid slaagden er op deze manier in om hun explosieven dicht bij de beoogde slachtoffers te brengen.[71] De dader van de aanslag in Milaan op de barakken van de carabinieri, de Italiaanse militaire politie, had zijn bom in een gereedschapskist verstopt, eveneens in een poging om zijn intenties voor beveiliging en slachtoffers verborgen te houden.[72]

Geschiktheid voor operationeel doel

In het grootste deel van de gevallen was het middel goed op het operationele doel afgestemd. In slechts twee gevallen, de pogingen tot moord op Kurt Westergaard en Brits Lagerhuis-lid Stephen Timms, kan gesteld worden dat het gekozen wapen niet het meest effectieve was om de operationele doelstellingen mee te bereiken. Mohamed Geele en Roshonara Choudhry, de respectievelijke daders van deze twee aanslagen, hadden waarschijnlijk meer succes gehad als ze hun acties met behulp van vuurwapens hadden uitgevoerd, maar in plaats daarvan kozen ze voor respectievelijk een bijl en een mes.

4.5 Conclusies complexiteit aanslagen

De gegevens over de complexiteit van de aanslagen leveren de volgende bevindingen op:

Complexiteit algemeen

1. De complexiteit van aanslagen laat geen duidelijke neerwaartse trend zien. Wel is het zo dat de vier meest complexe in de periode 2004 tot en met 2007 vallen en het grootste deel van de aanslagen die minder dan gemiddeld complex zijn, na die periode zijn gepleegd. Verder scoren in de periode 2004 tot en met 2007 acht van de elf aanslagen bovengemiddeld, terwijl na 2007 er slechts vier boven het gemiddelde scoren.

71 R. Briggs e.a., *Anatomy of a terrorist attack: what the Coroner's inquests revealed about the London Bombings*, Occasional Paper (Londen: RUSI, 2011), 19; E. Nash, "Madrid bombers were inspired by Bin Laden address", *Independent*, 7 november 2006, http://www.independent.co.uk/news/world/europe/madrid-bombers-were-inspired-by-bin-laden-address-423266.html.

72 Bordonaro, "The October 2009 terrorist attack in Italy and its wider implications."

Doelwitkeuze

2. Vijftien van de tweeëntwintig onderzochte terroristische aanslagen (68%) waren gericht tegen doelwitten die niet of slechts licht beveiligd waren. Zeven van de tweeëntwintig (32%) waren gericht tegen doelwitten die duidelijk beveiligd waren.
3. Bij achttien van de tweeëntwintig aanslagen (82%) planden de daders een aanslag tegen een doelwit in het land waar zij hun vaste woon- en verblijfplaats hadden.
4. Bij vijftien van de tweeëntwintig onderzochte aanslagen (67%) hadden de dader(s) geen of weinig inspanning verricht om operationele inlichtingen over het doelwit te verwerven.
5. De aanslagen tegen Jyllands Posten als wraak voor de publicatie van Mohammed-cartoons laten een hogere complexiteit wat betreft doelwitkeuze zien dan andere aanslagen.

Uitvoering

6. Bij negentien van de tweeëntwintig aanslagen speelde de datumkeuze geen rol. Voor drie van de tweeëntwintig aanslagen (14%) bestaat een vermoeden dat de daders zich bij hun aanslagen hebben laten leiden door een bepaalde datum. Het betrof één maal een datum kort voor nationale verkiezingen en twee keer de symbolische datum van 11 september. Of deze vermoedens juist zijn, staat echter te bezien. In geen van de onderzochte gevallen is de ambitie om de aanslag op een symbolische datum uit te voeren, onomstotelijk vast komen te staan.
7. Bij vijftien van de tweeëntwintig aanslagen (67%) ging het om enkelvoudige aanslagen (één actie tegen één doelwit). Het meest recente geval van een meervoudige aanslag dateert uit 2007, wat erop lijkt te duiden dat deze manier van werken in onbruik is geraakt. Bij zes van die aanslagen ging het om aanslagen tegen een vorm van openbaar vervoer.
8. Bij twintig aanslagen (86%) werd niet gewerkt met een vorm van getraptheid. Deze aanslagen bestonden uit één enkele gewelddaad. In beide gevallen waarin de aanslag wel getrapt was, ging het om het binnendringen van een gebouw waar de beoogde slachtoffers zich bevonden.
9. Bij twintig aanslagen (86%) hadden de daders niet de intentie om het gedrag van de slachtoffers te beïnvloeden. In één van de twee gevallen waarin de daders die intentie wel hadden, werd geprobeerd slachtoffers van een eerste aanslag in de richting van een tweede explosief te drijven. Het andere geval

betrof een poging om een slachtoffer mee te lokken naar de plaats waar de aanslag plaats zou moeten vinden.

10. Behoudens één uitzondering zijn alle aanslagen uitgevoerd zonder taakverdeling onder de daders. Bij slechts één aanslag was sprake van een echte verdeling van taken tussen de daders. In alle overige gevallen handelden de daders alleen of deden zij allen hetzelfde.

Wapengebruik

11. In veertien gevallen (64%) vertoonden de daders geen expertise van de wapens die ze gebruikten. Daders van acht van de tweeëntwintig aanslagen (36%) beschikten wel over enige mate van training met en expertise over het wapen, hoewel in vier van deze gevallen de aanslag mislukte door een fout van de daders bij het construeren van de explosieven.
12. Bij vijftien van de zestien aanslagen (94%) die uitgevoerd zijn of uitgevoerd hadden moeten worden met explosieven hebben daders explosieven in elkaar gezet uit bestanddelen die vrij verkrijgbaar zijn. Voor de gehele set van tweeentwintig aanslagen komt dit neer op 68%.
13. In alle gevallen kozen daders voor conventionele wapens. Bij zestien van de tweeëntwintig aanslagen (72,7%) gebruikten de daders explosieven of wilden die gebruiken, bij drie aanslagen (13,6%) ging het om acties met vuurwapens en eveneens bij drie aanslagen (13,6%) om acties met slag- en steekwapens. Er zijn geen aanwijzingen dat een van de daders of dadergroepen achter de onderzochte aanslagen van plan waren om CBRN-wapens in te zetten.
14. In het grootste deel van de zestien aanslagen met explosieven zijn de explosieven zo in elkaar gezet dat ze in een rugzak of een bomvest pasten.
15. Bij twintig van de tweeëntwintig aanslagen (91%) was het middel goed op het operationele doel afgestemd. In twee gevallen was het gekozen wapen niet het meest effectieve om de operationele doelstellingen te bereiken.

Conclusies

Over de hele set geselecteerde aanslagen bezien, vertonen jihadistische terroristen een duidelijke neiging tot het aanvallen van doelwitten die zich in hun thuisland bevinden en weinig beveiligd zijn. Ook de uitvoering is over het algemeen niet complex. Er zijn niet veel indicatoren in deze categorie waar veel op gescoord wordt. De aanslagen zijn overwegend enkelvoudig en ongetrapt van aard en op een willekeurige datum uitgevoerd. Voor 2007 kwam de simultane aanslag nog wel voor, maar deze tactiek is in latere jaren niet meer toegepast. Het wapengebruik vertoont een iets hogere mate van complexiteit dan de andere twee hoofd-

categorieën ('Doelwitkeuze' en 'Uitvoering'). De wapens sluiten vaak goed aan bij de operationele doelstellingen, zijn in veel gevallen aangepast en een aanzienlijk deel van de daders (36%) heeft in de omgang met de wapens blijk gegeven van expertise. Wel wordt vaak gekozen voor wapens die eenvoudig te verkrijgen zijn, of zijn opgebouwd uit bestanddelen die eenvoudig te verkrijgen zijn.

5 Karakteristieken van daders van jihadistische aanslagen in EU-landen

Dit hoofdstuk zal ingaan op verschillende karakteristieken van daders van de aanslagen. In tegenstelling tot in de analyse en beschrijving van de complexiteit van aanslagen, is er hier voor gekozen om de methodiek en de analyse van daders gelijktijdig te behandelen.

5.1 Toelichting gekozen karakteristieken

De karakteristieken die hier behandeld zullen worden, zijn bezoek aan trainingskampen of strijdgebieden, de omvang van de groep daders, internationale samenwerking tussen cellen en aansturing van buitenaf. Voor al deze karakteristieken kan aannemelijk worden gemaakt dat deze enige verklarende waarde hebben met betrekking tot de complexiteit van aanslagen.

In dit verband is een opmerking over het weglaten van een mogelijke en voor de hand liggende verklaring op zijn plaats. Er is bewust gekozen om niet te kijken naar persoonlijke kenmerken van daders om de eenvoudige reden dat daderprofielen een slechte staat van dienst in onderzoek naar terrorisme hebben.[73] Keer op keer heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat terroristen zich in hun achtergrond, geestelijke gezondheid en levensloop tot aan de deelname aan de terroristische activiteiten niet duidelijk onderscheiden van niet-terroristen. Ook terroristen onderling vertonen een hoge mate van de sociaal-economische en psychologische diversiteit. Tegenover de goed geïntegreerde en maatschappelijk succesvolle jonge mannen die zich op enig moment bij een terroristische cel aan-

73 G. Dean, "Criminal profiling in a terrorism context", in *Criminal profiling: international theory, research, and practice* (Totowa, NJ: Humana Press, 2007), 174–175.

sluiten, staan de randfiguren, criminelen en geestelijk beschadigden die zich ook tot radicaal gedachtegoed en terroristische activiteit aangetrokken voelen. Als het dus al lastig is om te komen tot een profiel van de terrorist, is er geen reden om aan te nemen dat er een verband zou bestaan tussen profielen van terroristen en de complexiteit van aanslagen die ze plegen. Verder wordt de toepassing van deze verklaring bemoeilijkt door het feit dat in de meeste gevallen de aanslag het werk is van een groep, wat inhoudt dat de profielen op groepsniveau vastgesteld zouden moeten worden. Dit zou, nog afgezien van het probleem van de beschikbaarheid van de benodigde informatie, een ingewikkelde exercitie worden. Gezien de geringe kans van slagen, is ervoor gekozen om van deze optie af te zien.

5.2 Expertise opgedaan door bezoek aan trainingskamp of strijdgebied

Toelichting

Met 'bezoek aan trainingskamp of strijdgebied' wordt gedoeld op reizen naar en van gebieden waar terroristische groepen strijd voeren of hun rekruten trainen in het gebruik van wapens, de constructie van explosieven en andere operationele vaardigheden.

Onder verschillende Europese veiligheidsdiensten bestaat de vrees dat Europese radicalen naar jihadistische strijdgebieden of trainingskampen gaan, daar training ondergaan en vervolgens terugkeren naar hun eigen land om de nieuw verworven expertise in de praktijk te brengen.[74] Afghanistan en Pakistan hebben al enige tijd de nodige aantrekkingskracht op rekruten uit West-Europa en Noord-Amerika die de voor de jihad benodigde expertise op willen doen. Daarnaast zijn Somalië en Jemen in opkomst als gebieden waar radicalen uit de westerse wereld naartoe gaan om zich te laten trainen.

Het is ook mogelijk dat de verwerving van de operationele vaardigheden niet door training plaatsvindt, maar door actieve deelname aan de jihad. Zo heeft onder inlichtingen- en veiligheidsdiensten en analisten de verwachting geleefd dat

74 Stark en Rosenbach, "Homegrown terror takes on new dimensions"; S. Mekhennet en M. Moss, "Europeans get terror training inside Pakistan," *New York Times*, 10 september 2007, http://www.nytimes.com/2007/09/10/world/europe/10germany.html?pagewanted=print.

deelname aan de strijd in Irak tegen de buitenlandse troepen buitenlandse jihadisten een schat van ervaring op zou leveren die zij na hun vertrek uit Irak elders in zouden kunnen zetten.[75]

Voor de complexiteit van terroristische aanslagen is het bezoek van minstens één van de daders aan een trainingskamp of strijdgebied van belang omdat daders door de aldaar opgedane ervaring en expertise in staat geacht moeten worden tot complexere operaties dan degenen die zonder training of ervaring een terroristische aanslag willen plegen. De vraag is dus: zijn de in terroristische trainingskampen en strijdgebieden opgedane vaardigheden terug te zien in de aanslagen? Zo ja, hoe?

Analyse

Van alle aanslagen in de geselecteerde set zijn alleen de aanslagen in Madrid uitgevoerd door daders die eerder in strijdgebieden aan de jihad hadden meegedaan. Bezoek aan trainingskampen komt aanzienlijk vaker voor. Een aanzienlijk deel van de daders heeft trainingskampen van andere terroristische organisaties bezocht of in de voorbereiding en uitvoering van de aanslag samengewerkt met iemand die een trainingskamp heeft bezocht. Bij twaalf van de tweeëntwintig aanslagen in de onderzochte set (59,1%) is minstens één dader betrokken die in een trainingskamp is geweest. Het belangrijkste land voor de training van daders van de aanslagen is Pakistan. In alle twaalf gevallen waarin bekend is dat daders training hebben ondergaan, is op zijn minst ook wel ongeveer bekend waar dat gebeurd is. Met acht gevallen wordt Pakistan veruit het meeste genoemd. In drie gevallen is één van daders in Irak geweest om training te ondergaan, waarbij zij aangetekend dat het hier in twee gevallen om dezelfde daders gaat, te weten die van de aanslagen uit 2007 tegen de Tiger Tiger discotheek in Londen en tegen het vliegveld van Glasgow. Afghanistan en Somalië worden beide genoemd in verband met twee aanslagen, Kenia in verband met één aanslag.

Verder laten de gegevens over training van daders de opkomst van de ongetrainde terrorist zien. Van de negen aanslagen waarbij geen van daders een trainings-

75 F. Gerges, "Iraq War fuels global jihad: US intervention infuriates even mainstream Muslims, giving Al Qaeda and other jihadists a boost", *YaleGlobal Online*, 21 december 2006, http://yaleglobal.yale.edu/content/iraq-war-fuels-global-jihad; E. MacAskill, D. Campbell, en R. Norton-Taylor, "Iraq creating new breed of jihadists, says CIA", *Guardian*, 23 juni 2005, http://www.guardian.co.uk/world/2005/jun/23/terrorism.iraq.

kamp heeft bezocht, stammen er drie uit de periode 2004-2007 en zes uit de periode 2008-2011. Terroristen als Nick Reilly, Andrew Ibrahim en Roshonara Choudhry zijn duidelijke exponenten van deze vorm van terrorisme. Zonder enige vorm van expertise – mogelijk afgezien van op internet opgedane kennis – probeerden zij een bijdrage aan de globale jihad te leveren. De beschikbare informatie laat overigens niet de constatering toe dat de opkomst van de ongetrainde terrorist ten koste is gegaan van de getrainde terrorist. Een aantal recente gevallen van de lijst, zoals de mislukte zelfmoordaanslag in Stockholm van december 2010, de verijdelde aanslag tegen Jyllands Posten van december 2010 en de in april 2011 verijdelde plannen van de Düsseldorf Gruppe, opgerold laten zien dat er nog steeds ook dreiging uitgaat van in kampen getrainde jihadisten.[76]

5.3 Omvang van de groep daders

Toelichting

Sommige terroristische aanslagen, onder meer die van 9/11, zijn het resultaat van uitgebreide, internationale samenwerkingsverbanden, terwijl andere aanslagen het werk zijn van eenlingen. Ook zijn er nog allerlei tussenvarianten zoals de kleine cellen, groepjes van leden die onder elkaar, zonder inmenging van leden van andere cellen, hun aanslag voorbereiden. De relevantie van de omvang van de dadergroep voor de complexiteit van terroristische aanslagen zit hierin, dat men zou kunnen veronderstellen dat een hogere mate van samenwerking complexere aanslagen mogelijk maakt. Een grotere groep daders kan meer taakverdeling en coördinatie bewerkstelligen, heeft mogelijk meer kennis en expertise in huis en kan meer wapens en andere benodigdheden verwerven.

Daar staat tegenover dat ook eenlingen en kleine groepen een complexe aanslag plegen. Zo pleegde Timothy McVeigh in 1995 met één handlanger in Oklahoma City een bomaanslag waarbij een gebouw van de Amerikaanse federale overheid

76 A. Sandels, "Bungled Stockholm suicide bomber received training in Iraq, says top security official", 9 januari 2011, http://latimesblogs.latimes.com/babylonbeyond/2011/01/iraq-sweden-suicide-bomber-training-mosul-egyptian-taimour-abdul-wahab-islam-al-qaeda.html; "Top terrorist had ties to Düsseldorf cell".

werd verwoest en 168 mensen om het leven kwamen.[77] Meer recent werd het gevaar van de eenling onderstreept door Anders Breivik, die in Oslo met een bomaanslag en een schietpartij in totaal meer dan 70 mensen om het leven bracht.[78] Daar komt bij dat grotere groepen vatbaarder zijn voor onenigheid over doelstellingen en methoden, waardoor eerder dan in kleine groepen organisatorische verlamming op kan treden. Is het nu zo dat grotere dadergroepen verantwoordelijk zijn voor de complexere aanslagen in de onderzochte set?

Analyse

De aanslagen in de onderzochte set zijn gepleegd door zowel grotere groepen, kleinere groepen als eenlingen. Vier groepen omvatten meer dan tien personen, tien groepen hadden twee tot tien leden en in acht gevallen ging het om eenlingen.

Wat meteen de aandacht trekt, is de duidelijk dalende trend in de omvang van de dadergroepen. De grotere groepen in de set waren alle actief in de periode 2004-2006. De voorbereiding van het Heathrow Airport Bomb Plot uit 2006 was het werk van ongeveer twintig man, hoewel uiteindelijk slechts acht man voor deze actie zijn veroordeeld.[79] Bij de aanslagen in Madrid in 2004 waren zelfs 27 man betrokken.[80] De samenwerkingsverbanden voor de aanslagen in Londen waren kleiner, maar nog steeds behoorlijk groot in vergelijking met de omvang van de dadergroepen uit latere jaren. Aan de aanslagen van 7 juli 2005 werkten naast de vier daders naar schatting nog zo'n 10 à 15 man mee.[81] Voor de aanslagen van 21 juli zijn niet alleen de vier daders, maar ook nog vijf ondersteuners veroordeeld.[82] Met deze personele omvang verschillen daders van de periode 2004-2006 door

77 Oklahoma City Police Department, *Alfred P. Murrah Building bombing After Action Report*, z.d., C193–C198, http://web.archive.org/web/20070703233435/http://www.terrorisminfo.mipt.org/pdf/okcfr_App_C.pdf?bcsi_scan_BBC5F9F623E34C49=0&bcsi_scan_filename=okcfr_App_C.pdf.

78 J. Brenna, B. Tommelstad, en A. Fosse, "Politiet nedjusterer: 68 drept på Utøya", *VG Nett*, 25 juli 2011, http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10080770.

79 "Trio guilty of suicide bomb plot", *BBC News*, 8 juli 2010, http://www.bbc.co.uk/news/10555652.

80 Reinares, "The Madrid bombings and global jihadism", 88.

81 S. Laville, R. Williams en R. Norton-Taylor, "Four years, 52 dead, £100m - no convictions," *Guardian*, 29 april 2009, http://www.guardian.co.uk/uk/2009/apr/29/july-7-london-bomb-trial.

82 D. Gardham, "Five men jailed for aiding July 21 bombers", *Telegraph*, 5 februari 2008, http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1577673/Five-men-jailed-for-aiding-July-21-bombers.html.

de bank genomen duidelijk van daders van de periode 2007-2011. Van alle daders uit de periode 2007-2011 bestaat alleen voor de Düsseldorf Gruppe reden om aan te nemen dat het hier om een grotere groep ging. Jörg Ziercke, het hoofd van de Duitse federale politie (Bundeskriminalamt, BKA), maakte melding van een groep van acht ondersteuners, waarbij hij nog opmerkte niet uit te sluiten dat het er meer waren.[83] De overige daders uit de periode 2007-2011 vormden groepen van hooguit vier man. De verschuiving van grotere naar kleinere dadergroepen komt ook sterk tot uiting in de opkomst van de eenling, een dadertype waarbij dus niet meer van een dadergroep kan worden gesproken. Van de acht eenlingen in de set waren er zeven actief na 2007. Mohammed B. is de enige eenling in de set die vòòr 2008 actief was. Overigens is de opkomst van de eenling niet geheel los te zien van de in de vorige paragraaf besproken opkomst van de ongetrainde terrorist. Van de acht eenlingen in de set zijn er slechts twee in een trainingskamp geweest, te weten Mohammed Geele en Taimour Abdulwahab al-Abdaly, respectievelijk de dader van de poging tot moord op Kurt Westergaard in januari 2010 en de dader van de zelfmoordaanslag in Stockholm in december 2010.[84]

5.4 Aansturing van buitenaf

Toelichting

Vele analisten en inlichtingendiensten hebben opgemerkt dat al Qa'ida na 9/11 meer gedecentraliseerd is gaan functioneren. In plaats van zelf de uitvoering van de aanslagen voor de rekening te nemen, zou de groep zijn gaan fungeren als facilitaror en ideologische inspiratiebron, waarbij de uitvoering van aanslagen aan anderen zou zijn overgelaten.[85] Al Qa'ida kan op verschillende manieren bij deze aanslagen betrokken zijn: de groep kan de operatie financieren, wapens leveren, logistieke ondersteuning bieden of zich beperken tot een instruerende, opdrachtgevende rol. Om een duidelijk onderscheid te maken tussen 'Aansturing van buitenaf' en 'Samenwerking tussen cellen' (zie paragraaf 5.5) is 'Aansturing van buitenaf' geformuleerd met het oog op de laatstgenoemde soort betrokken-

83 "Top terrorist had ties to Düsseldorf cell".

84 S. Lyall, "Danes study immigrants after cartoonist attack," *New York Times*, 6 januari 2010, http://www.nytimes.com/2010/01/07/world/europe/07denmark.html; Sandels, "Bungled Stockholm suicide bomber received training in Iraq, says top security official."

85 J. Stern, "The protean enemy", *Foreign Affairs* 82, nr. 4 (2003): 33–35; C. Dishman, "The leaderless nexus: when crime and terror converge", *Studies in Conflict and terrorism* 28, nr. 3 (2005): 244–245.

heid: bij welke aanslagen uit de onderzochte set werkten de daders in opdracht van een andere terroristische groepering? Het gaat hier om direct contact tussen de aansturende en de aangestuurde partij, niet om oproepen tot bepaalde soorten acties via de media.

Het verband tussen aansturing en de complexiteit van aanslagen zit in de mogelijkheid dat de aansturende terroristische organisatie hoge eisen zou kunnen stellen aan daders en aanstuurt op een complexe aanslag. Het is in dergelijke gevallen ook nog denkbaar dat de aansturende groepering onvoldoende bekend is met de setting waarin de aanslag voorbereid en uitgevoerd moet worden en daardoor de mogelijkheden te optimistisch inschat.

Analyse

Bij tien van de tweeëntwintig aanslagen (45%) was sprake van enige vorm van aansturing. In de meeste gevallen (zes van de acht) waarin iets bekend is over welke groep de aansturende partij was, ging het om al Qa'ida. Daarbij is het wel zo dat op grond van de beschikbare informatie niet altijd duidelijk is of het ging om kern-al Qa'ida of om een aan al Qa'ida gelieerde groepering. Andere groeperingen die als aansturende partijen hebben gefungeerd, komen in de set onderzochte aanslagen hooguit één keer voor. De Sauerland Gruppe zou aangestuurd zijn door de Islamitische Jihad Unie, terwijl zowel de Libische Islamitische Gevechtsgroep en de Marokkaanse Islamitische Strijdersgroep belangrijke opdrachtgevers waren in de aanloop naar de aanslagen van 11 maart 2004 in Madrid.[86] In twee gevallen, de aanslag van Nick Reilly in 2008 en de aanslagen van 7 juli 2005 in Londen, is er sprake van personen in Pakistan die daders hebben aangestuurd, maar in beide gevallen is verder niets bekend over hun identiteit of de groep waartoe zij behoorden.[87]

Het zou weinig verbazing hebben gewekt als 'Aansturing van buitenaf' en 'Expertise opgedaan bij bezoek aan trainingskamp of strijdgebied' elkaar als daderkarakteristiek zouden overlappen. Met andere woorden, het zou niet onlogisch zijn als daders die in trainingskampen of strijdgebieden zijn geweest, ook degenen zouden zijn die van buitenaf aangestuurd werden. In dergelijke gevallen zou de

86 M. Gebauer en S. Fischer, "Die Heimat als Todfeind", *Spiegel Online*, 7 september 2007, http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,504454,00.html.

87 Briggs e.a., *Anatomy of a terrorist attack*, 19; "Police hunts bomber's associates", *BBC News*, 10 december 2008, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/devon/7775543.stm.

terroristische groepering die de training heeft verzorgd hier een door henzelf vastgestelde actie voor terug krijgen en de training ook af kunnen stemmen op de operationele doelstellingen van deze actie. De gegevens laten echter zien dat het iets minder eenvoudig ligt. Weliswaar is in acht van de tien aanslagen waarbij aansturing heeft plaatsgevonden, ook sprake van bezoek aan trainingskampen of strijdgebieden, maar er zijn ook vijf aanslagen waarbij de daders training hebben ondergaan, maar niet zijn aangestuurd (zie figuur 8). Er zijn dus wel degelijk aanslagen waarin een dader slechts één van de twee kenmerken 'Bezoek aan trainingskampen' en 'Aansturing van buitenaf' vertoont.

EXPERTISE OPGEDAAN BIJ BEZOEK AAN TRAININGSKAMP OF STRIJDGEBIED	AANSTURING VAN BUITENAF: JA	AANSTURING VAN BUITENAF: NEE
JA	• Madrid • Londen I • Londen II • Heathrow • Motorway Madness • Sauerland Gruppe • David Headley • Düsseldorf Gruppe	• Tiger Tiger • Glasgow • Westergaard • Stockholm • Jyllands Posten
NEE	• Treinbommen Duitsland • Nick Reilly	• Van Gogh • Piranha-zaak • Andrew Ibrahim • Carabinieri • Roshonara Choudhry • Lors Doekajev • Arid Uka

FIGUUR 8: OVERLAP TUSSEN TWEE DADERKARAKTERISTIEKEN

Een interessante variant van de relatie tussen training en uitvoering van een aanslag heeft zich voorgedaan bij de mislukte aanslagen tegen de treinen in Duitsland in 2006. De aanslag was hier geen uitvloeisel van de training, maar eerder een manier om toegang tot training te verkrijgen. De daders pleegden deze

aanslag om zich te bewijzen in de ogen van hun aan al Qa'ida gelieerde opdrachtgever, die vervolgens zou besluiten om hen al dan niet tot de trainingskampen van de organisatie toe te laten.[88]
Verder is het interessant om op te merken dat de daderkarakteristiek 'Aansturing van buitenaf' een sterke relatie vertoont met de opkomst van de eenling. Van de acht eenlingen in de set is alleen Nick Reilly, die in 2008 een mislukte zelfmoordaanslag pleegde in een restaurant in het Engelse Exeter, van buitenaf aangestuurd. Na de aanslag ontdekte de Britse politie dat Reilly via internet contact had met twee niet nader geïdentificeerde Pakistanen die hem het belang van de jihad op het hart drukten en hem uitlegden hoe hij zijn aanslag het beste uit kon voeren.[89] Hoewel deze vondst mogelijk vragen oproept over Reilly's status als eenling, heeft Reilly alle voorbereidingshandelingen zelf verricht en bleef de rol van de Pakistanen beperkt tot het instrueren van hun naar verluidt makkelijk te beinvloeden 'proxy'. De overige eenlingen handelden allen op eigen initiatief. Door de opkomst van de eenling is het aandeel van aanslagen waarbij sprake was van aansturing gaandeweg afgenomen, maar het geval van de Düsseldorf Gruppe, gearresteerd in april 2011, toont aan dat terroristische groeperingen in Centraal-Azië nog steeds wel de ambitie hebben om hun gewelddadige campagnes te voeren via cellen in West-Europa.

5.5 Samenwerking tussen cellen

Toelichting

Deze daderkarakteristiek is geformuleerd om de mogelijkheid dat terroristische cellen elkaar materieel, financieel, personeel of logistiek ondersteunen. Deze samenwerking zou cellen in staat stellen om een beroep te doen op de middelen en expertise van andere cellen, waardoor zij mogelijk tot aanslagen met een hogere complexiteit in staat zouden zijn.

Analyse

Op enkele uitzonderingen na waren alle aanslagen het werk van in operationeel opzicht autonome daders. Het overgrote deel van de daders, zowel de eenlingen als de cellen, opereerden zelfstandig en zelfvoorzienend. In de gevallen waarin de daders als een cel opereerden, was er één groep daders die onderling alle benodigde taken uitvoerden. Zij regelden zelf hun wapens, droegen zelf zorg voor

88 A. Ulrich, "Failed bomb plot seen as al-Qaida initiation test", *Spiegel Online*, 4 september 2007, http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,476238,00.html.

89 "Police hunts bomber's associates."

de financiering van hun operatie en voerden de actie zelf uit. Van een beroep op gelijkgestemde terroristische cellen was in deze gevallen geen sprake. Onder de tweeëntwintig onderzochte aanslagen zijn er slechts drie gevallen waarbij meerdere cellen betrokken waren of waarbij de daders voor een bepaald onderdeel van de planning een beroep deden op andere cellen.

De daders van de aanslagen in Madrid zijn van alle daders degenen die het meest als een netwerk opereerden. Waar in de overige gevallen de daders min of meer als één groep actief waren, wat onder meer bleek uit het gegeven dat ze bij elkaar of minstens bij elkaar in de buurt woonden, werkten de daders van de aanslagen in Madrid meer op transnationale basis. De meeste daders woonden in de buurt van Madrid, maar een aantal woonde elders in Spanje, en weer anderen woonden in Brussel of in Milaan.[90] De tweede uitzondering op de autarkie van terroristische cellen is de Heathrow Airport Bomb Plot. De plannen van de daders van deze verijdelde aanslag werden gefinancierd door Crescent Relief, een liefdadigheidsinstelling die was opgericht door enkele familieleden van een van de daders. De Britse Charity Commission bevroor de tegoeden van Crescent Relief om een onderzoek te doen naar de beschuldigingen als zouden de geplande aanslagen gefinancierd zijn met geld van deze organisatie. Zeker is dat enkele leden van de cel banden had met Crescent Relief, dat nog vòòr opzetten van het Heathrow Airport Bomb Plot al eens in opspraak was geraakt wegens contacten met extremistische organisaties.[91] Het derde voorbeeld waarin sprake was van samenwerking tussen verschillende cellen, was de aanslag die David Headley en zijn kompaan aan het voorbereiden was. De opdrachtgevers hadden Headley voorgesteld hem in contact te brengen met Europese terroristische cellen die hem aan het geld en de mankracht voor de uitvoering van de aanslag tegen Jyllands Posten zouden helpen.[92] Omdat – met slechts drie gevallen waarin samenwerking heeft plaatsgevonden – de variatie op deze karakteristiek in de onderzochte set gering is, is ervoor gekozen om de karakteristiek samenwerking tussen cellen niet mee te

90 Reinares, "The Madrid bombings and global jihadism", 88–89 en 100.

91 D. Van Natta, E. Sciolino, en S. Grey, "Details emerge in British terror case", *New York Times*, 28 augustus 2006, http://www.nytimes.com/2006/08/28/world/europe/28plot.html?pagewanted=4; NEFA Foundation, *Bojinka II: The Transatlantic liquid bomb plot*, Target: America (NEFA Foundation, 2008), 13.

92 US Attorney's Office, "Chicagoans Tahawwur Rana and David Headley indicted for alleged roles in India and Denmark terrorism conspiracies. Ilyas Kashmiri and retired Pakistan Major charged in Denmark plot".

nemen in de verdere analyse van de relatie tussen complexiteit van aanslagen en daderkarakteristieken.

5.6 Motivatie van de daders

Hoewel deze observatie enigszins buiten dit onderzoek valt en geen aanknopingspunt biedt voor het verklaren van verschillen in complexiteit, is het niettemin interessant om op te merken dat de daders weinig variatie vertoonden in de motivatie van hun aanslagen. Afgaand op uitspraken van de daders in martelaarsboodschappen en rechtszaken, kan worden geconcludeerd dat zij met slechts één uitzondering en één mogelijke uitzondering handelden uit woede over het optreden van westerse troepen in Irak en/of Afghanistan of over vermeende beledigingen van de islam. In het laatste geval gaat het in de meeste gevallen om wraakacties vanwege de reeks cartoons van de profeet Mohammed die in 2005 werd gepubliceerd door de Deense krant Jyllands Posten.

De tabel op de volgende bladzijde laat zien dat veertien aanslagen werden gepleegd als daad van verzet tegen westerse militaire aanwezigheid in de islamitische wereld en zeven als afstraffing van beledigingen aan het adres van de islam. Er is één geval, de mislukte zelfmoordaanslag in het centrum van Stockholm in december 2010, waarbij de dader beide grieven opgaf als aanleiding voor zijn actie. Voor één geval, de arrestatie van de terroristische cel in Duitsland, is de motivatie vooralsnog niet duidelijk. De Piranha-zaak is het enige geval waarin iets bekend is over de motivatie van de daders en waar de aanslag niet bedoeld was als wraak voor belediging van de islam of als afstraffing van militaire aanwezigheid in Irak of Afghanistan. Samir A., de leider van de cel die aanslagen op Nederlandse politici voorbereidde, handelde eerder uit een met jihadistische opvattingen samenhangende haat tegen de Nederlandse maatschappelijke orde.[93]

De motivatie heeft niet in alle gevallen voorspellende waarde met betrekking tot de doelwitkeuze. De doelwitkeuzen in de wraakacties vanwege gepercipieerde belediging van de islam hangen samen met de motivatie, aangezien de beoogde slachtoffers degenen zijn die de gewraakte uitlatingen hebben gedaan of verspreid. Daar staat echter tegenover dat het verband tussen doelwit en motivatie in de acties tegen de militaire aanwezigheid in Irak en Afghanistan is dit verband een stuk minder direct is. Bij deze acties zijn niet alleen militaire doelen bestookt,

93 E. Vermaat, *Nederlandse jihad: het proces tegen de Hofstadgroep* (Soesterberg: Aspekt, 2005): 131.

AANSLAG	MILITAIRE AANWEZIGHEID	BELEDIGING ISLAM
Madrid	•	
Van Gogh		•
Londen I	•	
Londen II	•	
Piranha-zaak		
Bomkoffers in treinen		•
Heathrow Airport Bomb Plot	•	
Motorway Madness	•	
Tiger Tiger	•	
Glasgow	•	
Sauerland Gruppe	•	
Andrew Ibrahim	•	
Nick Reilly	•	
David Headley		•
Carabinieri Milaan	•	
Westergaard		•
Roshonara Choudhry	•	
Lors Doekajev		•
Stockholm	•	•
Jyllands Posten		•
Arid Uka	•	
Düsseldorf Gruppe		

FIGUUR 9: MOTIVATIES ACHTER GESELECTEERDE AANSLAGEN

maar ook restaurants, discotheken, treinen, metro's en winkelcentra. De verklaring hiervoor ligt mogelijk in de onder jihadisten wijdverbreide opvatting dat niet alleen de politieke en militaire apparaten van de westerse mogendheden schuldig zijn aan de militaire aanwezigheid in Irak, maar ook de bevolking. Door bij de verkiezingen te stemmen op kandidaten die dit soort buitenlands beleid voeren, maakt het electoraat zich mede verantwoordelijk voor de gepercipieerde misstanden die jihadisten willen bestrijden.[94]

94 M. Azzam, *Al-Qaeda: the misunderstood Wahhabi connection and the ideology of violence* (Londen: Royal Institute of International Affairs, Middle East Programme, 2003): 4.

5.7 Conclusies daderkarakteristieken

De bevindingen die uit dit hoofdstuk naar voren komen, zijn:

1. Bij twaalf van de tweeëntwintig aanslagen in de onderzochte set (59%) is minstens één dader betrokken die in een trainingskamp is geweest. Het belangrijkste land voor de training van daders van de aanslagen is Pakistan (acht van de twaalf).
2. De ongetrainde dader is in opkomst. Van de negen aanslagen waarbij geen van de daders een trainingskamp heeft bezocht, stammen er drie uit de periode 2004-2007 en zes uit de periode 2008-2011. Die opkomst is niet geheel ten koste gegaan van de getrainde terrorist.
3. De aanslagen zijn gepleegd door zowel grotere groepen, kleinere groepen als eenlingen. Vier groepen omvatten meer dan tien personen, tien groepen hadden twee tot tien man in hun gelederen en in acht gevallen ging het om eenlingen.
4. Er is duidelijk sprake van een dalende omvang van de dadergroepen, waarbij de meest recente onderzochte aanslag, die van de Düsseldorf Gruppe, een uitzondering vormt.
5. Bij tien van de tweeëntwintig aanslagen (45%) was sprake van enige vorm van aansturing. Bij zes daarvan vond aansturing plaats door al Qa'ida, hoewel niet altijd duidelijk is of het ging om kern al Qa'ida of om een aan al Qa'ida gelieerde groepering.
6. In acht van de tien aanslagen waarbij aansturing heeft plaatsgevonden, heeft één of meer van de daders training ondergaan. Daar staat tegenover dat bij vijf aanslagen wel training heeft plaatsgevonden van één of meer van de daders, maar geen aansturing.
7. Van de acht eenlingen handelden er zeven op eigen initiatief. Slechts één eenling uit de onderzochte set is aangestuurd van buitenaf.
8. Negentien van de tweeëntwintig onderzochte aanslagen (86%) werden uitgevoerd door autonome daders of dadergroepen. Zij waren geen samenwerkingsverbanden met andere terroristen aangegaan. Bij de overige drie (14%) waren meerdere cellen betrokken of deden daders voor een bepaald onderdeel van de planning een beroep op andere cellen.
9. De daders waren in twintig van de tweeëntwintig gevallen tot hun acties overgegaan naar aanleiding van in hun ogen onacceptabele beledigingen van de islam of westers militair optreden in de islamitische wereld.

Conclusie daderkarakteristieken

Voor wat betreft de omvang van de dadergroep vertoont de set aanslagen de nodige variatie, daar zowel aanslagen gepleegd door grote groepen als aanslagen gepleegd door eenlingen voorkomen. Echter, duidelijk is ook dat er in de loop der jaren sprake is van een dalende omvang van aantallen daders die bij een aanslag betrokken zijn. Uit deze inventarisering blijkt dat de aanslagen in de laatste jaren van de periode 2004-2011 vaker zijn gepleegd door zelfstandig opererende kleinere groepen en eenlingen. Samenwerkingsverbanden van meer dan tien man komen in de set na 2006 niet meer voor. Afgaand op deze gegevens, lijkt het jihadistisch terrorisme meer een zaak van kleine groepen en eenlingen te zijn geworden.

Wat voor de omvang van de dadergroep geldt, geldt ook voor aansturing en bezoek aan trainingskamp of strijdgebied. Alle varianten komen in de set voor, maar gedurende de onderzochte periode neemt de afwezigheid van de karakteristieken toe: aansturing en bezoek aan trainingskamp of strijdgebied komen later in de onderzochte periode minder vaak voor. Dit duidt op een verband tussen omvang, aansturing en bezoek aan trainingskampen of strijdgebieden. Grote groepen zijn vaker dan eenlingen getraind en worden vaker aangestuurd door andere terroristische groeperingen.

6 Relatie complexiteit aanslagen en daderkarakteristieken

Wat is nu het verband tussen de complexiteit van de aanslagen en de in het vorige hoofdstuk besproken daderkarakteristieken? De beschrijving van de relatie vindt plaats aan de hand van de in paragraaf 4.1 weergegeven complexiteit van de onderzochte aanslagen.

6.1 Relatie complexiteit en expertise opgedaan door bezoek aan trainingskamp of strijdgebied

Uit figuur 10 (volgende bladzijde), waarin de aanslagen op aflopende volgorde van complexiteit zijn gerangschikt, spreekt een duidelijk verband tussen bezoek aan trainingskampen of strijdgebieden en de complexiteit van aanslagen die daders hebben gepleegd of in de zin hadden. Bij de meest complexe helft van de aanslagen – de bovenste elf, van Madrid tot en met Jyllands Posten – had slechts in één enkel geval geen van de daders een trainingskamp of strijdgebied bezocht. Uit de onderste helft van de lijst komt een heel ander beeld naar voren: deze aanslagen werden op drie na allemaal gepleegd of beraamd zonder dat minstens één van de daders training had ondergaan of elders ervaring met gewapende strijd had opgedaan.

AANSLAG	BEZOEK AAN TRAININGSKAMP OF STRIJDGEBIED
Madrid	Ja
Sauerland Gruppe	Ja
Heathrow Airport Bomb Plot	Ja
Londen I	Ja
David Headley	Ja
Stockholm	Ja
Tiger Tiger	Ja
Lors Doekajev	Nee
Motorway Madness	Ja
Londen II	Ja
Jyllands Posten	Ja
Bomkoffers in treinen	Nee
Carabinieri Milaan	Nee
Andrew Ibrahim	Nee
Glasgow	Ja
Nick Reilly	Nee
Van Gogh	Nee
Düsseldorf Gruppe	Ja
Arid Uka	Nee
Westergaard	Ja
Piranha-zaak	Nee
Choudhry	Nee

FIGUUR 10: VERBAND TUSSEN COMPLEXITEIT EN BEZOEK AAN TRAININGSKAMP OF STRIJDGEBIED

Lors Doekajev en de daders van de mislukte aanslag op de treinen in Duitsland zijn de enigen die zonder elders expertise te hebben verworven in staat waren om een aanslag met een bovengemiddelde mate van complexiteit te plegen. Deze bevindingen lijken erop te wijzen dat terroristen die training ondergaan hebben, meer complexere aanslagen willen of kunnen plegen. De aannemelijkheid van dit verband wordt verder ondersteund door het gegeven dat negen van de tien aanslagen die scoren op getraptheid, beïnvloeding, taakverdeling en/of meervoudigheid zijn gepleegd door dadergroepen waarvan minstens één lid in een trainingskamp is geweest. De enige uitzondering betreft de daders van de mislukte aanslagen op de treinen in Duitsland in 2006. Deze aanslagen werden gepleegd door een duo waarvan, zoals in hoofdstuk 5 reeds vermeld, wordt vermoed dat ze zich door het plegen van deze aanslagen wilden bewijzen in de ogen van al Qa'ida om zo toegang tot trainingskampen af te dwingen.[95] De daders waren dus niet

95 Ulrich, "Failed bomb plot seen as al-Qaida initiation test."

in een strijdgebied of trainingskamp geweest, maar waagden zich wel aan een simultane aanslag.

6.2 Relatie complexiteit en omvang van de groep daders

Om de informatie over de omvang van de dadergroepen wat overzichtelijker te maken, zijn drie categorieën aangelegd. De eerste categorie is de dadergroep die bestaat uit meer dan tien man, de tweede categorie beslaat de dadergroepen die bestaan uit twee tot tien man en de derde categorie is die van de eenlingen. Alle aanslagen zijn in één van de drie categorieën geplaatst (zie de rechter kolom in figuur 11). Net als het bezoek aan trainingskampen of strijdgebieden vertoont ook de omvang van de dadergroep een sterke relatie met de complexiteit van aanslagen.

AANSLAG	OMVANG	
Madrid	> 10	Hoofdzakelijk > 10 man
Sauerland Gruppe	2-10	
Heathrow Airport Bomb Plot	> 10	
Londen I	> 10	
David Headley	2-10	Hoofdzakelijk > 2-10 man
Stockholm	1	
Tiger Tiger	2-10	
Lors Doekajev	1	
Motorway Madness	2-10	
Londen II	2-10	
Jyllands Posten	2-10	
Bomkoffers in treinen	2-10	
Carabinieri Milaan	2-10	
Andrew Ibrahim	1	
Glasgow	2-10	
Nick Reilly	1	Hoofdzakelijk eenlingen
Van Gogh	1	
Düsseldorf Gruppe	> 10	
Arid Uka	1	
Westergaard	1	
Piranha-zaak	2-10	
Choudhry	1	

FIGUUR 11: VERBAND TUSSEN COMPLEXITEIT EN OMVANG DADERGROEP

Van de vier dadergroepen die groter waren dan tien man, zitten er drie bij het cluster van de meest complexe aanslagen. Dan volgt een reeks aanslagen die hoofdzakelijk zijn gepleegd door groepen die bestaan uit twee tot tien man. Deze loopt van David Headley tot de mislukte aanslag op het vliegveld van Glasgow. De daders van de aanslagen die in complexiteit lager scoren dan de mislukte aanslag in Glasgow zijn voornamelijk (vijf van de zeven) eenlingen. Uit deze observaties valt te concluderen dat er een positief verband is tussen de omvang van de groep en de complexiteit van aanslagen. Door de bundeling van expertise en mankracht zijn terroristen tot meer in staat, wat zich uit in (plannen voor) een meer complexe aanslag. Voor complexe operaties als de aanslagen in Londen en Madrid is veel mankracht nodig, en het is logisch dat kleinere groepen zich niet aan dit soort acties wagen.

Niettemin is het belangrijk om hierbij aan te tekenen dat deze complexiteit niet puur een kwestie van aantallen betrokkenen is. Ook de ambities en individuele kwaliteiten van daders zijn van belang. Dit blijkt onder meer uit de plannen van de Düsseldorf Gruppe, die een interessante uitzondering vormt op het patroon dat zojuist is geschetst. De Düsseldorf Gruppe bestond voor de ontmanteling in april 2011 uit drie daders en acht ondersteuners, maar koos er toch voor een 'zacht' doelwit aan te vallen en had geen bijzondere plannen voor wat betreft de uitvoering.[96] Omgekeerd heeft Anders Breivik met zijn – niet jihadistische – aanslagen op 22 juli 2011 in en nabij Oslo aangetoond dat ook een eenling een complexe aanslag kan plegen. Om een beeld te krijgen van hoe de acties van Breivik zich verhouden tot de aanslagen in de onderzochte set, zijn deze ook aan de hand van het in hoofdstuk 2 toegelichte raamwerk op hun complexiteit gemeten. Mede als gevolg van het gebruik van een politie-uniform, de doeltreffendheid van zijn wapengebruik en het feit dat het een meervoudige aanslag was, komen deze acties uit op een score van 33,3%. Van de aanslagen in de onderzochte set zijn alleen de aanslagen in Madrid, de plannen van de Sauerland Gruppe en de Heathrow Airport Bomb Plot complexer.

6.3 Relatie complexiteit en aansturing

Denkbaar is dat jihadistische groeperingen van buiten EU-landen daders aanzetten tot het plegen van complexe aanslagen in EU-landen. De aanslagen in de VS

96 Voor de omvang van de Düsseldorf Gruppe, zie "Top terrorist had ties to Düsseldorf cell".

van 9/11 zijn daar een sprekend voorbeeld van. Figuur 11 laat zien dat het verband tussen aansturing en de complexiteit van aanslagen minder duidelijk is dan de in de vorige paragrafen besproken verbanden. Er tekenen zich patronen af, maar alleen voor de zeer complexe en voor de zeer eenvoudige aanslagen.

AANSLAG	AANSTURING
Madrid	Ja
Sauerland Gruppe	Ja
Heathrow Airport Bomb Plot	Ja
Londen I	Ja
David Headley	Ja
Stockholm	Nee
Tiger Tiger	Nee
Lors Doekajev	Nee
Motorway Madness	Ja
Londen II	Ja
Jyllands Posten	Nee
Bomkoffers in treinen	Ja
Carabinieri Milaan	Nee
Andrew Ibrahim	Nee
Glasgow	Nee
Nick Reilly	Ja
Van Gogh	Nee
Düsseldorf Gruppe	Ja
Arid Uka	Nee
Westergaard	Nee
Piranha-zaak	Nee
Choudhry	Nee

FIGUUR 12: VERBAND TUSSEN COMPLEXITEIT EN AANSTURING

Wat als eerste opvalt, en wat duidt op een verband tussen aansturing en complexiteit, is dat de vier meest complexe aanslagen allemaal acties zijn die de daders zijn opgelegd door een externe partij, in de meeste gevallen al Qa'ida. Dit kan verband houden met de ambitie van die groepering tot het plegen van spectaculaire en grootschalige aanslagen in de EU. Ook is duidelijk dat de tien

minst complexe aanslagen in de meeste gevallen niet zijn uitgevoerd in expliciete opdracht van al Qa'ida of een andere terroristische organisatie. Deze relatie laat zich mogelijk verklaren door het gegeven dat veel van deze aanslagen zijn uitgevoerd door eenlingen. Het operationele voordeel van eenlingen is dat ze moeilijk traceerbaar zijn voor inlichtingendiensten en politie, maar het nadeel is dat ze dat ook zijn voor gelijkgestemde terroristen. Het isolement waarin de eenlingen opereren, maakt het moeilijk voor andere jihadisten om tot hen door te dringen met hulp of instructies. Daarbij zij wel aangetekend dat voorbereiding van de aanslag van Nick Reilly laat zien dat wel mogelijk is dat eenlingen worden aangestuurd. Overigens, zoals in de inleiding reeds vermeld, zijn in toenemende mate in jihadistische propaganda oproepen te vinden tot het zogeheten individueel terrorisme. Iedere moslim heeft volgens die propaganda de plicht tot het plegen van individuele aanslagen met alle beschikbare middelen, hoe eenvoudig die ook zijn.

Waar het complexe en het eenvoudige cluster nog een duidelijk patroon laten zien in hun verhouding tot aansturing, is het beeld voor het middencluster minder eenduidig. Lors Doekajev, de daders van de mislukte aanslag op de Tiger Tiger discotheek en de zelfmoordterrorist die zichzelf in Stockholm opblies, handelden op eigen initiatief, terwijl de daders van de mislukte aanslagen in Londen en de groep jihadisten die en Britse soldaat wilden ontvoeren wel instructies vanuit een andere terroristische organisatie kregen.

6.4 Relatie tussen complexiteit en karakteristieken in samenhang

De observatie dat de drie boven besproken karakteristieken een zekere relatie met de complexiteit van terroristische aanslagen vertonen, roept de vraag op hoe deze samen als verklaring van verschillen in complexiteit kunnen dienen. Figuur 13 laat voor alle aanslagen, wederom geordend op complexiteit, zien welke van de drie karakteristieken van toepassing zijn.

AANSLAG	BEZOEK AAN TRAININGSKAMP OF STRIJDGEBIED	OMVANG	AANSTURING
Madrid	Ja	> 10	Ja
Sauerland Gruppe	Ja	2-10	Ja
Heathrow Airport Bomb Plot	Ja	> 10	Ja
Londen I	Ja	> 10	Ja
David Headley	Ja	2-10	Ja
Stockholm	Ja	1	Nee
Tiger Tiger	Ja	2-10	Nee
Lors Doekajev	Nee	1	Nee
Motorway Madness	Ja	2-10	Ja
Londen II	Ja	2-10	Ja
Jyllands Posten	Ja	2-10	Nee
Bomkoffers in treinen	Nee	2-10	Ja
Carabinieri Milaan	Nee	2-10	Nee
Andrew Ibrahim	Nee	1	Nee
Glasgow	Ja	2-10	Nee
Nick Reilly	Nee	1	Ja
Van Gogh	Nee	1	Nee
Düsseldorf Gruppe	Ja	> 10	Ja
Arid Uka	Nee	1	Nee
Westergaard	Ja	1	Nee
Piranha-zaak	Nee	2-10	Nee
Choudhry	Nee	1	Nee

FIGUUR 13: VERBAND TUSSEN COMPLEXITEIT EN DRIE DADERKARAKTERISTIEKEN

Aan de hand van deze tabel kunnen clusters worden gevormd door de aanslagen met gelijke scores op de daderkarakteristieken bij elkaar te zetten. Figuur 14 (volgende bladzijde) laat zien welke aanslagen in welke clusters vallen.

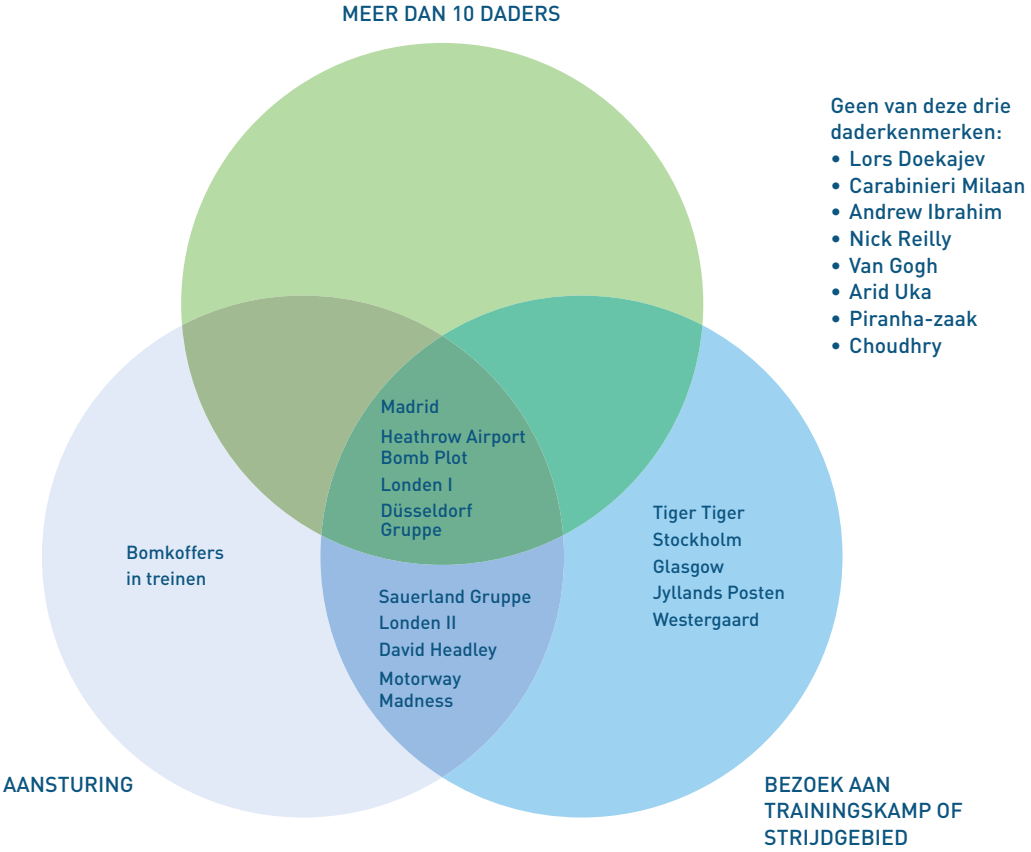

FIGUUR 14: SAMENVALLENDE DADERKARAKTERISTIEKEN

Deze clustering laat zien dat de meest complexe aanslagen vaak ook die aanslagen zijn die zijn uitgevoerd door groepen die bestaan uit meer dan tien man, zijn aangestuurd door andere terroristische groeperingen en waarvan minstens één lid een trainingskamp of strijdgebied heeft bezocht. De aanslagen in Madrid en Londen en het Heathrow Airport Bomb Plot zijn hier voorbeelden van. Wederom is de Düsseldorf Gruppe een uitzondering. Gezien het feit dat deze groep is aangestuurd, aansturing, leden van de groep trainingskampen hebben bezocht en er een behoorlijk aantal daders bij de aanslag betrokken was, zou men van deze cel een complexer plan verwachten dan hetgeen in april 2011 werd verijdeld. Ook de Sauerland Gruppe wijkt enigszins af van dit patroon: zij werkten met minder dan tien man, maar bereidden een aanslag voor die qua complexiteit tot de uitschieters behoorde.

Ook de tegenovergestelde combinatie van scores op de drie karakteristieken laat een relatie met de complexiteit van aanslagen zien. De daders die in groepen van tien man of minder werkten, niet werden aangestuurd en geen bezoek aan trainingskampen hebben gebracht (zie het kader rechts in figuur 13), zijn over het algemeen de daders van aanslagen met een lage complexiteit. Van de tien minst complexe aanslagen staan er zeven in het kader rechts in figuur 13, de lijst van aanslagen uitgevoerd door daders die geen van de drie in de figuur weergegeven daderkarakteristieken vertonen. Uitzonderingen hier zijn Mohammed Geele, die een weinig complexe aanslag op het leven van Kurt Westergaard pleegde, maar waarschijnlijk wel contacten met al-Shabaab heeft gehad, en Lors Doekajev, die alleen werkte, geen ervaring had en niet werd aangestuurd, maar wel verantwoordelijk was voor een bovengemiddeld complexe aanslag.

6.5 Conclusies complexiteit aanslagen en daderkarakteristieken

Het doel van dit onderzoek was, als een dergelijke relatie inderdaad zou blijken te bestaan, het inzichtelijk maken van de relatie tussen de complexiteit van terroristische aanslagen en enkele daderkarakteristieken. De gegevens wijzen het volgende uit:

1. Er is een duidelijke relatie tussen enerzijds het ondergaan van training of bezoek aan strijdgebieden en anderzijds de complexiteit van terroristische aanslagen. Bij de elf meest complexe aanslagen zit slechts één geval waarin geen van de daders een trainingskamp of strijdgebied bezocht. De elf minst complexe aanslagen werden op drie na allemaal gepleegd of beraamd zonder dat minstens één van daders een trainingskamp of strijdgebied had bezocht.
2. De omvang van de groep daders vertoont een duidelijk verband met de complexiteit van aanslagen. Enkele uitzonderingen daargelaten, plegen dadergroepen van meer dan tien personen de meest complexe aanslagen, plegen dadergroepen van twee tot tien personen aanslagen met een complexiteit iets boven het gemiddelde en plegen eenlingen de minst complexe aanslagen.
3. De relatie tussen complexiteit van aanslagen en aansturing is iets diffuser. Daders van de vier meest complexe aanslagen zijn aangestuurd door een externe groepering, in de meeste gevallen al Qa'ida. Bij de tien minst complexe aanslagen heeft slechts in twee gevallen aansturing plaatsgevonden. De aanslagen tussen de vier meest complexe en de elf minst complexe leveren een gemengd beeld op: de helft is aangestuurd, de andere helft niet.

4. Er is een duidelijke relatie tussen complexiteit van aanslagen en de combinatie van training, aansturing en omvang van de groep. De vier meest complexe aanslagen zijn uitgevoerd door dadergroepen waarvan één of meer leden een trainingskamp of strijdgebied hebben bezocht, die zijn aangestuurd en die (in drie van de vier gevallen) uit meer dan 10 personen bestonden. De tien minst complexe aanslagen zijn overwegend uitgevoerd door daders die niet in een trainingskamp of strijdgebied zijn geweest, niet zijn aangestuurd en die alleen of in een groep van twee tot tien personen werkten.

7 Slotbeschouwing

Hoewel veel van de bevindingen en conclusies geen verbazing zullen oproepen, levert het onderzoek op systematische wijze een overzicht van en inzicht in de complexiteit van aanslagen, daderkarakteristieken en de relatie daartussen. In deze slotbeschouwing worden enkele observaties geschetst.

In tal van rapportages wordt gewezen op het gevaar van individuen die reizen naar jihadgebieden en getraind terugkeren, al dan niet als cel die vanuit het buitenland kan worden aangestuurd. Enkele conclusies uit dit onderzoek bevestigen deze zorg en maken duidelijk dat de aanslagen van deze daders complexer zijn dan die van andere daders. Als de zogenoemde 'terugkeerders' deel uit blijven maken van het terroristische dreigingsbeeld, is dit onderzoek dus een reden om aan te nemen dat er aanslagen met een zekere mate van complexiteit worden beraamd. Aan de andere kant wijst het onderzoek ook op de opkomst van eenlingen die zonder aansturing aanslagen plegen, een verschijnsel dat deels te verklaren valt door het gegeven dat jihadisten zich in hun propaganda ook nadrukkelijk op eenlingen richten. De aanslagen die tot nu toe door daders uit deze categorie zijn gepleegd, zijn een stuk eenvoudiger dan die van daders die in groepen in werken. Als eenlingen het dreigingsbeeld gaan domineren, valt, afgaand op de uitkomst van dit onderzoek, dus te verwachten dat de aanslagen een lage complexiteit zullen vertonen.

Hoewel afnemende complexiteit van aanslagen een stap in de goede richting is, zitten er ook minder gunstige kanten aan de opkomst van de eenling. Zo is er de geringe traceerbaarheid van terroristische activiteiten van de eenling. Het werken in grote groepen maakt, zoals uit dit onderzoek naar voren komt, het voorbereiden van grote aanslagen mogelijk, maar brengt voor de daders ook nadelen met zich mee. Hoe meer contact er is met andere leden van het netwerk en hoe meer uitwisseling – bijvoorbeeld communicatie of verplaatsing van personen, geld en goederen – er tussen de cellen plaatsvindt, hoe meer sporen er worden nagelaten. Zodoende groeit dus de kans dat een plan voor een terroristische aan-

slag door politie of inlichtingendiensten wordt opgemerkt.[97] Het is in dit verband opmerkelijk dat het bij veel verijdelde aanslagen gaat om plannen waarbij relatief grote dadergroepen betrokken zijn. Dit geldt niet alleen voor de verijdelde aanslagen die in de selectie voor dit onderzoek zijn opgenomen, maar ook om aanslagen die in een eerder stadium zijn verijdeld.[98]

97 W. Enders en X. Su, "Rational terrorists and optimal network structure", *Journal of Conflict Resolution* 51, nr. 1 (2007): 35.

98 Voor voorbeelden, zie de toelichting bij de selectie van te onderzoeken aanslagen en verijdelde aanslagen in hoofdstuk 3.

Literatuur en bronnen

"21 July attacks". BBC News, z.d. http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/21_07_05.stm.

"7 July bombings". BBC News, z.d. http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/uk/05/london_blasts/what_happened/html/russell_sq.stm.

Adetunji, J. "Man pleads guilty to attempted restaurant suicide bombing". Guardian, 15 oktober 2008. http://www.guardian.co.uk/uk/2008/oct/15/uksecurity.

"'Afghanistan' motief schutter Frankfurt". Volkskrant, 4 maart 2011. http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/1855519/2011/03/04/Afghanistan-motief-schutter-Frankfurt.dhtml.

"Airport incident 'was terrorism'". BBC News, 1 juli 2007. http://news.bbc.co.uk/2/hi/6257846.stm.

"Assassination attempt on Mohammed cartoonist". Copenhagen Post Online, 2 januari 2010. http://www.cphpost.dk/news/national/88-national/47853-assassination-attempt-on-mohammed-cartoonist.html.

Associated Press. "Danish cartoonist attacker is jailed". Independent, 4 februari 2011. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/danish-cartoonist-attacker-is-jailed-2204353.html.

Azzam, M. Al-Qaeda: the misunderstood Wahhabi connection and the ideology of violence. Londen: Royal Institute of International Affairs, Middle East Programme, 2003.

Barrett, J. “Court finds 21 guilty of Madrid train bombings”. Reuters, 31 oktober 2007. http://www.reuters.com/article/2007/10/31/us-spain-trial-idUSL30849132007 1031?pageNumber=2&virtualBrand
Channel=0.

Bonomo, J., G. Bergamo, D.R. Frelinger, J. Gordon IV, en B.A. Jackson. Stealing the sword: limiting terrorist use of advanced conventional weapons. Santa Monica: RAND Corporation, 2007.

Bordonaro, F. “The October 2009 terrorist attack in Italy and its wider implications” 2, nr. 10 (2009): 4-6.

Bowyer Bell, J. Assassination: theory and practice of political violence. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 2005.

Brenna, J., B. Tommelstad, en A. Fosse. “Politiet nedjusterer: 68 drept på Utøya”. VG Nett, 25 juli 2011. http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10080770.

Briggs, R., J. Cole, M. Gilmore, en V. Soria. Anatomy of a terrorist attack: what the Coroner’s inquests revealed about the London Bombings. Occasional Paper. Londen: RUSI, 2011.

Busch, N.A., en D.H. Joyner. Combating weapons of mass destruction: the future of international nonproliferation policy. Athens, GA: University of Georgia Press, 2009.

Carter, H. “Fanatic planned to kidnap British Muslim serviceman and behead him ‘like a pig’”. Guardian, 30 januari 2008. http://www.guardian.co.uk/uk/2008/jan/30/terrorism.world.

Clutterbuck, L. “The progenitors of terrorism: Russian revolutionaries or extreme Irish republicans?” Terrorism and Political Violence 16, nr. 1 (2004): 154-181.

Copeland, T. “Is the ‘new terrorism’ really new? An analysis of the new paradigm for terrorism”. Journal of Conflict Studies 21, nr. 2 (2001): 12-13.

"Copenhagen bomber gets 12 years in prison". CNN, 31 mei 2011. http://edition.cnn.com/2011/WORLD/europe/05/31/denmark.attempted.terror.sentence/index.html.

Danmarks Domstol. "Pressemeddelelse (Terrorsagen fra Glasvej)", 26 juni 2009. http://www.domstol.dk/oestrelandsret/nyheder/Pressemeddelelser/Pages/Pressemeddelelse%28TerrorsagenfraGlasvej%29.aspx.
Dean, G. "Criminal profiling in a terrorism context". In Criminal profiling: international theory, research, and practice, 169-188. Totowa, NJ: Humana Press, 2007.

"Denmark arrests 'bomb' suspects". BBC News, 5 september 2007. http://news.bbc.co.uk/2/hi/6977741.stm.

Dingley, J. "The bombing of Omagh, 15 August 1998: the bombers, their tactics, strategy, and purpose behind the incident". Studies in Conflict & Terrorism 24, nr. 6 (2001): 451-465.

Dishman, C. "The leaderless nexus: when crime and terror converge". Studies in Conflict and terrorism 28, nr. 3 (2005): 237.

Dodd, V. "Profile: Roshonara Choudhry". Guardian, 2 november 2010. http://www.guardian.co.uk/uk/2010/nov/02/profile-roshonara-choudhry-stephen-timms.

Dolnik, A., en A. Bhattacharjee. "Hamas: suicide bombings, rockets, or WMD?" Terrorism and Political Violence 14, nr. 3 (2002): 109-128.

Drake, C.J.M. Terrorists' target selection. Basingstoke en Londen: Macmillan, 1998.———. "The role of ideology in terrorists' target selection". Terrorism and Political Violence 10, nr. 2 (1998): 53-85.

Enders, W., en X. Su. "Rational terrorists and optimal network structure". Journal of Conflict Resolution 51, nr. 1 (2007): 33-57.

Europol. TE-SAT 2009: EU terrorism situation and trend report. European Police Office, 2010. ———. TE-SAT 2011: EU terrorism situation and trend report. European Police Office, 2011.

Gammell, C. “Christmas bomb plot: nine men remanded over plan to ‘blow up Big Ben and Westminster Abbey’”. Telegraph, 27 december 2010. http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/8227193/Christmas-bomb-plot-nine-men-remanded-over-plan-to-blow-up-Big-Ben-and-Westminster-Abbey.html.

Ganley, E. “French charge 4 suspected in terror training”. Associated Press, 13 november 2010. http://news.yahoo.com/french-charge-4-suspected-terror-training.html.

Gardham, D. “Five men jailed for aiding July 21 bombers”. Telegraph, 5 februari 2008. http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1577673/Five-men-jailed-for-aiding-July-21-bombers.html.

Gebauer, M., en S. Fischer. “Die Heimat als Todfeind”. Spiegel Online, 7 september 2007. http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,504454,00.html.

Gerechtshof ’s-Gravenhage. “Uitspraak hoger beroep Piranha-zaak”, 2 oktober 2008. http://zoeken.rechtspraak.nl/resultpage.aspx?snelzoeken=true&searchtype=ljn&ljn=BF3987&u_ljn=BF3987.

Gerges, F. “Iraq War fuels global jihad: US intervention infuriates even mainstream Muslims, giving Al Qaeda and other jihadists a boost”. YaleGlobal Online, december 21, 2006. http://yaleglobal.yale.edu/content/iraq-war-fuels-global-jihad.

“German suitcase bombs ‘part of terrorist plot’”. CNN, 18 augustus 2006. http://articles.cnn.com/2006-08-18/world/germany.suitcase.bombs_1_federal-criminal-police-joerg-ziercke-suitcases?_s=PM:WORLD.

“Germans thwart plot against US base”. CBS News, 11 februari 2009. http://www.cbsnews.com/stories/2007/09/05/terror/main3233880.shtml.

Gupta, D.K., en K. Mundra. “Suicide bombing as a strategic weapon: an empirical investigation of Hamas and Islamic Jihad”. Terrorism and Political Violence 17, nr. 4 (2005): 573.

Hayden, N.K. Terrifying landscapes: a study of scientific research into understanding motivations of non-state actors to acquire and/or use weapons of mass destruction. Albuqurque: Sandia National Laboratories, 2007.

"Helfer der Sauerland-Gruppe muss ins Gefängnis". Spiegel Online, 15 oktober 2010. http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,723422,00.html.
Hoffman, B. "Holy terror": the implications of terrorism motivated by a religious imperative. Santa Monica: RAND Corporation, 1995.

Intelligence and Security Committee. Could 7/7 have been prevented? Review of the intelligence on the London terrorist attacks. Norwich: TSO, 2009.

Jackson, B.A., en D.R. Frelinger. "Rifling through the terrorists' arsenal: exploring groups' weapon choices and technology strategies". Studies in Conflict & Terrorism 31 (2008): 583-604.

"Jail for 'suicide vest' student". BBC News, 17 juli 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/8155978.stm.

Jordan, F. "Predicting target selection by terrorists: a network analysis of the 2005 London underground attacks". International Journal of Critical Infrastructures 4, nr. 1 (2008): 206-214.

Kalyvas, S., en I. Sánchez-Cuenca. "Killing without dying: the absence of suicide missions". In Making sense of suicide missions, 209-232. Oxford and Madison: Oxford University Press, 2005.

"'Klarer Auftrag' für Attentate kam aus Pakistan". Welt Online, 7 september 2007. http://www.welt.de/politik/deutschland/article1166730/Klarer_Auftrag_fuer_Attentate_kam_aus_Pakistan.html?page=10.

Laqueur, Walter. The new terrorism: fanaticism and the arms of mass destruction. New York: Oxford University Press, 2000.

Laville, S., R. Williams, en R. Norton-Taylor. "Four years, 52 dead, £100m - no convictions". Guardian, 29 april 2009. http://www.guardian.co.uk/uk/2009/apr/29/july-7-london-bomb-trial.

Libicki, M. C., P. Chalk, en M. Sisson. Exploring terrorist targeting preferences. Santa Monica: RAND Corporation, 2007.

"Libyan hurt after throwing bomb at Milan barracks". Reuters, 12 oktober 2009. http://www.reuters.com/article/2009/10/12/us-italy-bomb-idUSTRE59B1Z520091012.

"London bomb attempt: police briefing". Sky News, 29 juni 2007. http://news.sky.com/home/sky-news-archive/article/1272962.

"Lors Doukaiev, de bommenlegger van Kopenhagen". Humo, 28 september 2010.

Lyall, S. "Danes study immigrants after cartoonist attack". New York Times, 6 januari 2010. http://www.nytimes.com/2010/01/07/world/europe/07denmark.html.

MacAskill, E., D. Campbell, en R. Norton-Taylor. "Iraq creating new breed of jihadists, says CIA". Guardian, 23 juni 2005. http://www.guardian.co.uk/world/2005/jun/23/terrorism.iraq.

"Man held after 'suicide' blast at hotel in Copenhagen". BBC News, 10 september 2010. http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11265576.

"Man overleden na aanval met bijl op station Roosendaal". BN / De Stem, 8 september 2007. http://www.bndestem.nl/regio/roosendaal/1855931/Man-overleden-na-aanval-met-bijl-op-station-Roosendaal.ece.

Mccartan, L., A. Masselli, M. Rey, en D. Rusnak. "The logic of terrorist target choice: an examination of Chechen rebel bombings from 1997-2003". Studies in Conflict and Terrorism 31, nr. 1 (2008): 60.

Mekhennet, S., en M. Moss. "Europeans get terror training inside Pakistan". New York Times, 10 september 2007. http://www.nytimes.com/2007/09/10/world/europe/10germany.html?pagewanted=print.

Milmo, C. "Doctors 'planned bombing campaign to punish Britain'". Independent, oktober 10, 2008. http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/doctors-planned-bombing-campaign-to-punish-britain-956687.html.

"More arrests over Milan bombing". BBC News, 13 oktober 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8304506.stm.

Nash, E. "Madrid bombers were inspired by Bin Laden address". Independent, 7 november 2006. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/madrid-bombers-were-inspired-by-bin-laden-address-423266.html.

Van Natta, D., E. Sciolino, en S. Grey. "Details emerge in british terror case". New York Times, 28 augustus 2006. http://www.nytimes.com/2006/08/28/world/europe/28plot.html?pagewanted=4.

NCTb. Ideologie en strategie van het jihadisme. Den Haag: NCTb, 2009.

NEFA Foundation. Bojinka II: The Transatlantic liquid bomb plot. Target: America. NEFA Foundation, 2008.
"Negen jaar cel voor terrorist Samir A." Nu.nl, 2 oktober 2008. http://www.guardian.co.uk/uk/2008/feb/04/terrorism.world1.
Nesser, P. "Chronology of jihadism in Western Europe 1994-2007: planned, prepared, and executed terrorist attacks". Studies in Conflict & Terrorism 31, nr. 10 (2008): 924-946. ———. Chronology of jihadism in Western Europe update 2008-2010. Kjeller: FFI, 2010.

Nyberg, P. "Explosions in Stockholm believed to be failed terrorist attack". CNN, 12 december 2010. http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/12/11/sweden.explosion/index.html?hpt=T1.

Oklahoma City Police Department. Alfred P. Murrah Building bombing After Action Report, z.d. http://web.archive.org/web/20070703233435/http://www.terrorisminfo.mipt.org/pdf/okcfr_App_C.pdf ?bcsi_scan_BBC5F9F623E34C49=0&bcsi_scan_filename=okcfr_App_C.pdf.

Pantucci, R. "Trial of would-be assassin illustrates al-Awlaki's influence on the British jihad". Terrorism Monitor VIII, nr. 44 (2010): 5-7.

Pape, R. Dying to win: the strategic logic of suicide terrorism. New York: Random House, 2005.

Pape, R., en J.K. Feldman. Cutting the fuse: the explosion of global suicide terrorism and how to stop it. Londen: University of Chicago Press, 2010.

"Police hunts bomber's associates". BBC News, 10 december 2008. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/devon/7775543.stm.

Popham, P. "Bomber dies in blast at Italian McDonald's". Independent, 30 maart 2004. http://www.independent.co.uk/news/world/europe/bomber-dies-in-blast-at-italian-mcdonalds-568159.html.

Purvis, A. "German plot signals al-Qaeda revival". TIME Magazine, 5 september 2007. http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1659033,00.html.

Quillen, C. "A historical analysis of mass casualty bombers". Studies in Conflict and Terrorism 25, nr. 5 (2002): 279-292.

Reinares, F. "A case study of the January 2008 suicide bomb plot in Barcelona". CTC Sentinel 2, nr. 1 (2009): 5-7. ———. "The Madrid bombings and global jihadism". Survival 52, nr. 2 (2010): 83-104.

Sánchez-Cuenca, I. "The dynamics of nationalist terrorism: ETA and the IRA". Terrorism and Political Violence 19, nr. 3 (2007): 289-306.

Sandels, A. "Bungled Stockholm suicide bomber received training in Iraq, says top security official", 9 januari 2011. http://latimesblogs.latimes.com/babylonbeyond/2011/01/iraq-sweden-suicide-bomber-training-mosul-egyptian-taimour-abdul-wahab-islam-al-qaeda.html.

Sandler, T., en H.E. Lapan. "The calculus of dissent: an analysis of terrorists' choice of targets". Synthese 76, nr. 2 (1988): 245-261.

Sprinzak, E. "Rational fanatics: what makes suicide bombers tick?" Foreign Policy, oktober 2000.

Stark, H., en M. Rosenbach. "Homegrown terror takes on new dimensions". Der Spiegel Online, 9 mei 2011. http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,761391,00.html.

Stern, J. “The protean enemy”. Foreign Affairs 82, nr. 4 (2003): 431-438.

“Stockholm blasts: Sweden probes ‘terrorist attack’”. BBC News, 12 december 2010. http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11978389.

Strassner, A. Die dritte generation der “Rote Armee Fraktion”: Entstehung, Struktur, Funktionslogik und Zerfall einer terroristischen Organisation. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2003.

Stungis, G.E., en T.R. Schori. “Terrorist target selection and prioritization model”. Journal of Homeland Security (2003). http://www.homelandsecurity.org/newjournal/articles/stungis.html.

“Terror suspect ‘staked out mall’”. BBC News, 5 juni 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/8086537.stm.

“Terrorist who planned Copenhagen attack had European supporters”. International Community, 26 april 2011. http://www.internationalcommunity.dk/news/2752/terrorist-who-planned-copenhagen-attack-had-european-supporters.

“The eight in the dock”. Times, 9 september 2008. http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/crime/article4707712.ece.

“The July 21 failed bombings”. Guardian, 4 februari 2008. http://www.guardian.co.uk/uk/2008/feb/04/terrorism.world1.

“Theo van Gogh vermoord (video)”. Nu.nl, 2 november 2004. http://www.nu.nl/algemeen/435082/theo-van-gogh-vermoord-video.html.

“Top terrorist had ties to Düsseldorf cell”. Spiegel Online, 5 juni 2011. http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,761101,00.html.

“Trio guilty of suicide bomb plot”. BBC News, 8 juli 2010. http://www.bbc.co.uk/news/10555652.

Ulrich, A. “Failed bomb plot seen as al-Qaida initiation test”. Spiegel Online, 4 september 2007. http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,476238,00.html.

US Attorney's Office. "Chicagoans Tahawwur Rana and David Headley indicted for alleged roles in India and Denmark terrorism conspiracies. Ilyas Kashmiri and retired Pakistan Major charged in Denmark plot", 14 januari 2010. http://www.fbi.gov/chicago/press-releases/2010/cg011410.htm.

Vermaat, E. De Hofstadgroep: portret van een radicaal-islamitisch netwerk. Soesterberg: Aspekt, 2005.

Walker, P. "Denmark and Sweden arrest five over suspected 'Mumbai-style' terror plot". Guardian, 29 december 2010. http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/29/denmark-arrests-terror-plot.

Wienberg, C. "Police arrest 'militant islamists' planning attack in Denmark". Bloomberg, 29 december 2010. http://www.bloomberg.com/news/2010-12-29/five-people-arrested-in-denmark-sweden-under-suspicion-of-terrorist-plot.html.

Wijk, R. de, en C. Relk. Doelwit Europa: complotten en aanslagen van moslimextremisten. Amsterdam: Mets & Schilt, 2006. ———. "Thwarted, failed and successful plots by Muslim extremists in the European Union". In Terrorism: ideology, law and policy. Dordrecht: Republic of Letters, 2011.

"Woman jailed for life for attack on MP Stephen Timms". BBC News, 3 november 2010. http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-11682732.

"Would-be suicide bombers jailed for life". BBC News, 12 juli 2010. http://www.webcitation.org/5wfd0TJSe.

Zawahiri, A. "Letter from al-Zawahiri to al-Zarqawi", 9 juli 2005. http://www.globalsecurity.org/security/library/report/2005/zawahiri-zarqawi-letter_9jul2005.htm.

Zwikael, O. "Al Qaeda's operations: project management analysis". Studies in Conflict & Terrorism 30, nr. 3 (2007): 267-280.

The Hague Centre
for Strategic Studies

Lange Voorhout 16
2514 EE Den Haag
Nederland

info@hcss.nl
www.hcss.nl